

Dünyanın Öbür Tarafında, Okyanusun Ortasındaki Ada ve Kara Parçalarına Türk Dili Kökenli Sözcükler Nasıl ve Tarihte Hangi Dönemde Gitti:

How and in what period in history the words of Turkish origin went to the islands and lands in the middle of the ocean on the other side of the world:

Piri Reis Dünya haritasında şu coğrafi bölümlerin çizildiği akademisyen araştırmacıların¹ makalelerinde not edilmektedir.

Bunlara göre Piri bu haritasında Afrika ve Avrupa kıyılarından başka, buralardan uzakta kalan Atlantik Okyanusu coğrafyasından Küba, Orta Amerika, Antiller, Güney Amerika ve Güney kıta, Brezilya, Gine Körfezi, Azorlar, Kuzey Atlantik, Virgin Adaları, Orta Atlantik adaları, Cape Verde, İspanya Denizi, Bahamalar, Sargasso Denizi olarak adlandırılan bölümlere ait kıyıları ve bazı iç detayları belirterek kendi haritasında çizmiş.

Pirî Reis, haritasının içine yazdığı notların birinde bu haritayı yapabilmek için elde ettiği 34 kadar haritadan bahsetmektedir ve bunlardan yirmisi eski ve tarihi belirsiz olanlardır. Bazı makalelerde ise bu sayı 34 değil fakat 20 olarak ifade ediliyor. Ancak bunların sekizi "Müslümanların yaptıkları haritalar" (muhtemelen Türk ve Arap karışık), birisi Tunuslu İbrahim tarafından yapılmış (1413 veya öncesi tarihli olmakla bugün Topkapı Sarayı kütüphanesinde), diğeri ise Trabluslu İbrahim'in yaptığı (1460 veya öncesi tarihli ve bugün İstanbul Deniz Müzesi'nde) bulunmaktadır. Ayrıca dördü Portekizliler tarafından yapılmış ve o dönemde yeni haritalar olarak nitelenmiş haritalar, biri Arapça yazılmış olmakla Batı Hint ve Çin denizleriyle Afrika'nın bazı kısımlarını gösteren harita ve biri de Kristof Kolomb'un Batı haritası olmakla Pirî Reis'in kaynak eser olarak kendi haritasında faydalandığı ve belirttiği çalışmalardır.² Pirî Reis'in bazı haritaları amcası Kemal Reis'in yardımıyla veya ona bilgiler aktarmasıyla elde ettiği yine bu konuyu araştırmış olan pek çok akademisyen araştırmacılar tarafından belgelere ve onun haritalarındaki notlara / bilgilere işaret edilerek ifade edilmektedir.

Erken dönem kartografya tarihi uzmanı Gregory C. McIntosh, makalesinde Piri Reis'in çalışmasını ve aktardığı bilgileri farklı yönleriyle incelemiştir. Gregory C. McIntosh Piri Reis tarafından yapılmış tarihi haritalarda muhtelif mucizeler olduğunu ileri sürenleri bilimsel kanıtlarıyla yalanlamıştır. Örneğin; Prof. Dr. Charles Hapgood Piri Reis haritasının binlerce yıl önceki Antartika'yı buzullarla kaplanmadan önceki haliyle gösterdiğini belirtiyordu. Gregory C. McIntosh yazısıyla Hapgood'un bu ve bu konudaki benzeri hipotezlerini de dayanaklarını ve belgelerini sunarak çürütmüş oldu.

En azından görünen son durum veya algı bu yöndeki bilgiyi yaymakta ve biz de bu bilginin doğru olduğunu varsayıyoruz. Çünkü harita veya coğrafya uzmanı veya araştırmacısı değiliz. Fakat elbette Türk dili adına bazı söyleyeceklerimiz var.

Gregory C. McIntosh aynı geniş araştırma çalışmasının içeriğinde veya sonunda Piri Reis döneminde veya ondan önce herhangi bir Türk denizcinin Atlantik coğrafyasında veya Amerika Kıtası kıyılarında herhangi bir yere gitmiş olduğunu belirtmemiştir çünkü bu yönde herhangi

¹ [Bakınız: 1-) A. Afetinan, Pirî Reis'in Hayatı ve Eserleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1992. & 2-) Gregory C. McIntosh, The Piri Reis Map of 1513, London 2000 & 3-) Prof. Dr. Yavuz UNAT, "Piri Reis'in Haritası", <https://www.academia.edu/9424716/Piri_Reis_in_Haritas%C4%B1>]

² [A. Afetinan, Pirî Reis'in Hayatı ve Eserleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1992. & Prof. Dr. Yavuz UNAT, "Piri Reis'in Haritası", <https://www.academia.edu/9424716/Piri_Reis_in_Haritas%C4%B1>]

bir bulguya rastlamadığı anlaşılmaktadır ve o, Piri Reisin meşhur dünya haritasını tamamen gösterdiği kaynaklardan yaptığını düşünmektedir diyebiliriz. Daha doğrusu yapmış olduğu çalışmadan bunları düşünüyor olabileceğini onun makalesinin satır aralarındaki fikirlerin izdüşümünden kesinlikle çıkarımlayabiliriz.

Fakat Gregory C. McIntosh araştırmasında bazı boşlukları kendi tahminine ve bilgi birikiminde dayalı olarak doldurmuştur. Mesela Uluslararası Piri Reis ve Türk Denizcilik Tarihi Sempozyumunda yayınlanan “The Piri Reis Map of 1513 is Important Because....” başlıklı makalesinde Piri Reisin Dünya haritasının önemini maddeler halinde vurgularken esas kitabında³ olduğu gibi kendi görüşlerini ve referans verdiği kaynakların görüşlerini de sıklıkla makalesine⁴ dahil etmiştir.

Gregory C. McIntosh makalesinde Piri Reisin dünya haritasında bulunan bir detaya atıfta bulunarak haritanın önemini açıklarken *"1513 haritasının önemli olmasının dördüncü nedeni, Güney Kıtasının tasviridir. Varsayımsal Güney Kıtası'na, antik Yunan zamanından beri coğrafyacılar tarafından inanılıyordu."* açıklamasını yapmıştır. Zaten biz Piri Reis'in yaşadığı dönemde ve öncesinde yapılan haritaların görsellerine kendi kitabında yer vermiş olmasından biliyoruz ki referans verilen Amerika Kıtasının eski haritalarında kıyı şeritlerinin çiziliş detayları birbirinin aynısı veya çok yakını çizimler değil. Fakat belki de haritacı olmadığım için bu detayları yanlış yorumluyor olabilirim. Bu sebeple bu konuda daha fazla detayda bilgi edinmek isteyebilecek okuyucularımıza McIntosh'un burada referans verdiğim kitap ve makalesini okumalarını öneriyorum.

Gregory C. McIntosh aynı makalesinde bu haritanın başka bir detayından bahsederken; *"Bununla birlikte, dikdörtgen şekil ve kuzey-güney hizalaması, 15. ve 16. yüzyıl haritalarında Cipango adasının tasvirine çarpıcı biçimde benzer. Cipango, Marco Polo'nun Japonya'ya verdiği isimdi ve Columbus'un ilk yolculuğunda aradığı belirtilen hedeflerden biriydi. Columbus ve çağdaşları, Cipango'nun ana eksenini kuzeyden güneye doğru olan dikdörtgen şeklinde olduğuna inanıyorlardı. On altıncı yüzyılın başlarına ait birçok harita, Cipango'yu bu şekil ve yönelimle gösterir. Columbus, ilk yolculuğunda Hispaniola adasını keşfettiğinde, bunun Cipango olduğuna inandığını yazdı. 1508 tarihli Johannes Ruysch haritası gibi, bazı erken on altıncı yüzyıl haritaları da Hispaniola'nın Cipango olduğunu iddia ediyor. Hispaniola, Küba ve Karayipler'in diğer adaları, üzerlerine yazılan, bazıları İspanyolca, bazıları Türkçe, bazıları yerel Arawakan Taíno lingua ge'de, ancak hepsi Arap alfabesiyle yazılmış."* bilgisini verdiğini görüyoruz.

Fakat zaten o dönemde Türk dili büyük oranda olmakla Arap alfabesi ile yazılıyordu. Daha da doğrusu Arap alfabesine Farsların kullandığı bazı harfler de eklenerek oluşturulmuş alfabe yaygın biçimde Osmanlılarca kullanılan alfabeydi. Yani bu önemli bir detay değil. Kendisinin bu notundan anlıyoruz ki Piri Reis haritasında bazı bölgelerin adı Türk dili içeriğiyle yazılmıştır. İşte bu önemli bir detay bilgi.

Piri Reis'in eserlerinde her zaman kaynak gösterdiği ve bölge adlarında dahi asıl kaynağa sadık kaldığı bilinirken (öyle ki zaten kendisinin incelenen bu dünya haritası onun kaynağına dürüstçe ve etik olarak sadık olduğunun bir kanıtıdır) Türkçe adları da kullanıyor olması acaba

³ [Gregory C. McIntosh, 1513 Tarihli Piri Reis Haritası (The Piri Reis Map of 1513), London 2000]

⁴ [Gregory C. McIntosh “The Piri Reis Map of 1513 is Important Because....” adlı makalesinde (January 2014), Uluslararası Piri Reis ve Türk Denizcilik Tarihi Sempozyumunda “500 yılın ardından Piri Reis ve eserleri bildiriler” , 26-29 Eylül 2013 (pp. Volume 1, pp. 133-144 and pp. 333-337.) Edition: First Publisher: Türk Tarih Kurumu]

bu adı kendisinin vermiş olmasından veya kendisinden önce bu bölgelere gitmiş olan başka Türk dilli denizcilerden aldığı bilgiye dayanıyor olabilir mi?

Gregory C. McIntosh aynı yazısında yine Piri Reis Dünya haritasının bir detayından bahsederken; *"Bu adadaki diğer yer adı **Paksin vidad. Bu, İspanyolca ve Türkçe'nin bir karışımıdır.** Kolomb'un Aralık 1492'de Hispaniola'nın kuzey kıyısında kurduğu ilk yerleşimin adı olan **Navidad'ın** adını içerir. **Pak**, Türkçede "saf" ve "temiz"dir ve "kutsal" anlamında kullanılmış olabilir. **Belki** de kaynak haritada San veya Santa (Sp. aziz) olan bir İspanyol yer adını yansıtmaktadır. Navidad kasabası, 1493 sonbaharında "yerli halk tarafından" yok edildi. Yer adı, Yeni Dünya'yı gösteren hayatta kalan en eski dünya haritası, Juan de la Cosa haritası (1500- 1500-02) gibi en eski haritalardan sadece birkaçında görünüyor. Navida ve Freducci haritası (c. 1520-25), nauidat. Navidad yer adındaki bu çok kısa harita listesine Piri Reis haritasını ekleyebiliriz. Istonasia İspanyolca "Esta en Asia", yani "Burası Asya'da" olabilir. Bu kelimeleri Columbus tarafından yapılmış bir haritada bulmak şaşırtıcı olmaz. Porta ghande, Puerto Grande'dir, Kolomb'un Küba'daki modern Guantanamo Körfezi'ne verdiği isimdir. Bu ismi Nisan 1494'te ikinci seferi sırasında vermiştir. Piri Reis haritası, Columbus'un ikinci seferiyle ilişkilendirilen bu yer adına sahip tek haritadır."* açıklaması yapmıştır.

Gregory C. McIntosh makalesinde; *İspanyolca "Esta en Asia", yani "Burası Asya'da" olabilir biçiminde yazılmış kelimeleri Columbus tarafından yapılmış bir haritada bulmak şaşırtıcı olmaz* şeklinde bir kişisel görüş niteliğinde açıklama yazmış olsa da, Türkçe ile zaten **"İşte Asya"** yazdığımızda **"burası Asya"** veya sadece **"işte Asya"** anlamında olmakla İspanyolca **"Esta en Asia"** sözcüklerinin ses değeri yakını ve anlamca örtüşeni elde edilmiş oluyor. Türk diliyle bağlantılı olabilecek bu detayın haritacılık tarihi uzmanı Gregory C. McIntosh'a ve milyonlarca başka insana yine hoş bir tesadüf gibi görüneceğine eminim. Fakat Güneş Dil Kuramının aslında tam da tarihi gerçeklerle örtüştüğünü görmüş ve çok sayıda örnekte sınımış olan araştırmacılar bu tip sözüm ona tesadüflere elbette şaşırmıyorlar.

Türkçe anlam ve ses değeri örtüşünce, bunlar tesadüf ve halk etimolojisi fakat gerçekte varlığı dahi kanıtlanmamış olan Batılı hayali PIE atıfla sözcük bağlamaları bilimsel kabul ediliyor o başka mesele.

Açıkçası (doğru anladıysam) McIntosh "burası Asya'da" açıklamasını Colombus tarafından yapılmış bir haritada görse şaşırmayacağı bilgisini makalesinde okuyucusuna aktarmış. Bu değerli bilgi için kendisine teşekkür edelim. Fakat ben de buradan okuyucularıma aktarmak isterim ki, yarın öbür gün bir Arap alfabesi ile yazılı eski bir harita daha bulunsa ve onda da **"pak-şın+nev+ada/adat"** (**temiz ak pak nev-i/cins/tür ada anlamında**) bir bölge adı olduğu anlaşılrsa ben de bu duruma hiç şaşırmayacağım.

Odur ki, uzun yıllar önce dil bilimi araştırmacımız Tahsin Mayatepek tarafından Meksika yerli halkları ve Türk dili arasında fonetik değer ve anlamca örtüşen yüzlerce sözcük rapor edilmişti. Ve bu ortak sözcüklerin varlığı Anadolu'daki Türkçe konuşan halk ile yerli Meksikalılar arasında gidiş geliş, coğrafi komşuluk veya ticaret ilişkisiyle açıklanabilir olmadığından dolayı, bunlar gibi dünyanın ters taraflarında yaşayan halkların geçmiş dillerinde yüzlerle ifade edilen sayılarda ortak sözcük olması dahi en azından son buzul çağında beri bu dillerin yaşıyor olduğunu gösterir.

Mesela bir İngilizcenin, Almancanın, Fransızcanın, Grekçenin, Farsçanın, Latincenin veya İspanyolcanın ya da başka pek çok dilin son buzul çağında bir tek sözcüğünün var olduğuna dair dünya üzerinde tek bir işaret dahi yoktur.

Meksika yerlilerinin (ve boydan boya Amerika kıtasındaki neredeyse bütün yerli halklarının) atalarının binlerce yıl önce Asya'dan göç ederken dillerindeki bu Türkçe veya Türki ya da Sümer Öncesi Ön Türk dili sözcükleri kendi dillerinde yeni topraklara taşıdığı anlaşılmıştır.

Öyle ki bu sözcüklerin varlığı tek başına Türk dilinin en azından son buzul çağından beri yaşadığını ve sözcüklerinin fonetik değerinin aradan geçen on bin yıldan uzunca sürede fazlaca değişmediğinin de kanıtıdır.

Ayrıca, Kolombus haritalarında alıntı yaptığı kaynaklarını gösterme konusunda Piri Reis kadar etik davranmış mıdır bilemiyorum, fakat matematik ilminin ihtimaller hesabı Meksika yerlileri ile Türkiye Türkçesi arasında yüzlerce sözcüğün ses değeri ve anlam örtüşmesi kurması durumunun tesadüf olmayacağını bağırılmaktadır. (Bakınız; T. Mayatepek raporları.)

Gregory C. McIntosh aynı makalesinde bir coğrafi bölge adından bahsederken; "*Kav, Küba adını temsil edebilir. Bir Kızılderili dilinden (Arawakan Taíno) İspanyolcaya, Osmanlıca-Türkçeye ve tekrar bir Avrupa diline (İngilizce) çeviri yapılırken yazım değişiklikleri meydana gelir. Piri (veya hattatı), Kav Punta Orofay'ı üretmek için kaynak haritadan Küba ve Punta Ornofay adlarını (haritacıların bazen yaptıkları biliniyor) birlikte çalıştırmış olabilir. Piri Reis haritasındaki Orofay, Kolomb'un 1494 yazında Küba'nın güney kıyısı boyunca yaptığı seferle yakından bağlantılı bir yer adıdır. Ornofay, Küba'nın Sancti Spíritus Eyaleti, şimdiki Trinidad şehri yakınlarındaki bölgenin adıydı. Ca silda Körfezi içindeki Rio Agabama'nın ağzında veya Rio Guaurabo'da olabilir. Piri Reis haritasının Punta Orofay'ı, günümüzün Ancón Yarımadası veya daha doğudaki başka biri olabilir. Columbus, İspanyol hükümdarlarına 26 Şubat 1495 tarihli mektubunda Hornofay Eyaleti hakkında yazdı. Columbus ve üç gemilik küçük filosu, Mayıs ayında Hornofay Eyaletinin misafirperver Taino halkı arasında bir veya iki gün geçirdi. Temmuz ayında dönüşlerinde bu yoldan tekrar geçerek tekrar durdular, dini bir tören düzenlediler ve Küba'daki ilk kilise. Bu isim, Hornofay (Orofay), Puerto Grande'de (Porta ghande) olduğu gibi, Columbus'a atfedilir ve onlara sahip olan tek harita Piri Reis haritasıdır.*"⁵ açıklaması yapmış.

Piri Reis bu adı geçen adanın yerli halkının dilinde olan bir coğrafi adıl olan sözcükle aynı bölgede bir yeri adlandırmışsa ve bu sözcüğü **Kav Punta Orofay** biçiminde olmakla Kolomb tarafından kullanılan Orofay adıyla birleştirmişse, bu durumda, Piri Reis Kolomb'un haritasına bakarak çizim yaptığını da dikkate alırsak, Piri (veya hattatı) değil ama Kolomb'un (veya hattatının) kendisinin referans alınan kayıp haritasında **Kav** Punta Orofay yazmış olması beklenir. Bu arada **KAV** sözcüğü **Kavim** sözcüğü kısaltılması olabileceği gibi aynı zamanda KAV sözcüğü bir ek almaksızın tek başına TDK Türkiye Türkçesi Ağızları sözlüğüne göre "yılan gömleği/deri", "gurur", "gururlu", "süslü", "kil, killi toprak", "ham", gibi anlamlara geliyor olduğu gibi bazı ağaç veya bitkilerin adı olarak da görülmektedir.⁶ Ayrıca Türkçede KAVA sözcüğü de "çayırın bol olduğu yer" anlamında kullanılmaktadır.

Eğer öyle ise Kolomb kendi haritasında Punta Orofay'ı, günümüzün Ancón Yarımadası veya daha doğudaki başka bir yer için kullanmış olamaz mı? Öyle ise bu iki coğrafi nokta farklı yerlerde olduğuna göre bunlardan hangisi ifade edilmiş olabilir? Elbette haritalar konusunda

⁵ [Gregory C. McIntosh "The Piri Reis Map of 1513 is Important Because...." adlı makalesinde (January 2014), Uluslararası Piri Reis ve Türk Denizcilik Tarihi Sempozyumunda "500 yılın ardından Piri Reis ve eserleri bildiriler" {26-29 Eylül 2013 (pp. Volume 1, pp. 133-144 and pp. 333-337.)}]

⁶ [Bakınız SözcceSözlük KAV & KAVA; < <https://sozce.com/nedir/186763-kav>> & <<https://sozce.com/nedir/186768-kava>>]

derinlemesine bilgi sahibi değiliz ve bu harita detayları ve bölgeler hakkında yanlış çıkarımlar da yapıyor olabiliriz. Fakat bu konuya bu noktada Türkçe ile örtüşmeler açısından bakıyoruz.

Ortada aslı olmayan bir Kolomb haritasına referans verirken ortada aslı mevcut bir Piri reis haritası da varken ve Piri Kolomb'u kaynak göstermişken onun bu isimleri Küba'ya mı yoksa Ancón Yarımadası veya daha doğudaki başka bir yer için mi kullandığı ile ilgili bilgileri de aynen Kolomb'un kayıp haritasından kopyalamış olduğu gibi kendi haritasına aktarmış olması beklenebilir.

Gregory C. McIntosh "The Piri Reis Map of 1513 is Important Because...." başlıklı makalesinde bir başka bölümde şu cümle var; "**Sandani** may be San Diego or Santiago (Sp., St. James)⁷, the name Columbus gave to Jamaica."

Buna göre kendisi St. James'e referans vererek bazı açıklamalar yapıyor. Burada o, "olabilir" (may be) yazarak bir tahminde daha bulunulduğuna işaret edilen **Sandani** adının Piri Reis tarafından çizilmiş haritada Güney Amerika'da bir bölgeye ad olarak yazılmış olabileceğinden bahsedilmiş olması üzerine kaynağına atıfla şu bilgiyi okuyucuya iletiyor. "**Sandani**, Columbus'un Jamaika'ya verdiği isim olan **San Diego** veya **Santiago** (Sp., St. James) olabilirmiş".

Bu bilgiyi ilk olarak ortaya koyan kişinin bilmediği şey Türkçe'de "**Sandan**" sözcüğünün **mısır** anlamına geldiğidir⁸ ve bu sözcük sonuna **-ı** sözcük ekini alıp "**Sandani**" biçimini alırsa bu "**mısırların olduğu yer**" ("mısırlı" ya da "mısır-ı") anlamını alacaktır. Bu adı Piri Reis kendisi vermediyse kendisinden önce **mısır** bitkisinin ana vatanının Güney Amerika olduğunu bilen Türk dilli bir başka kaptandan veya tayfadan almış da olabilir.

Öyle ki kendisinden önceki kaptanların bir kısım haritalarının da Piri kaptanın elinde olduğu zaten bilinmektedir.

Bugün Türkçe'de unutulmak üzere olan **sandan** sözcüğü yerine, **darı** veya **mısır** gibi eş anlamlı sözcüklerin zamanla daha çok kullanılması söz konusu olmuş. Dilde eş anlamlı sözcüklerin daha yaygın kullanılır olduğundan dolayı **sandan** (darı) sözcüğü unutulmak üzere olsa da halen bu sözcüğün Türkiye'nin Konya bölgesinde ve civarında aynı anlamda (mısır/darı anlamında) yaşıyor olduğu bilinmektedir. Aslında **sandan** sözcüğünün kökeni "**san-ı** + **darı**" sözcükleri bağlantılı ve bunların bir araya gelmesiyle bir bileşik kelime oluşturarak ağız farkıyla fonetik değeri değişmiş olmasından bağlantılı olmalıdır ve sözcüğün **san-ı** ön sesi düşmüş biçimiyle **darı** biçiminde halen dilimizde daha işlek biçimde kullanılır olmuştur.

Eski Türkçe **tar-** "dağıtmak, yaymak, saçmak" kökünden olan DARI sözcüğü, Moğol dilimizde **tara-** (dağılmak, saçılmak), Özbek dilimizde **tarık** (ekin) ve Kırgız Türkçesinde **taru** ve **tarı** biçimlerinde görülmektedir. Sözcük Eski Türkçe'de tohum veya tahıl taneleri anlamında da kullanılmış olmalıdır ve **tarım** sözcüğü ile de kökteştir.

⁷ [Gregory C. McIntosh "The Piri Reis Map of 1513 is Important Because...." başlıklı makalesinde (January 2014), Uluslararası Piri Reis ve Türk Denizcilik Tarihi Sempozyumunda "500 yılın ardından Piri Reis ve eserleri bildiriler" {26-29 Eylül 2013 (pp. Volume 1, pp. 133-144 and pp. 333-337.) Edition: First Publisher: Türk Tarih Kurumu} aktardığı bu bilgide şu kaynağı işaret etmiştir: > Christopher Columbus, Accounts and Letters of the Second, Third, and Fourth Voyages, ed. Paolo Emilio Taviani, et al., tra ns. Luciano F. Farina and Marc A. Beckwith, vol. 6 of Nuova Raccolta Colombiana, 2 pts. (Rome, Istituto poligrafico e Zecca dello Stato, Libreria dello Stato, 1994 [i.e. 1997]), vol. 6, pt. 2, pp. 302-03, 308-09, 311-313, 319-320.< Bakınız; <

https://www.researchgate.net/publication/288175444_The_Piri_Reis_Map_of_1513_is_Important_Because_>

⁸ [Sandan sözcüğü için bakınız "Sözce" sözlük; <<https://sozce.com/nedir/271543-sandan>>]

Durum böyle olduğu halde bazı dil bilimcilerin bu sözcük için zorlama biçimde Eski Yunanca'yı köken gösterdiklerini duyarsanız. Bu çıkarım tamamen yakıştırmadır. Üstelik Eski Yunanca dedikleri dilde köken olarak işaret edilen ve tohum anlamına gelen sperma ve spora sözcüklerinin de yine Türk dilimizde bulunan **serpmek** sözcüğünün de kökü olan Ön Türk dilimizdeki **sep** sözcük kökünden türediğini bilmeleri veya en azından bir olasılık olarak göstermeleri gerekir. Eski Türkçe bu kökten aynı anlama gelen sözcükler Uygurca yazılı kaynaklarda 1000 yılından önce görülebileceği gibi **darı** sözcüğü de Irk Bitig elyazmasında, 900 yılından önce **tarıĝ** biçiminde geçmektedir.⁹ Bundan da anlayabiliriz ki sözcüğün önündeki **san-ı** ifadesi mecazi olarak veya bir sıfat olarak **darı** sözcüğü önüne getirilmiş olmalıdır ve bu sebeple **san+danı** (**san-ı darı**) sözcüğü "**mısırların olduğu yer**", "**mısıryla tanınmış yer**" anlamına geleceği gibi "**mısırın vatani**" anlamında da kullanılmış olabilir.

Bir de (Batılılara göre belki yine de ses değeri tesadüfen denk gelmiş olsagerek) "**Türk ve Kayık**" adaları ses değeri yakını "**Turks & Caicos** (kaikos)" olan bir toponim daha olduğunu belki duymuşsunuzdur. Bu sadece bir benzerliktir ve gerçekte Caicos İspanyolca başka bir anlama gelmektedir aslında ve bu anlamın ne olduğundan aşağıda bahsedeceğim. Fakat bu sözcük tesadüfen yakın ses değerinde olan biri Türkçe biri İspanyolca olan fakat farklı anlamlardaki sözcüklerdir. Avrupalılar bu adı kendi dillerindeki sözcüğe bağlıyorlar. Bu normal ve belki de gerçekten onların dilindeki sözcükle bağlantılı olduğunu varsayalım. Bizim dil bilimciler kendi dillerine bağlamak yerine bu noktada da büyük bir çoğunlukla veya tamamen Avrupalılara itibar edeceklerdir o kesin.

"**Turks & Caicos Adaları**" tarihi, Kristof Kolomb'un 1492'de yeni dünyayı keşfetme yolculuğu sırasında başkent "**Grand Türk**" (Büyük Türk) adasına ilk ayak basmasından çok önce başlamış olmalıdır.

"Turks ve Caicos adalarında" Taino (*Ata+İno/ina veya *Ata+ana) ve Lucayan (*Ulu+çayan) Kızılderilileri yaşırdı. Ülkenin adı bile bu ilk sakinlerce konulmuş olmalıdır ve **Türk** adının gerçekte ilk olarak hangi tarihte konulduğuna dair net bir kanıt da yoktur.

Yaklaşık 700 yıl boyunca, Taino ve Lucayan Kızılderilileri adaların tek sakinleriydi ve esas olarak Orta Caicos ve Grand Turk'e yerleştiler. Barış içinde yaşadılar ve çiftçilik, balıkçılık ve bahçecilikte yetenekliydi. Bazıları hala adaların gelişmemiş bölümlerinde bulunabilen yaklaşık 50 tür bitki yetiştirdiler. Columbus Turks ve Caicos adalarına 1492'de geldikten kısa bir süre sonra, Lucayan uygarlığı ortadan kayboldu ve adalar yaklaşık 30 yıl boyunca seyrek nüfuslu kaldı. Bu süre zarfında tuz yapma endüstrisinde çalışmak üzere Bermudalılar bu bölgeye geldiler.¹⁰

Birleşik Krallığa bağlı olan Turks & Caicos Adaları, Karayipler yakınında Küba'nın Doğusunda ve Haiti ile Dominik Cumhuriyeti'nin kuzeyinde yer alan ve başkenti "Büyük Türk" (Grand Turk) olan adalar grubudur. Adında Türk olan bu adalar grubunun adalarından en büyüğünün adı da Türk'tür. Bu adaların adının neden Türk olduğu konusunda farklı iddialar var.

Adında Türk olan bir adanın Karayipler'de bulunması, bu adanın isminin kökenlerinin sorgulanmasını gerekli kılar. İsmi adaya verilmesi konusunda yaygın bilinen bir açıklama

⁹[Bakınız; NişanyanSözlük, <<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/dar%C4%B1>>]

¹⁰ [Kaynak; Turks and Caicos Islands History, By Turks And Caicos Tourist Board; <<https://turksandcaicostourism.com/turks-and-caicos-islands-history/>>]

genel kabul görmüşe benziyor. Bu açıklamaya göre melocactus¹¹ denilen ve Osmanlıların bir başlık türü olan fes'in görünümünden çağrışımla İngilizlerin, bu ismi bu adaya verdikleri söylenir.¹² Söylentiye göre eskiden ada yerlileri de bu tip bir başlık kullanırlarmış.

Fakat işte tam da bu noktada bu açıklamalarda hem tarihsellik açısından hem de mantıksal açıdan bir tutarsızlık olduğu anlaşılmaktadır. Kolomb'un bu adaya ayak bastığı bilinmektedir. Acaba neredeyse her ayak bastığı yeni toprak parçasını temsil ettiği kral adına adlandıran Kolomb bu adayı neden adlandırmamıştır? Öyle ya yerel efsaneye göre de, Turks ve Caicos Adaları, 1492 seferinde Columbus'un (Kolomb'un) ilk olarak karaya ayak bastığı yer olarak da anılmaktadır.¹³ Üstelik "Türk başlığı kaktüsü" olarak da bilinen Melocactus (kavun kaktüsü), yaklaşık 30-40 türe sahip bir kaktüs cinsidir ve bahsi geçen bu tür sadece Karayiplerde değil aynı zamanda batı Meksika'dan tutun da Orta Amerika'dan Kuzey Güney Amerika'ya kadar (ve And Dağları boyunca güney Peru'ya ve Brezilya'ya kadar olan) geniş bir coğrafyada yaşayan bitki türüdür. Öyle ise, bu tür bu kadar geniş coğrafyada yaşayan bir bitki ise neden bu coğrafyalarda Türk adı ile bir başka bölgeye adını vermemiş de sadece Karayip adaların tarafında vermiştir? Üstelik uzun bir yolculuktan sonra ilk ayak bastığın adaya kendi dilinden kültüründen bir ad vermek yerine neden gelecekte yanlış anlaşılmaya müsait olabilecek şekilde ve güya bir benzetmeye dayanarak Türk adı versin ki? Bunda mantık görenleri anlamak güçtür.

Ayrıca İspanyolların bu adaya İngilizlerden önce geldiği bilinmektedir. Adaya ilk ayak basan Avrupalılar adaya adını vermemiş ise bu keşifler tarihi için normal sayılacak bir durum mudur?

Araştırmacı Eren Erdoğan bu konu ile ilgili yazdığı makalesinde¹⁴ bizim de dikkatimizi çekmiş olan bazı konulara işaret ederek belirtiyor ki, "... *adanın adını aldığı dönemde Türklerin fes giymemesi nedenleriyle bu iddia gerçeği yansıtmamaktadır. Adaya Türk isminin verilmesinin başka sebepleri bulunmaktadır. ... Türklerin bu bölgelerden Karayiplerin korsan etkinliği, savunma ve ikmal nitelikleri nedeniyle en kritik yer olan Turks ve Caicos Adalarına yerleştikleri düşünülebilir. Bu nedenle İspanyollar buraya Islas Turcany Caicos yani Türk ve Hırsızlar Adaları adını vermişlerdir.*¹⁵ ... Bu ifade 1706 yılında adanın kontrolünü alarak

¹¹ [Wikipedia; <<http://en.wikipedia.org/wiki/Melocactus>>]

¹² [Bakınız Kaynakça "Turks and Caicos Islands", 137. cilt/World bibliographical series Yazar Paul G. Boulton, Yayıncı Clío Press, 1991, ISBN 1851091629, 9781851091621] & [Wikipedia; <https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_the_Turks_and_Caicos_Islands>] & [Not: Bu gönderideki bilgileri ileten kaynak bunu, Nigel Sadler'in "Bermudalılar ve Tuzun Başlangıcı" başlıklı makalesi de dahil olmak üzere çeşitli kaynaklardan derlenmiş. Buna göre; Sanayi, " Bölüm 10, Turks ve Caicos Adaları Tarihi Ed. Carlton Mills. Bakınız; <<https://staciesteensland.com/name-origin-of-the-turks-and-caicos/>>] & [Yine de Boulton, 1991 referans verilen kaynak durumunda olmakla; bakınız by Jason Thomas Knowles Thesis, "Coastal Lake-Sediment Records Of Prehistoric Hurricane Strikes In Honduras And Turks And Caicos Islands Of The Caribbean Basin" B.A., California State University Long Beach, 2000 August 2004 <https://web.archive.org/web/20100719034145/http://etd.lsu.edu/docs/available/etd-06072004-125021/unrestricted/Knowles_thesis.pdf>]

¹³ [Cecelia Anne Cutler tarafından "English in the Turks and Caicos Islands", 2003 yılı makalesinde Sadler 1977, Bleackley 1962 kaynak olarak gösterilmiştir. Bakınız; <https://www.researchgate.net/publication/290469741_English_in_the_Turks_and_Caicos_Islands>]

¹⁴ [Eren Erdoğan, "Turk ve Caicos Adaları Hakkında Rapor", Academia.edu; <https://www.academia.edu/9496647/Turk_ve_Caicos_Adalar%C4%B1_Hakk%C4%B1nda_Rapor>]

¹⁵ [Araştırmacı Eren Erdoğan makalesinde bu <<http://www.tcimall.tc/history/21>> kaynağa atıfta bulunuyor ve ilaveten "Caicos İspanyolca'da tanımsızdır. Kelimenin aslı olan cacos, caicos kelimesinin İngilizceye aktarılmış halidir" notunu düşmüş.]

Türklerin bölgedeki etkilerine karşı bir ibret olarak da tercih edilmiş olabilir.¹⁶ Daha sonra adalara giden İngilizler adaların sahibi olan milletlerini bilmediklerinden, İspanyolların kullandıkları ismin kullanılmasının devamında sakınca görmedikleri de düşünülebilir."

Bu konu detayında Eren Erdoğan'ın dikkat çektiği en önemli ayrıntıyı tekrar edelim. Fes o dönemde Türkler tarafından kullanılmıyorsa, bu durumda bu adalar adını nasıl olur da fes benzeri bir kaktüsten benzetimle o dönemde Türklerin giymediği fes başlığından alabilir?

Fes, tepesi düz, genellikle al, püsküllü, silindirik yapıda bir tür başlıktır. İsmini başlıca üretim merkezi olan Fas'ın Fes şehrinden alır. Başta Osmanlı İmparatorluğu olmak üzere birçok Müslüman ülkede ve Yunanlıların yerleştiği alanlarda kullanılagelmıştır.

Osmanlıda 1829 yılından 1925 yılına kadar kullanılan fes, Tanzimat döneminde İstanbul'da bir kısım sivil ve askerler tarafından giyilmiştir.¹⁷

Yani fes Osmanlıya özgü değildir Fas'ta doğmuştur ve Osmanlıların dışında farklı topluluklarca da kullanılmıştır. Üstelik Osmanlıların fes kullanmadığı dönemde bu adlandırma yapılmışsa, Avrupalıların neden bu adayı Fas veya Faslılar adası biçiminde adlandırmadıkları anlaşılabilir ve normal bir durum değildir.

Ayrıca aynı dönemde Yunanlıların da Fes kullandıkları bilinmektedir ki aslında Yunanlılar Osmanlılardan daha evvel dahi fes kullanmaya başlamış olabilirler. Pierre Peytier'in teftiş esnasındaki Yunan askerlerinin betimlediği bir resim eserinden anlaşıldığı kadarı ile 1830 yılında Yunanlılar zaten fes kullanıyor durumdaydı ve muhtemelen fes kullanımı Yunanlılarda Türklere kıyasla çok daha eski dönemlere dayanmaktadır.

İngilizler acaba neden bu adalara Yunan adaları veya Fas veya Fes adaları dememişler? Yani, adın verilmesine esas olan fes asıl olarak Fas halkının ve kültürünün bir eseridir ve başka halklar da bunu kullanmaktadır. Osmanlıya hiç ait değildir, fakat Osmanlı için fes sadece belli bir dönem moda olmuş ve sonra demode olmuş bir başlıktır.

Fesin kökeni Türklerle hiçbir ilgisi yoktur fakat Osmanlıda belli kimseler tarafından belli bir dönemde kullanılmıştır o kadar. Aynı dönemde Osmanlıda başlık olarak sarık kullanımı daha yaygındır. Üstelik Osmanlı'nın daha fes kullanmadığı dönemde bu adalara güya Türklerin giydiği festen çağrışımla nasıl adı verilebilir ki? Eğer bu adaların adlandırıldığı o dönemde Türkler henüz fes hiç giymiyorsa ve sarık giydiği biliniyorsa bu nasıl mümkün olabilir? Bu durum tek başına bazı Batılıların sağlam uydurduklarını düşündükleri fakat bilgisizce ve mesnetsizce yapılmış bir uydurmadan başka bir şey değildir.

Bu tip coğrafi adlandırma iddiaları tamamen tarihi kanıtlardan yoksun uydurmalar veya tarihin belli dönemlerinde ortaya atılmış olabilecek kişisel görüşlerdir denilebilir. Fakat açıkça görülüyor ki bu iddialar tarihsel düzlemde olayların gerçekleşme sırasına ters düştüğü için gerçekte olanlarla bir ilgisi de yoktur.

Avrupalılarla ilk temas sırasında bu bölgenin asıl yerlilerinin çoğunluğunun yok edilmiş olması ile buralarda konuşulan yerli dillerinin de çoğu yok olmuştur. Halihazırda, 60.000 ila 100.000 konuşmacı arasında birikmiş toplam 25 Cariban dili kalmıştır. Bu rakamları

¹⁶ [Patrick Gray (1999), Peoples of the Americas: Peru -Turks and Caicos Islands, sayfa: 462 - 463.]

¹⁷ [Bakınız Vikipedi Fes konulu sayfa;

<[https://tr.wikipedia.org/wiki/Fes_\(ba%C5%9Fl%C4%B1k\)#::~:~:text=1829'dan%201925'e%20kadar,sar%C4%B1k%C4%B1%20olmak%20%C3%BCzere%20kiye%20ayr%C4%B1l%C4%B1%C5%9F%C4%B1.>](https://tr.wikipedia.org/wiki/Fes_(ba%C5%9Fl%C4%B1k)#::~:~:text=1829'dan%201925'e%20kadar,sar%C4%B1k%C4%B1%20olmak%20%C3%BCzere%20kiye%20ayr%C4%B1l%C4%B1%C5%9F%C4%B1.)]

verdiğimizde bunların etnik konuşmacılar olarak nüfus sayımında tek tek not edildiğini düşünmeyin.

Fakat bazı akademik makalelerden öğrendiğimiz kadarıyla bu dilleri konuşan insanların yarısından fazlası Pemóng Alt Grubunun (Kapóng, Makúshi ve Pemón) ve Kari'nja (aka Carib, Galibi, Kari'nya, Kaliña, Cariña) dillerini konuşmaktadır. Bunlar esasen birbiriyle yakından ilişkili üç farklı ağız olmalıdır.

Cariban dillerinin geri kalanı için bu dilleri halen konuşabilen insan sayısının yaklaşık 3000 kadar olduğu yazılmaktadır. Daha ayrıntılı bilgi edinmek için burada referans verdiğimiz kaynak makaleye¹⁸ bakabilirsiniz. Bu kaynakta yapılan açıklamaya göre; Cariban dillerinden gelen ilk veri kaynakları, özellikle ünlülerin zayıf transkripsiyonundan yaralıydı. Bunlarda merkezi ünlüler [i] ve [ə] genellikle ön yuvarlak ünlüler (ü, ö, y, ø) sesleri (ui, ue) olarak yanlış kaydedilmişlerdi. Yani bu diller hakkında ilk olarak bilgi toplayan misyonerler ve-veya araştırmacılar bilgileri bazı yanlışlara sapacak şekilde gerçek durumdan uzak olmakla kaydettiler. Bu kayıtlar mevcut sesli harflerden herhangi biriyle (özellikle e, o) daraltılmıştı. Bunlarda a sesi bazı sözcüklerin yazımında doğru olmayan biçimde i, ı, u sesleriyle kaydedilmişlerdi. Yakın dönemde yapılan sözcük karşılaştırma çalışmalarında olmakla, bu dillerdeki sözlüklerin, sözcük listelerinin yazımında, a : ə ve e : ə karşılıklarının neredeyse kesinlikle yanlış yazımının söz konusu olduğu örnekler görüldü. Bazı dilbilimciler geçmişte Proto-Carib'in dilinin üç merkezi sesli harf içerdiğini düşünmüşlerdi fakat bunun dilisel anlamda ve eldeki gerçek veriler incelendiğinde hiçbir kanıtı olmadığı da anlaşılmıştır.

Bu kısmın iyi anlaşılması için tekrar ve kısaca özetlersek; Son yıllarda yapılan bazı akademik çalışmalarda Karaip (Cariban) Adaları yerli dilleri ailesinin ağızlarındaki çok sayıda sözcüklerin eskiden tutulmuş kayıtlarının (lügatlarda vb. yazılı biçimlerinin) yanlış değerlendirilmiş bilgiler sonucu bazı sesli harflerin yanlış ses değeri ile alınmış olmasından kaynaklı bazı sorunları olduğu yeni yapılan akademik çalışmalarla gösterilmiştir. Bu sorunların giderilebilmesi üzerinde dil bilimciler muhtelif çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalara başlandığında daha önce güvenilir kaynaklar olarak kabul görmüş dilisel kaynakların tamamının eşit derecede olmakla aslında zengin kaynaklar olmadığı da anlaşılmıştır. Bu halkların dilindeki sözcüklerin derlenmesi ve yazılmasında, geçmiş transkripsiyonla ilgili tüm sorunlar (özellikle sesli harf uzunluğu gibi aruz özellikleriyle ilgili detaylar) çözülmeye çalışılmıştır. Fakat bu çalışmalar yapılırken bu halkların dilinde olabilecek sesli uyumu bağlantılarının yine de dikkate alınmamış olması söz konusu olmuş olmalıdır. Buna karşın yapılan çalışmalarda bazı sözcükler içerisinde evvelce ses değeri farklı gösterilen sesli harflerin ses birimleri yeni çalışmalarla farklı şekilde ifade edilmeye başlamıştır ve bu işlem bana göre eksik yönleri olmasına karşın daha çok bilimsel metotlarla yapılmıştır.

Bu doğrultuda Karaip (Cariban) dilinde: Akuriyó (Meira 2000), Bakairi (Meira 2003), Karihona (Meira 2000), Kapóng (Akawaio: Cesar-Fox 2003; Ingarikó: Souza Cruz 2005), Mapoyo/Yabarana /Pémono (Mattéi-Muller 2003), Panare (Mattéi-Muller 1994), Pemón (Taurepán: Álvarez 2000; Arekuna: Edwards 1978), Tiriyó (Meira 1999, 2000; Carlin 2004),

¹⁸ [The Story of *ô in the Cariban Family¹, ° Spike Gildea^a, B. J. Hoffb, and Sérgio Meirac^a University of Oregon^b Leiden University^c Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen/Leiden University. By > Language Documentation & Conservation Special Publication No. 2 (May 2010): Fieldwork and Linguistic Analysis in Indigenous Languages of the Americas, ed. by Andrea L. Berez, Jean Mulder, and Daisy Rosenblum, pp. 91-123 <http://nflrc.hawaii.edu/ldc/> <http://hdl.handle.net/10125/4452> < <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/4452/1/05gildeaetal.pdf>>]

Wayana (Tavares 2005) ve Ye' kvana/De'kvana (Hall 1988) ağızlarında modern bulguların ışığında, eski Cizvit açıklamalarının, Tamanaku (Mattéi-Muller & Henley 1990) ve Kumaná'da (Cumanagóta, Chaimá: Mattéi-Muller & Henley 1990) ifade edilmiş olan bazı ses değeri önermelerinin yeni çalışmalarla değiştirilmiş olduğu yazılmaktadır.¹⁹

Mesela aynı makalede verilen örnekten anladığımız kadarıyla; Artık eski materyallerde geçen pek çok sözcük için ə'nin (i yerine) sıklıkla e olarak yanlış yazıldığı anlaşıldığından, bu tip fonemik ayrışmaların bu dillerin yazılarında imla çökmesine ve karışıklığa yol açtığı gösterilmiştir. Bu modern çalışmalara dayanarak (bu dil ailesinin ağız farklarının neredeyse yarısıyla yapılmış olan birincil saha çalışmasının yanı sıra), Meira (2002), zamir kümelerini karşılaştırırken Proto-Cariban diline kaç tane orta sesli harfin yeniden oluşturulacağı sorusunu tekrar gündeme getirmiş ve bu konu son dönem çalışmaların da ana konusu olmuş. Bu çalışmalar sırasında bakılan zamirleri karşılaştırırken, bir koşullandırma ortamından kaynaklanması muhtemel olmayan, birbirinden oldukça farklı iki yazışma seti ortaya çıktığı da belirtilmektedir.

Böylece yapılan modern çalışmalarla eskinin yanlış kaydedilmiş ses değerleri tekrar düzeltilmeye çalışılmaktadır. Bütün bunlar hakkında daha detaylı bilgi edinmek isterseniz bizim Karaip dilinden bazı sözcükleri ve sözcük tablolarını alıntılamanıza yardımcı olan esas kaynağa bakabilirsiniz.²⁰

Karaip (Cariban) dil ailesine ait diller esasen Güney Amerika'nın Kuzeyinde konuşulurlar. Bu dillere toplu olarak kuzey Brezilya, Venezuela, Guyana, Surinam ve Fransız Guyanası'nda ve batıda Kolombiya'da, güneyde Orta Brezilya'da rastlıyoruz.²¹

Bu bilgiyi alıntıladığımız aynı akademik kaynaktan öğrendiğimize göre Cariban dil ailesiyle ilgili tarihsel literatür aslında 100'den fazla dili isimlendiriyor. Bunların belki yarısı gerçek dilsel bilgilerle (örneğin, kelime listeleriyle) destekleniyor ve bu ağızlardaki sözcüklerden muhtemelen yarısından fazlası veya yarısına yakını farklı dillerden bu ağızlara alıntılanmış olmalıdırlar. Acaba adaların yerlileri uzunca zaman izole yaşadıysa bu dönemde hangi farklı dillerden sözcük alacak kadar farklı kültürlerle veya halklarla iletişimde olmuş olabilirler?

Aynı şekilde farklı yerli gruplarının birbirinden sözcük alıp verdikleri de bilinmektedir çünkü zaten yakın coğrafyalarda birbiri ile komşu veya iç içe yaşayan grupların ağızları arasında sözcük alışverişi görülmesi de normaldir.

Bu detayları neden burada yazıyoruz? Bunları yazıyoruz ki bahsi geçen coğrafyaların yerli haklarının nüfusunun Avrupalıların buraları sömürüsü ve işgali ile hızla azalmasıyla bu

¹⁹ [Fieldwork and Linguistic Analysis in Indigenous Languages of the Americas, ed. by Andrea L. Berez, Jean Mulder, and Daisy Rosenblum, <<http://nflrc.hawaii.edu/ldc/> <http://hdl.handle.net/10125/4452>> & <<https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/4452/1/05gildeaetal.pdf>>]

²⁰ [The Story of *ô in the Cariban Family1, ° Spike Gildea , B. J. Hoffb , and Sérgio Meirac a University of Oregon b Leiden University c Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen/Leiden University. By > Language Documentation & Conservation Special Publication No. 2 (May 2010): Fieldwork and Linguistic Analysis in Indigenous Languages of the Americas, ed. by Andrea L. Berez, Jean Mulder, and Daisy Rosenblum, pp. 91-123 <http://nflrc.hawaii.edu/ldc/> <http://hdl.handle.net/10125/4452> < <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/4452/1/05gildeaetal.pdf>>]

²¹ [Bakınız; The Story of *ô in the Cariban Family1, ° Spike Gildea , B. J. Hoffb , and Sérgio Meirac a University of Oregon b Leiden University c Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen/Leiden University. By > Language Documentation & Conservation Special Publication No. 2 (May 2010): Fieldwork and Linguistic Analysis in Indigenous Languages of the Americas, ed. by Andrea L. Berez, Jean Mulder, and Daisy Rosenblum, pp. 91-123 <http://nflrc.hawaii.edu/ldc/> <http://hdl.handle.net/10125/4452> < <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/4452/1/05gildeaetal.pdf>>]

halkların dillerini konuşan insanların da sayıca azaldığını biliniz. Bu durum bu dillerde çok sayıda sözcüklerin tamamen unutulması ve bu dillerin veya ağızların bazılarının tamamen yok olmasını sağladı.

Bugün medeni Avrupalılar sözüm ona bu dilleri yaşatmaya çalışıyorlar. Biz burada bu dillerden günümüze gelmeyi başarabilen az sayıda ve yanlış ses değerleri ile listelenerek derlenmiş olduğu anlaşılmış olan sözcükler arasından (sırf 33 sayfalık tek bir makalede geçenlerden ve bu dillerden birisinin sözde sözlüğünden) bazı alıntılar yapacağız ve bunların makalelerindeki örnek tablolara aldıkları sözcüklerinin bir kısmının ses değeri ve anlamca Türk dilindeki sözcüklerle yakınlığı olduğunu da göstereceğiz.

Yani dikkat çektiğimiz dilsel örtüşmeler sadece toponimler etrafında görülmemektedir fakat bu adaların halkının dilinde de görülmektedir.

Elbette bu benzerliklerin tesadüf olduğunu veya anagram okumalar olduğunu ileri sürecekt çok sayıda araştırmacı olacaktır. Fakat bunlar matematik ihtimaller hesabının formüllerine vurulduğunda gösterdiğimiz örtüşmelerin dilsel ihtimal uzayında tesadüflerle ifade edilemeyeceğini kavrayamayacakları derecede matematik yoksunudurlar.

Ya da örtüşmeler Türk dili ve kültürü bağlamında olunca tarihi ve dilsel verileri farklı görmeyi tercih ediyor olabilirler, bilemiyoruz.

Bu yerli dillerine Türkçe ile örtüşmeler açısından tekrar dönmeden önce haritalarda not edilen toponimler hakkında bir konuya daha dikkat çekmek istiyoruz.

Piri Reis haritalarında geçen Türkçe isimler de başka haritalardan alınmış olabilir. Bu adların tamamı başka haritalardan alınmış mıdır tekraren detaylı incelemekte de fayda vardır. Fakat bu da bütün bu kıyı çizgilerini çok sayıda haritadan alıntılarla birleştiren Piri Reis'in bu denizlere açılmadığını kanıtlamaz. Farklı haritalara bakarak birisinde biten belli bir kıyı çizgisinin kopyalanan başka haritada tam olarak nereye denk geldiğini tespit etmek bu kadar kolay mıdır bilmiyorum. Batılı tarih yazıcılara bakarsak eldeki bulgular Osmanlı denizcilerinin okyanuslara açılarak bu bölgelere Piri Reis'ten önce veya onun döneminde gitmiş olduğunu kanıtlamıyor görünse de, bu bölgelere Kolomb öncesinde veya sonrasında gitmemiş olduklarını da kanıtlayan belgeler yoktur ve üstelik ortada Türkçe olduğu gayet net bazı adılar, sözcükler ve toponim adlar mevcuttur ve bunların da nasıl olduğu Batılı bilim insanları tarafından açıklanmayacaksa onların bu konuda yazdıkları tarih bilgileri de havada kalacaktır.

Amerika Kıtası kıyı coğrafyasına yakın bazı ada isimlerinde Türk adının geçmesini Türk diline veya denizcilerine bağlamayan Batılı kaynaklar bu adalarda ve coğrafyalarda yaşamış yerlilerin eski dilinde Türkçe ile örtüşen veya ses değeri yakınlığı gösteren sözcükler olması durumunu da açıklamalıdır. Bu açıklamalar matematik yaklaşımdan yoksun olmayacaksa bana göre Türk kültürü ve dili ile bu ada sakinlerinin ilk karşılaşmasının ne zaman olduğunu açıklamak durumunda olmalıdırlar.

Eski Türk dili konuşan atalarımızın, Amerika Kıtasının yerlisi olan bu halklarla dilsel alışveriş yapacak kadar iletişimde bulunabilmiş olmaları mümkün mü?

Böyleyse, dilsel alışveriş yapılabilecek kadar yan-yana veya iletişim halinde olma durumu ya Asya'dan Amerika Kıtasına yapılan ilk göçlerin olduğu buzul çağı dönemlerine denk gelmiş olmalıdır, ya da Piri Reis zamanı veya hemen öncesi dönemlerde Türk dilli insanların buralara

gidip gelmiş olmaları ve dilsel alışverişe imkân sağlayacak sürede bir arada etkileşimde olmaları söz konusu olmuş olmalıdır.

Dünya üzerindeki dillerin toplamında ve onların geçmiş konuşanlarının tamamının dilinde (eski dillerde) kaç adet sözcük olduğunu tam olarak bilmiyor olsak bile, bu farklı sözcükler uzayı içerisinde aşağıda kaynağını göstereceğim tek bir makaleden alıntılatacağım sözcüklerin Türkçedeki sözcüklerle tesadüfen anlam ve fonetik değer yakınlığı gösteriyor olduğunu söylemek mümkün mü?

Mesela kıyaslanan her iki dilde 1/1 aynı anlama gelen ve 1/1 aynı ses değerini taşıyan bir sayı adılı varsa bunun matematiksel olarak gerçekleşme ihtimali nedir?

Çünkü karşılaştırılan diller arasında ses değeri ve anlam yakınlığı olan sözcükler aramak tam da dil bilimi adamlarının yaptıkları iştir ve bu işi yaparak yaklaşık 400 kadar sözcüğün ortak olduğunu söyleyerek yaklaşık 400 kadar dilin ortak kökten (PIE hayali kökünden) geldiğini iddia eden onlardır.

Bunlar PIE tezlerine esas olarak karşılaştırılan dillerin temel sayı adılarında ses değeri ve anlam örtüşmeleri aradılar ve vücut organ adları ve fiillerin bir kısmının dahi olsa örtüşüp örtüşmediğine bakarak fikirlerini ileri sürdüler.

Şimdi ben burada hem organ adı hem temel sayı adılına örnek sunacağım ve bunu yaparken sadece tek bir bilimsel makalede geçen sözcüklerden bu eşleşmeleri göstereceğim.

Ayrıca bu ada halkının dilinde bir sözlükten alıntılar yapacağım ve bir de tam tümce örtüşmesi göstereceğim.

Şimdi bahsini ettiğim ve yukarda alıntılar yaptığım akademik makaleden bir tabloyu sayfa numarasını ve alt kısmında bulunan bazı açıklamaları da içerecek biçimde alıntılıyorum.

Lütfen bu tabloya dikkatli bakınız.

Alıntıladığım bu tabloda belli bir sayı adılı var ve bu günümüz **Türk dilinde iki (2)** biçiminde yazılıyor ve geçmişte bu 2 sayısını **eki** biçiminde seslendiren ağızlar olduğu gibi günümüzde de vardır. Fakat bahsi geçen sayı adılı alıntının yapıldığı yerli dilinde de **iki** biçiminde seslendiriliyor.

Bu sözcüğün kökeni Türkçedir ve Eski Türkçede bu sözcüğün **eki**, **éki** ve **ekki** biçiminde yazılı örnekleri vardır. Bilim adamları tarafından 735 yılına tarihlenen Orhun Yazıtlarında bu sayı adılımız "üze kök teñri asra yagız yir kılındukda **ekin** ara (ikisi arasında) kişi oğlu kılınmış" tümcesinde geçiyor.²²

Devam eden bölümdeki tabloda gösterilen ilk sözcük bu **2** sayısı adılının Karaip (Cariban) yerli dilindeki ses değerleri ile yazılmış.

Bunların anlamca aynı olması ve ses değerinde tam kabul edilebilecek derecede örtüşmekte olduğu görülüyor. Bu yerli dillerinde **iki** sayı adılının ***/ëkë/ eukê** ve ***/ikî/** biçiminde olduğunu görüyoruz.²³

²² [Etimolojik sözlük kaynağı Kaynak: NişanyanSözlük <<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/iki>> & EtimolojiTürkçe sözlük <<https://www.etimolojiturkce.com/arama/iki>>]

²³ ²³ [Bakınız sayfa 103 tablo no:3 > The Story of *ê in the Cariban Family1, ° Spike Gildea , B. J. Hoffb , and Sérgio Meirac a University of Oregon b Leiden University c Koninklijke Nederlandse Akademie van

Yani Türkçedeki **iki** sayısı Ada Carib ağızlarında aynen /**ikĩ**/ biçiminde görünüyor. Anlam aynı, ses değeri neredeyse aynı denilebilir ki bunun tesadüf olması neredeyse mümkün değildir. Zaten örtüşme görünen tek sözcük bu da değildir.

Taino dilinde 1 (bir sayı adılı) **hekiti** sözcüğü ile ifade edilir. Bu sözcüğün kökü durumunda görülen **hek-** sözcüğü Türk dilinde **tek** sözcüğünün ses değeri yakındır.

Heki- sözcüğü dilimizdeki **tek-i** sözcüğü **hekiti** sözcüğü **tekit-i** / **tekil** veya **tekit** sözcükleri ses değeri yakındır.

Her ne kadar biz Türkçede **tekiti** veya **hekiti** sözcüğü kullanmıyor olsak da **tek**, **teki**, **tekil** sözcükleri dilimizde bugün de işlektir ve bunlar Taino dilinde **bir** (**tek**) sayı adılının ses değeri yakındır.

Bu arada Fars dilinde **yek** biçiminde görüne **bir** (**1**) anlamındaki sözcük de yine Türk dilimizin **tek** sözcüğünün ses değeri azca değişmiş biçiminden başka bir şey değildir.

Taino dilinde **ja'** sözcüğü (duyguda veya hayranlıkta kullanılan ses, İngilizlerin ağzıyla Wow!'da olduğu gibi) kullanılmaktadır²⁴ ve bu sözcüğün ses değeri yakını olan Türk dilindeki **ya** sözcüğü de "şaşma, şaşkınlık bildiren bir söz" olarak da (aynı anlamda) kullanılabilmektedir.

Ja'bao sözcüğü (**kabak** / gourd Instrument / **kabaktan** yapılan üç telli bir müzik aleti) anlamında kullanılan Taino dilindeki sözcüktür.²⁵

Türk dilinde **kabak** sözcüğü bazı ağızlarda **gabah**²⁶ biçiminde seslendirilir ve **kabağı** / **kabak** / **gabağı** / **gabah** sözcükleri Taino dilindeki bu **ja'bao** sözcüğünün ses değeri yakındır.

Taino yerlilerinin dilinde **jaba** sözcüğü **sepet**²⁷ anlamındadır ve bu sözcüğün Anadolu ağızlarında halen yaşayan ses değeri yakını **cebe**²⁸ sözcüğü de yine **sepet** (küçük meyve sepeti) anlamında kullanılmaktadır.

Taino dilinde **jiba** sözcüğü "orman veya çalı ülkesi" anlamındadır ve aynı sözcük kökünden olan **Jibaro**/jiba+**aro** sözcüğü "ormanın adamı" anlamındadır ve sözcük sonundaki +**aro** Türk dilindeki **eri** (**er-**) sözcüğü ile ses değeri yakınlığı ve anlam örtüşmesi içindedir. Bakın buna tesadüf diyecekler elbette olacaktır. Fakat Atatürk tarafından Meksika'ya elçi olarak gönderilen dil araştırmacısı Tahsin Mayatepek tarafından Atatürk'e yazılan raporlarda yüzlerle ifade edilen sayıda başka sözcüklerin de aynı şekilde anlamca ve ses değeri örtüşmeleri gösterilmiştir.²⁹

Wetenschappen/Leiden University. By > Language Documentation & Conservation Special Publication No. 2 (May 2010): Fieldwork and Linguistic Analysis in Indigenous Languages of the Americas, ed. by Andrea L. Berez, Jean Mulder, and Daisy Rosenblum, pp. 91-123 <http://nflrc.hawaii.edu/ldc/> <http://hdl.handle.net/10125/4452> < <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/4452/1/05gildeaetal.pdf>>]

²⁴ [Bakınız Taino dili sözlüğünde **Ja'**; <<https://www.taino-tribe.org/telist-j.htm>>]

²⁵ [Bakınız Taino dili sözlüğünde **Ja'bao**; <<https://www.taino-tribe.org/telist-j.htm>>]

²⁶ [Gabah sözcüğü SözcükSözlük <<https://sozce.com/nedir/125821-gabah>>]

²⁷ [Bakınız Taino dili sözlüğünde **Jaba**; <<https://www.taino-tribe.org/telist-j.htm>>]

²⁸ [Cebe = sepet / küçük meyve sepeti anlamında kullanılır. Bakınız SözcükSözcük <<https://sozce.com/nedir/61039-cebe>>]

²⁹ {Not: Mayatepek Raporları günümüzden 10 ila 15 sene öncesine kadar internet ortamında bulunabilirken bu gün nedense bulunamamaktadır. Mayatepek raporları konusunda bazı detayları yazan kaynaklar var. Ayrıca raporlar TDK ve Türk Tarih Kurumu arşivlerinde ve Anıtkabir'de olabilir. Bunların 14 kadar rapor olduğu yazılmaktadır ve bir kısmı kayıptır. Kayıp olmayanlar da internet ortamında bulunamamaktadır. Belki ilerde bunları elinde bulunduran kurumlar bu raporları görünür

TABLE 3. Reflexes of *ô, *ĩ, *e, and *o in early and modern stages of Kari'nja⁷

		Modern Kari'nja	Early Kari'nja	Island Carib		Garifuna
1	'two'	/oko/	*/ěkě/	<i>eukê</i>	/ĩkĩ/	-----
2	'stone'	/topu/	*/těpu/	<i>tébou</i>	/tĩbu/	/dĩbu/
3	'flea'	/siko/	*/sikě/	<i>chicke, -chigu-</i>	/sikĩ/	/sigĩ/
4	'mountain'	/wĩpĩ/	*/wĩpĩ/	<i>ouébo</i>	/uĩbu/	/uĩbu/
5	'axe'	/wĩwĩ/	*/wĩwĩ/	<i>houéhoue</i>	/uĩuĩ/	-----
6	'sun'	/weyu/	*/weyu/	<i>huéyou</i>	/ueiu/	/ueiu/
7	'person'	/itoto/ ^I	*/itoto/	<i>etoútou^{II}</i>	/itutu/	/idudu/ ^{III}
^I Tiriyo Indian, ^{II} Arawak Indian, ^{III} Miskito Indian.						

Starting from Early Kari'nja *ěkě* 'two' in the third column and moving to modern Kari'nja in the column to the left, we see the result of the historical rounding process in both vowels. Moving to Island Carib in the column on the right, Breton's version *eukê* together with the comments in his *grammaire* (1667) suggest an *e*-like rather than an *o*-like sound. Taylor came to the conclusion that one and the same phoneme of Island Carib is symbolized here once by *eu* and once by *ê*, and that this phoneme was back and unrounded. It cannot have been high or mid in a phonological sense, because the high/mid distinction is not available to back vowel phonemes in Arawakan systems like that of Island Carib: rounded /u/ presents the allophones [u, o], whereas the actual pronunciation of unrounded /ĩ/ varied between [ĩ, ě]. Breton distinguished the high from mid allophones, writing both *o* [o] and *ou* [u], *ê* [ě] and *eu* [ĩ]. Taylor, observing the allophony in the modern language, recombines these distinct graphemes to the single phoneme they must have represented.

*Karaip (Cariban) dilinde farklı ağızlarda ve dönemlerde iki / eki (2) sayı adının yazılış biçimleri tablosu.*³⁰

kılabilirler. Şahsen bunların bir bölümünü yaklaşık 10 veya 12 sene önce internette pdf olarak bulmuştum ve hatırladığım kadarı ile 7 veya 8 rapor bulunabiliyordu.

[Bakınız; Mayatepek Raporları Türk Tarih Tezi ve MU Kıtası, Kemal Şenoğlu, İstanbul, Kaynak Yayınları, 2006.]

[Tahsin Mayatepek'in Mu Kıtası ile ilgili yazışmaları; Türk Dil Kurumu kitaplığı 9 Şubat 2010 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi.]

[Tahsin Mayatepek, "Rapor -1-", Türk Dil Kurumu Arşivi, Nu:57, s.IV]

[Türk Dil Kurumu Arşivi <<http://katalog.tdk.gov.tr/search?query=Mayatepek&field=>>]

[Sinan Meydan- Atatürk ve Kayıp Kıta Mu Syf.161-162 Mayalar ve Türklük - İsmail Doğan.pdf <<https://app.box.com/s/gue6d578dwell8jwcn95axw6v1p3fxon>>]

[Önder Göçgün, Atatürk'ün Araştırmacı, Sorgulayıcı "Derin Tarih ve Dil Görüşü" ve "Mu Medeniyeti " > Belgi, Sayı 1 (Kış 2011/I) <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/417260>>]

[Atatürk ve Kayıp Kıta Mu, Sinan Meydan, ISBN 975-10-2800-6] }

³⁰ [The Story of *ô in the Cariban Family¹, ° Spike Gildea, B. J. Hoffb, and Sérgio Meirac a University of Oregon b Leiden University c Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen/Leiden University. By > Language Documentation & Conservation Special Publication No. 2 (May 2010): Fieldwork and Linguistic Analysis in Indigenous Languages of the Americas, ed. by Andrea L. Berez, Jean Mulder, and Daisy Rosenblum, pp. 91-123 <http://nflrc.hawaii.edu/ldc/> <http://hdl.handle.net/10125/4452> < <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/4452/1/05gildeaetal.pdf>>]

Ayrıca tarafımdan uzun yıllardır yapılan çalışmaların sonuçlarına yeri geldikçe işaret edeceğim. Öyle ki, Kuzey Amerika'dan başlayarak Kıtanın en güney ucuna kadar olmakla, adalar dahil Tahsin Mayatepek çalışmasına kıyasla daha fazla sayıda sözcükleri eşlediğimi ve bunları ilk fırsatta ayrıca kitap haline getirmeyi planladığımı ve bu sözcükler arasında çok sayıda coğrafi bölge adları olduğunu da söylemeliyim. Bunları burada yazma amacım Piri Reis'in Amerika Kıtasına Kolomb'tan daha önce gittiğini iddia etmek değil. Böyle bir iddianın sahibi değiliz. Bizim çalışmalarımız aslında daha erken dönemlerde dilsel alışverişe veya dil kökü birliğine işaret ediyor diyebilirim. Fakat Türk adaları gibi Türkçe adların Atlantik'de görülmesinin denizcilerimizin seferleri ile olduğunun bir net kanıtı bugün olmasa da bu yolla dilsel alışveriş olması ihtimalini sıfır olarak görüp tarihi olayları Avrupa merkezli gözlükle değerlendirenleri ve bazı gerçekleri göz ardı edenleri okuyucumuzun dikkatine sunmak da isteriz.

Türk dilinde organ adı olan GÖZ ve GÖZÜ sözcüğü Eski Türkçe'de KÖZ ve **KÖZÜ** biçiminde geçiyor. Eski Türkçe **KÖRÜR** sözcüğü günümüzde Türkiye Türkçesinde **GÖRÜR** biçimini almıştır. Divanü Lügati't-Türk'de (Kaşgarî, Divan-i Lügati't-Türk, 1071 - 1074) **ENÜÇ** sözcüğü “göz perdesi / göze inen perde” anlamında³¹ kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğüne göre **ÖNÜÇ** sözcüğü “başta, önde”³² anlamında kullanılmaktadır. Karaip (Cariban) yerli halklarının dil ailesinden olan yerli dillerinde GÖZ (E.T.'de KÖZ)³³ anlamına gelen sözcüğe bakacak olursak Proto Cariban dilinde “**kônu**” sözcüğü, Tiriyo ve Bakairi yerli ağzında “**kənu**”, Wayana ağzında “**kəwu**” sözcükleri³⁴ Eski Türkçe gözü anlamındaki “**közü**” sözcüğü ile ses değeri yakınlığı ve anlam örtüşmesi gösteriyor.

Ayrıca bütün bu dillerde yine göz anlamındaki sözcük organ adı olarak kullanılan “**enu**” (Wayana ewu) Proto Karaip dilinde “**ônu**” biçimindedir. Bu sözcüğün ses ve anlam yakını bir başka sözcük Kaşgarî, Divan-i Lügati't-Türk sözlüğünde 1073 yılı öncesinde “göz perdesi” anlamında “**enüç**” biçiminde geçmektedir. Burada **köz** ve **enüç** sözcükleri farklı kökten sözcüklerdir fakat **enüç** sözcüğünün kökü **inmek** fiili bağlantılı olmalıdır. Öyleyse bu sözcüğün tarihte bir dönem “göze-inmiş-şey” anlamında “**köz enüç**” biçiminde geçerken öndeki sözcüğün düşerek kısılmasıyla “**enüç**” biçiminde anılmış olması bir olasılıktır. Fakat bu doğrultuda “**köz enüç**” sözcüklerinin birlikte yan yana yazılı olduğu bir eski kayıt henüz bulunmamıştır. Mevcut tarihi yazılı kaynaklarda bu sözcükler ayrı ayrı tümcelerde geçmektedir. Yine de karşılaştırılan bu sözcüklerin ses değeri ve anlam yakınlıkları dikkat çekicidir.

³¹ [Enüç sözcüğü göze inen perde anlamında Eski Türkçe döneminden beri kullanılmaktadır. Bakınız Sözcü sözlük; <<https://sozce.com/nedir/113543-enuc>>]

³² [Önüç sözcüğünün BAŞTA anlamını görmek için sözcü sözlüğe bakabilirsiniz; <<https://sozce.com/nedir/248904-onuc>>]

³³ [Eski Türkçe KÖZ sözcüğü GÖZ anlamında bu gün kullandığımız sözcüktür. Bakınız Etimoloji Türkçe sözlük; <<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/g%C3%B6z>>]

³⁴ [The Story of *ô in the Cariban Family1, ° Spike Gildea , B. J. Hoffb , and Sérgio Meirac a University of Oregon b Leiden University c Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen/Leiden University. By > Language Documentation & Conservation Special Publication No. 2 (May 2010): Fieldwork and Linguistic Analysis in Indigenous Languages of the Americas, ed. by Andrea L. Berez, Jean Mulder, and Daisy Rosenblum, pp. 91-123 <http://nflrc.hawaii.edu/ldc/> <http://hdl.handle.net/10125/4452> < <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/4452/1/05gildeaetal.pdf>>]

TABLE 2. Ablaut with the word for ‘eye’ in selected Cariban languages (back grade shaded)

	P.C. *ônu	Tiriyó enu	Kari’nja enu	Wayana ewu	Bakairi enu	Katxuyana enu
3	*i-ônu	enu	enu:-ru	ewu	enu	enu-ru
2	*ô-j-ônu	ə-enu	aj-e:nu-ru	əw-ewu	inu	o-onu-ru
1	*u-j-ônu	j-enu	j-e:nu-ru	j-ewu	j-enu	j-onu-ru
NP	*j-ônu	enu	enu:-ru	ewu	enu	j-onu-ru
1+2	*k-ônu	k-ənu	k-onu:-ru	k-əwu	k-ənu	k-onu-ru
3R	*t-ônu	t-ənu	t-onu:-ru	t-əwu	t-ənu	t-onu-ru
Ø	*ônu	ənu	o:nu	əwu	—	—

Karaip (Cariban) dilinde farklı ağızlarda ve dönemlerde GÖZ anlamındaki sözcüğün yazılış biçimi tablosu.

Aynı kaynak makaledeki 3 numaralı tabloda sarı renkle işaretlediğimiz iki bölüme bakabilirsiniz. Bunlardan ilki Karin dili yerine Karince yazılmış gibi duran ‘nja’ sözcük ekidir. Türkçe, İngilizce der gibi burada dile işaret eden sözcük ekinin Kari dili için Kari’nja biçiminde yazılışı dikkat çekicidir. Fakat daha ilginç olan örtüşme Garifuma ağızında ve Ada Karaipce’inde (Island Carib) **dağ** anlamına gelen **uibu**/ sözcüğünün 1071-1074 yıllarına tarihlenen Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan Divanü Lügati’t-Türk elyazmasında **udu**³⁵ biçiminde fakat tepe anlamında geçiyor olmasıdır. Burada **udu** ve **uibu** sözcüklerinin ses değeri ve anlam yakınlığı açıkça görülmektedir.

TABLE 3. Reflexes of *ô, *i, *e, and *o in early and modern stages of Kari’nja⁷

		Modern Kari’nja	Early Kari’nja	Island Carib		Garifuna
1	‘two’	/oko/	*/ëkë/	eukê	/ïkî/	----
2	‘stone’	/topu/	*/tëpu/	tébou	/tîbu/	/dîbu/
3	‘flea’	/siko/	*/sikë/	chicke, -chigu-	/sikî/	/sigî/
4	‘mountain’	/wîpî/	*/wîpî/	ouébo	/uîbu/	/uîbu/
5	‘axe’	/wîwî/	*/wîwî/	houéhoue	/uîuî/	----
6	‘sun’	/weyu/	*/weyu/	huéyou	/ueiu/	/ueiu/
7	‘person’	/itoto/ ^I	*/itoto/	etoútu ^{II}	/itutu/	/idudu/ ^{III}

^ITiriyó Indian, ^{II}Arawak Indian, ^{III}Miskito Indian.

Karaip (Cariban) dilinde farklı ağızlarda ve dönemlerde DAĞ anlamındaki sözcüğün yazılış biçimi tablosu ve Karince denilen dilin sözcük ekinin bizdeki Türkçe, İngilizce sözcüklerinin dile işaret eden sözcük ekinin Kari dili için Kari’nja biçiminde yazılışı ile ses değeri yakınlığına dikkat çektiğimiz tablo.³⁶

³⁵ [Udu = tepe. Bakınız sözcük sözlük; <<https://sozce.com/nedir/320137-udu>>]

³⁶ [The Story of *ô in the Cariban Family¹, ° Spike Gildea, B. J. Hoffb, and Sérgio Meirac a University of Oregon b Leiden University c Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen/Leiden University. By > Language Documentation & Conservation Special Publication No. 2 (May 2010): Fieldwork and Linguistic Analysis in Indigenous Languages of the Americas, ed. by Andrea L. Berez, Jean Mulder, and Daisy Rosenblum, pp. 91-123

İki sözcüğü kıyaslayarak tesadüfen bir eşleşme bulunabilir diyecekler olacaktır. Bu durumda başka kaynaklardan bu dillerdeki farklı sözcüklere de Türkçe açısından ses değeri ve anlam yakınlığı var mı diye bakalım. Mesela yukarıda kıyasladığım dille akraba dil olan aynı bölgenin Taino³⁷ dilinde bazı sözcüklere bakalım.

Daha önce de yazdığım ve örneğini gösterdiğim gibi temel sayı adlarının bazılarında açık örtüşme görülüyor. Örneğini yukarıda belirttiğim gibi İngilizcesi "one" (1/**bir/tek/var/bar** veya *parbak/barmak sözcüğünün kökündeki gibi par sayı adlı*) Taino dilinde **heketi** sözcüğü biçiminde geçiyor ve burada sözcük kökü durumunda olduğunu düşünebileceğimiz **hek/hek-** kökü Türk dilinde aynı anlamda kullanılabilen **tek/tek-** sözcüğü ile anlam birliği ve ses değeri yakınlığı gösteriyor.

Taino dilinde çok sayıda ön ekler vardır deniliyor ve bu bilginin okumalarda bizi yanıltıyor olması ihtimali de var. Aynı zamanda ön ek diye düşünülen bazı seslerin ön ek olmaması ve araştırmacılar tarafından yanlış yorumlanmış olması olasılığı da oldukça yüksektir. Daha önce de bahsettiğim gibi bu dillerden sözcük derleme işi sırasında çoklu hatalar yapıldığı zaten bilinmektedir. Fakat bu sebeple tekli isim sözcükleri seçerek örnek vermeye çalışıyorum. Zira bu dilde bize bilgi verecek çok sayıda dilsel detay içeren malzemeyi internet ortamında bulmak güçtür.

Taino dilinde adam, **er**, erkek, anlamına gelen sözcük **iro** sözcüğüdür. Öyle ki bu sözcük bizim **er/eri** sözcüğümüzle ses değeri yakınlığı gösteriyor. Anlamda ise tam bir denklik var.

Taino dilinde kadın anlamına gelen **maru/ina**-aru sözcüğünün kökü **ana** ve sonluğu yine de adam anlamına da gelen **eri** (erü/aru) sözcüğümüzün ses değeri yakınıdır. Muhtemelen bu sözcüğün **ina-** biçiminde yazılan kök kısmı Türk dilimizin **ana** sözcüğünün ses biçimi olabilir. **Ina-aru/inaerü** sözcüğü "**ana** (anne) **adam**" (burada adam sözcüğü insan anlamında geçmiş olarak "**ana** veya **kadın insan**" karşılığı olan) anlamı ile kadın manasında kullanılmış gibi görünüyor. Bu tip okuma elbette ses değerlerini benzeterek yapıyoruz fakat bu dildeki ön ekler hakkında daha detaylı bilgi edinip bu konulara tekrar bakmak gerekir. Şu an itibarıyla bu örtüşmeler mevcut görünüyor.

Taino dilinde **güneş** sözcüğü **guey** sözcüğüdür. Ya da eski dilden malzeme toplayan ve bu işi de kısmen hatalı yaptığı zaten bilinen eski Cizvit'ler veya Avrupalı istilacılar sözcük derlemesi içinde işittiğini yazıya geçirirken sesli sessiz bazı harfleri doğru kaydetmedilerse muhtemelen **güneş** sözcüğü **guay** biçiminde yazılmalıydı. Aslında bu sözcüğün **guey** veya **guay** yazılması (ses değeri yakınlığı her iki biçimde de olduğu için) sonucu fazla değiştirmeyecektir. Bütün bir **guey** veya **guay** sözcüklerinin **güneş** sözcüğü ile ses yakınlığı uzak derecede bir yakınlık gibi algılanabilir. Bu sözcük de muhtemelen bir bileşik sözcüktür ve **gün+ay** (**gündüz ışığı/ay-ı**) anlamındaki sözcüklerin bitişmesiyle oluşmuş olabilir. Sözcük kökündeki **gu-** sesi bizim **gün** sözcüğümüzün ilk hecesin olan **gü-** sesinin ses değeri yakınıdır. Sondan eklemeli dilleri bileşenlerine ayırarak incelemek gerekir. Fakat aslında Türkçeden farklı olarak bu dillerin tamamında çok fazla ön ek vardır deniliyor ve bu sebeple bir ihtimal bu erken çıkarımlarda ve eşlemelerde kısmen hata yapıyor olabilirim.

<http://nflrc.hawaii.edu/ldc/> <http://hdl.handle.net/10125/4452> <

<https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/4452/1/05gildeaetal.pdf>>]

³⁷ [Taino dilinden kalan az sayıda sözcüklerin görülebileceği kaynaklardan birisi, "Native Languages of the Americas website", Vocabulary in Native American Languages: Taino Words <<http://www.native-languages.org/taio.htm>>]

Yine aynı kaynakta İngilizcesi Moon (Türkçesi AY) olan sözcük Taino dilinde **karaya** biçiminde geçiyor ki bu sözcük Proto Taino dilindeki *kar+ay-a, *kara+ay, veya *kara+aya gibi bir bileşik sözcüğün günümüz ses biçimi olabilir. Açıkça sözcük içerisinde ikinci bileşende -ay/-aya sözcüklerini görmekteyiz. Burada kara sözcüğü gece anlamında ve kara+aya sözcüğü “gece+ay-ı” yani “gece ışığı” anlamında yazılmış olmalıdır.

Yine bu dilde daha çok malzeme bulduğumuzda kök konumundaki kar- veya kara- sözcüğü için bir çıkarımda bulunmak mümkün olabilir. Buna karşın Türkçe’de de kar ve kara sözcüklerinin de olduğu zaten biliniyor. Muhtemelen bu dili inceleyen dil bilimciler sözcükleri bu şekilde bölerek incelemiyor olabilirler. Fakat sözcükleri eklemli olan dillerin sözcüklerini bütün eklemelerine veya hecelerine ayırarak incelemek gerekir diye düşünmekteyim. Bir dil bilimci olarak bu dildeki sözcüklerin eklemelerinin nerede olduğunu bilmiyorsanız muhtelif ihtimalleri değerlendirmek daha doğru olacaktır. Sadece olarak dil bilimcilerin elinde bu işleri sağlıklı yapacak kadar sayıda sözcük kalmadığını söylemeliyim. Bu halkların soyunu kırmak için Avrupalıların ataları elinden geleni yapmamış olsaydı ve onların dillerini gerçekten yaşatmaya çalışsaydı durum böyle olmayabilirdi diyebilirim.

Taino dilinde **aji** sözcüğü **acı** biber anlamındadır³⁸ ve Türkçede **acı** sözcüğü ile bu dildeki **aji** sözcüğünün ses değerleri oldukça yakını olduğu gibi aynı zamanda anlamın da neredeyse örtüştüğü açıktır.

Aynı sözlük kaynağında görüleceği gibi Taino dilinde **baba** (father) sözcüğü Türk dilinde de aynen **baba** biçiminde ve aynı anlamdadır. Bu sözcükte de hem ses değeri hem anlamda tam örtüşme söz konusudur. Bu arada pek çok dilde farklı ses değerleri ile aynı veya yakın anlamda görülen **baba** sözcüğünün neden Türkçe kökenli olabileceğine dair açıklamalarıma bakmak isteyenlerin burada³⁹ kaynak gösterdiğim makalelerimizi de okumasını öneririm.

Aynı dilde **patates** (potato) sözcüğü **batata** biçimindedir.

İlk anlamına gelen (**first**) sözcüğü **bi** sözcüğüdür ki Türk dilinde **birinci** ve **bir** sözcüklerinin kökü durumundaki ilk hecesidir. Bu bakımdan hem **tek** hem de bi/**bir** sözcükleri (yani eş anlamlıların her ikisi) örtüşmüş görünüyor.

Bu dilde bahçe anlamındaki sözcük **bieke** sözcüğüdür. Sözcük sonluğu -**eke** biçimindedir ve **ekmek** (fiil) köküdür ve bahçe sözcüğü Farsçadır denilse de bu bana göre tartışılabilir. Latin alfabesi ile 1303 yılı veya öncesinde Kıpçak Türk dilinde yazılmış Codex Cumanicus elyazmasında **bakça** sözcüğü geçmektedir. Ayrıca bu **bağ** sözcüğünün kökteşi olmalıdır ve Kutadgu Bilig’de 1069 yılında “kişi könlü **bağ** ol yaşargu suvı” tümcesinde⁴⁰ geçmektedir.

³⁸ [Taino dilinde sözlük için bakınız; <<https://www.taino-tribe.org/tedict.html>> & <<https://www.taino-tribe.org/telist-a.htm>>]

³⁹ [Bakınız A. Ardic makaleleri, turkicresearch.com, "Balbal, Baba, Bağlantı, Bebe, Taşbaba ve Infant Sözcüklerinin Kökeni Hakkında" < http://turkicresearch.com/files/articles/a2e2b193-fb2f-4d82-b696-5a2302395ed8_2022%20Balbal%20Baba%20Ba%C4%9Flant%C4%B1%20Bebe%20%20Ta%C5%9Fbaba%20ve%20Infant%20S%C3%B6zc%C3%BCklerinin%20K%C3%B6keni%20Hakk%C4%B1nda%20%20.pdf > & Bakınız; "Fıçı, Bohça, Bağlama, Bagaj, Poşet, Poğaça, Paket, Bent, Bant, Bandaj, Bağcık Sözcüklerinin Ortak Kökü Olan Kök-Söz Ve ‘Baba’ Sözcüğü Hakkında", < http://turkicresearch.com/files/articles/f4722d59-b57c-4bbe-853a-af401e5204fa_2022%20202%20202%20F%C4%B1%C3%A7%C4%B1%20Boh%C3%A7a%20Ba%C4%9Flama%20Bagaj%20Po%C5%9Fet%20Po%C4%9Fa%C3%A7a%20Paket%20Bent%20Bant%20Bandaj%20s%C3%B6zcüklerinin%20K%C3%B6keni%20.pdf >]

⁴⁰ [Bakınız NişanyanSözlük<<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/ba%C4%9F2>>]

Türk dilinde **büyük** anlamındaki sözcüğün bazı Türk dili ağızlarında **boyuk**⁴¹ seslendirilişi vardır ve bu sözcüğün **bo-** kökünü Taino dilinde **bo** sözcüğü olarak ve aynı anlamda (boyuk/büyük) anlamında görüyoruz.

Caguana sözcüğü bu dilde "doğurganlığın kadını olarak da bilinen **doğurgan ana**" anlamındadır (the fertility mother) ve bu sözcük sonundaki **+ana** ses değeri bizim Türkçemizdeki anne ve **ana** sözcüğümüzle örtüşür. Ayrıca sözcük kökündeki CAGU+ ifadesi Türk dilinde bebek (ve bazı ağızlarda çocuk) anlamındaki ÇAGA/ÇAĞA sözcüğü ile ses değeri yakındır. Bu sözcüklerin bileşik sözcük oluşturmuş biçimini bugün ÇAGA+ANA biçiminde yazmıyor olsak da sözcüğün anlamı "bebek anası" gibi bir manaya gelecektir ki bu anlam da Taino dilindeki anlamın oldukça yakındır.

Taino dilinde deniz kabuğu anlamına gelen **cobo** (kobo/kabo) sözcüğü Türk dilinin **kabuk** sözcüğüne bir kadar ses değeri yakındır.

Bu dilde **coa** sözcüğü de çubuk/çöp anlamında kullanılabilir ve aynı zamanda bir tarım aletinin adıdır.

Türk dilinde **kut** ve **kutsal** sözcüklerinin başındaki **ku-** sesi ile benzer ses değerinde olan **ku'** (cu') sözcüğünün Taino dilinde **kutsal** anlamında görüyoruz.

Bu dile **ca'n/can** (*İngilizce anlam karşılığı center*) sözcüğü **merkez** anlamında kullanılıyormuş.⁴² Can sözcüğünün taino dilinde iç anlamından dönüşerek zamanla merkez anlamında kullanılmış olduğunu düşünebiliriz. Yani herhangi bir yapının içi, yani canı, o yapının merkezi anlamında kullanılmış olmalı.

Taino dilinde **eieri'** sözcüğü **erkekler/erkekleri** anlamındadır ve bu sözcük daha çok kadın dilinde kullanılan bir kelimedir. Sözcüğün sonluğu olan **-eri** Türk dilinde **er/er-i** biçiminde olup bu sözcük erkek anlamında da kullanılır. Taino dilinde bu **ei+eri** sözcüğü muhtemelen bir bileşik sözcük olmalıdır ve Türkçe **ev+eri** (evin eri/reisi veya **koca** anlamında) sözcükleri ile ses değeri yakını sözcüklerdir ve anlamlarda da yakınlık görülmektedir. Taino dili sözlüğünde bu sözcüğün daha çok kadın dilinde kullanıldığı zaten yazılmış. Çünkü kocası, ev+eri veya eri anlamında kadın ağızında kocam/koca anlamındaydı diyebiliriz.

Size daha da ilginç bir şey söyleyeyim. Avrupalılar bu toprakları keşfetti deniliyor ya! Eski Taino dilinde bir İngiltere, Almanya, Fansa, Portekiz, İspanya, Hollanda, İtalya gibi ülke adlarının karşılığı olan bir yerli sözcüğü olduğu ile ilgili bir bilgiye Taino dili sözlüğünde rastlanmamaktadır. Fakat bu dilde Türkiye anlamında bir sözcük var. Eğer bu sözcüğü Taino halkı İngilizler gibi **hindi** anlamında kullansalardı ana vatanı Amerika olan bir canlıya bu yerli halkın bu adı vermesi daha şaşırtıcı olurdu.

Yani işin ilginç tarafı, çok az sözcüğün günümüze kadar yok olmadan gelebildiği Taino dilinde **Türkiye (The Turkey)** anlamında "**Guanjo**" sözcüğünün halen yaşıyor olması. Aynı dilde **guani'** sözcüğü "**soylu adam**" demektir. Sözcüğün Türkçede bulunan **güven** sözcüğüne ses değeri yakını olduğu zaten hemen algılanıyor. Fakat ***ku+anı** ses biçimi yakını bu sözcüğü kök ve bileşenler üzerinden okusak, yani Türk dilindeki kök anlamlarıyla yorumlasak (öyle ki Taino dilinde de zaten **ku** sözcüğü kut/**kutlu** veya **kutsal** anlamındadır), sözcük "kutsal veya **kutlu anılan**" anlamına gelmiş oluyor.

⁴¹ [Bakınız SözcükSözlük <<https://sozce.com/nedir/52178-boyuk>>]

⁴² [Bakınız Taino dilinde sözlük <<https://www.taino-tribe.org/telist-c.htm>>]

Elbette bu kadar çok sayıda örtüşmelere halen tesadüf diyecekler olacaktır. Öyle ise birkaç farklı örnekten sonra Taino dili sözlüğünde toplam olarak kaç sözcük olduğundan ve bunların yüzde kaçının Türkçe ile örtüştüğünden de bahsedelim ki tesadüf olduğu düşünülen örtüşmelerin oranı nı da matematiksel olarak gösterebilelim. Öyle ki matematik bütün bilimlerin ve doğanın temelini hiç şaşmaz esas unsurdur diyebiliriz.

Taino dilinde "**güey**" sözcüğü "**güneş**" anlamındadır.

Bu yerlilerin sözlüğünde verilen bir örnekte ise canı yanan insanların "**Yucayeke' Guay!**" biçiminde bağırdığı söyleniyor. Yani bildiğin Türkçede bulunan "**Yüce+yeke GünAy**". Burada YÜCE+YEKE sözcüğü "**yüce büyük**" anlamındadır. Azerbaycan Türkçesinde halen "**yeke**" sözcüğü "**büyük**" anlamında bugün de kullanılmaktadır. Sözcük kökü muhtemelen **tek** sözcüğümüz olup bu aynen Fars dilinin alıntılacağı gibi, Taino dilde bu bileşik kelimenin evrilişi sürecinde **yek** biçimine dönüşmüş olmalıdır. Muhtemelen bu "**tek büyük**", "**en büyük**" veya "**büyüklerin büyüğü**" anlamındaydı. Buradan yerlilerin inandığı Tanrının adının veya sıfatının **GünAY** olduğu da çok güçlü bir olasılık olarak söylenebilir.

Türk dilinde **kü** (şan, ün), **azap** (donanma askeri ve piyade eri) ve **eri**, (öyle ki burada er-i sözcüğü anlamca: erkek, kahraman, yiğit, aşamasız asker) sözcükleri var. Taino dilinde Batıların yazdığı sözlüğe göre "**guazabara**" sözcüğü **savaş veya savaşçı** anlamındaki sözcükmüş.⁴³ Muhtemelen sözcük üç farklı sözcüğün bitişmesiyle oluşmuş olmalıdır. Yani bu bir bileşik sözcüktür ve **gu+azab+ara** sözcüklerinin bitişmesiyle oluşmuş olmalıdır.

Yani bu bileşik sözcüğü Türkçe ses değeri yakınıyla yazsaydık, **kü+azap+eri** (*rütbe donanma eri / şan-ı donanma eri*) sözcüklerini bitıştirmeliydik. Bu sözcükler aradan geçen yüz yıllar içerisinde oldukça küçük bir ses değeri değişikliği yaşamış görünüyor. Burada sözcük kökü durumundaki **gu-** sözcüğü Divanü Lügati't-Türk'de **kü** biçiminde geçen sözcüğün ses değeri yakınıdır ve Eski Türkçede **kü** sözcüğünün anlamı "**ün, şan**" demektir.⁴⁴ Muhtemelen incelediğimiz bu **gu+azab+ara** bileşik sözcüğü içerisinde **gu-** sözcüğü de ün, şan veya rütbe anlamında kullanılmış olmalıdır.

Tarih Terimleri Sözlüğüne göre "**azap**" sözcüğü anlamı "1- Anadolu beyliklerinde donanmadaki görevlerde kullanılan **asker**. 2- Osmanlılarda eyalet askerinden hafif **piyade**" anlamında gösterilmiştir.⁴⁵

Taino dilinde bu sözcüğün sonraki bitişeni olan **ara'** sözcüğü Türk dilinin **er**⁴⁶-i sözcüğünün ses değeri yakınıdır. Taino dilinde **ara'** sözcüğü **insanlar** anlamına da gelmektedir ve **ara'guacu'** sözcüğü isim olarak "**Kutsal İnsanlar**" anlamındadır. Bu sözcük de dilimizde **Eren+Gücü** veya **Er+Gücü** sözcüklerimizin ses değeri yakınıdır.

Böylece çoklu örtüşmelerle "**guazabara**" (**kü+azap+eri**) sözcüğünün anlamını Türkçe ile günümüz diline çevirince "**şan/ün askerinden hafif piyade eri**" ya da anlam karşılığı olarak kısaca "**ün/şan/rütbe piyade eri**" anlamı çıkmaktadır. Avrupalıların anladığı veya alıntılatabildiği kadarıyla da (Taino dili sözlüğüne göre) bu sözcük "**savaşçı**" anlamındaymış.

⁴³ [Taino dilinde sözlük için bakınız; <<https://www.taino-tribe.org/tedict.html>> & <<https://www.taino-tribe.org/telist-g.htm>>]

⁴⁴ [Kü sözcüğü şan, ün anlamındadır. Bakınız sözcük sözlük; <<https://sozce.com/nedir/212032-ku>>]

⁴⁵ [Azap sözcüğü için bakınız SözcükSözlük; <<https://sozce.com/nedir/29556-azap>>]

⁴⁶ [Er sözcüğünün asker erkek ve kahraman anlamını görmek için bkzn. SözcükSözlük; <<https://sozce.com/nedir/114008-er>>]

İşte burada sözcüğün nasıl olup da **savaşçı** anlamına geldiğini açıkladık. Osmanlı askeri gemisi bu bölgeye gelip içerisindeki insanlar bu halklarla uzun bir süre yaşamadıysa dilde bu tip bir alışveriş olması mümkün müdür? Ya da Osmanlı denizcileri buraya hiç gelmemiştir. Fakat bu durumda bu halkların kök dili Türk dili ile kökteş olmalıdır veya bahsettiğimiz kök dilin her iki dile sözcük vermesi söz konusu olmuş olmalıdır.

Osmanlılar Kolomb veya Avrupalı misyonerlerin Taino dili bölgesine gidişinden ve/veya dil malzemesi toplamasından önce belli bir dönemde Taino halkıyla yüz yüze dilsel iletişim kurmamışsa, bu durumda bu sözcüklerin örtüşmesinin açıklanması açısından mümkün olabilecek diğer bir olasılık Taino ata dili Sümer Öncesi dönem Ön Türk dili ilişkisinin en azından son buzul çağı öncesinde olmuş olması olasılığından bahsedebiliriz. Ya da Asyadan Amerikaya göçler öncesi dönemdeki ortak ata dilinden ayrılmış dillere bakıyor olmalıyız.

Yani, yine benzer bir zaman dilimi öncesinde (en az 12 veya 24 bin yıl önce) aynı coğrafyada (muhtemelen Asya'da) bu halkların ataları aynı dilliydi ya da bunların dilleri arasında bir süre dilsel alışveriş olmuş olmalıdır.

Bu ihtimallerden herhangi birisini kabul etmeden dil biliminin bu tür dilsel örtüşmeleri açıklaması mümkün değildir. Fakat çoklu dilsel kanıtları görmezden gelmeye devam etmeleri söz konusu olacaktır ve bu örtüşmeleri açıklamaları konusunda sıkıştırıldıklarında da burada gösterdiğimiz örtüşmelerin tamamına anagram demekle yetineceklerdir.

Neden böyle olduğunu daha önce açıklamıştık. Dilde ve matematiksel sözcük uzayında üç kelimenin yan-yana geldiğinde bu tip bir anlam örtüşmesi oluşturmaya tesadüf diyebilecek dil bilimciler çıkarsa bu kişiye “mesleğinin bilinçsizi” demek gerekir. Öyle ki bu türden olup da kendisini dil bilimci sanan tipler dünyadaki en matematik bilmez ve mantık yürütemez kimseler olarak da anılmalıdır.

Taino dilinde **guanime** sözcüğü **mısır ekmek** anlamındadır ve muhtemelen bu bir bileşik sözcüktür. Bu sözcüğün sonluğunda görünen **-ime** sözcüğü Türkçede bulunan **yime/yeme/yemeği** veya aynı anlamda ***imek/yemek** ve **ekmek** sözcüğü ile ses değeri yakındır. Muhtemelen sözcük başındaki **guan-** mısır anlamında olabilir fakat referans verdiğimiz sözlük kaynağında bu detaylar görünmemektedir. Çünkü bu dilden geriye çok az dilsel malzeme kalmıştır denilebilir.

Bu dilde **guara** (The Place) sözcüğü yer anlamında kullanılmıştır. Türkçede **gara**⁴⁷ ve **kara**⁴⁸ sözcükleri **yer** ve **kara/kara parçası (land)** gibi anlamlarda kullanılır. Burada da yine ses değeri ve anlam yakınlığı açıkça görülmektedir.

Ateş anlamındaki **guatu** sözcüğü sonluğunun ses değeri olan **atu-** ise Türkçedeki **ateş** sözcüğünün ses değeri yakındır.

Taino dilinde **han** sözcüğü evet anlamındadır. Türkçe'de ise **ha**⁴⁹ ve **he** sözcükleri (kabaca biçimde) evet anlamındadır.

Maca sözcüğü Taino dilinde **ağaç (aac)** anlamında kullanılmaktadır. Sözcüğün kökü durumundaki **ma-** sözcüğü “**büyük**” anlamındadır ve muhtemelen Eski Taino dilinde

⁴⁷[Gara sözcüğü için bakınız SözcükSözlük; <<https://sozce.com/nedir/127265-gara>>]

⁴⁸[Kara sözcüğü için bakınız SözcükSözlük; <<https://sozce.com/nedir/181395-kara>>]

⁴⁹[Ha = Evet, bakınız SözcükSözlük <<https://sozce.com/nedir/146211-ha>>]

ma+**aca**/**maca** sözcüğü aslında "büyük ağaç" anlamından dönüşmüş olabilir. Ya da Avrupalılar yerlilerin büyük ağaç dediğini sadece ağaç biçiminde not etmiş olmalı. Sözcük sonundaki **aca** ifadesi Türkçe **aac-a** (ağac-a) / **aac** (ağaç)⁵⁰ sözcüğü ile ses değeri yakınlığı ve anlam örtüşmesi içindedir.

Nana' sözcüğü Taino dilinde **kız** (İngilizcedeki girl (kız)) /genç-kız anlamında kullanılmaktadır.⁵¹ Türkiye Türkçesi Ağızlarında **nanaher** sözcüğünün "iriyarı **kız**, çok bilmiş **kız**" anlamında, **niniy** sözcüğünün "anne" anlamında, **nene** sözcüğünün ise Anadolu'da farklı bölgelerde olmakla "anne, büyükanne, nine, üvey anne, amca/dayı-karısı, yenge" anlamlarında ve **nine** sözcüğünün ise "yenge, torunu olan kadın, büyük anne" anlamlarında kullanımı vardır.⁵² Bu sözcüklerin tamamı Taino dilinde **kız** anlamına gelen **nana'** sözcüğünün ses değeri ve anlam yakınıdır.

Ya da Taino dilinde **nanichi** |naniçi| / |neniçi| sözcüğü ile ifade edilen kalbim/aşkı/şevgilim anlamları Türk dilinde ses değeri yakını iki sözcük ile "can içi" biçiminde ifade edilemez mi? Dilimizde **can** sözcüğünün zaten tek başına dilimizde sevgili anlamında kullanımı da vardır.⁵³

Bu arada daha önce daha detaylı açıklamış olduğum için **can** sözcüğünün etimolojik kökü konusuna burada tekraren fakat bir kısa özet biçiminde değinelim. Can sözcüğü kökeni olarak pek çok dil bilimci Farsça'yı işaret ediyor⁵⁴ olsa da Sanskritçe **jīvā** sözcüğü canlı", **jīvita** sözcüğü "hayat" anlamındayken Orta Farsça **zīvag**, **zīvantag** sözcüğü ve Farsça **zīve**, **zinde** "canlı" anlamındadır. Fakat muhtemelen Farsçadaki **can** sözcüğü gibi dilimizde **kan**, çokluk, çoğalmak, çaa/ço/çağa (çocuk ve bebek anlamındaki sözcük) ve İngilizcede Haziran ayı anlamında kullanılan **June** sözcükleri de muhtemelen kökteştir ve bunlar çok büyük olasılıkla Sümer Öncesi Ön Türk dilinin hayat, artmak, çoğalmak, üremek, var olmak, doğmak, kan-bulmak anlamlarına da gelen *ÇOĞAN / *ÇOKAN bileşik sözcüğü kökteşleridir diyebilirim.

Anadolu Türk dili ağızlarında **dağ** anlamında kullanılan **DA**⁵⁵ sözcüğünü Orta Asya'da DAU/DAO (dağ/dağı) / DO biçiminde kullanan yöreler vardır ve bu sözcüğün Taino dilinde ses değeri yakını olan **O** sözcüğü⁵⁶ de aynı anlamdadır.

Taino dilinde **qu'emi** sözcüğü Karayip tavşanını (yerel ve **büyük bir tavşan** türünü) adlandırmak için kullanılmaktadır. Türk dili ağızlarındaysa **kemi** ve **kome** sözcükleri "büyük/iri fare" anlamında⁵⁷ kullanılmaktadır. Türkçede **kemirmek** ve **kemirgen** sözcüğü de aynı **kemi-** ses değeri ile başlayan sözcüktür.

⁵⁰ [Aac = ağaç < Bakınız SözcükSözlük <<https://sozce.com/nedir/158-aac>>]

⁵¹ [Taino dilinden kalan az sayıda sözcüklerin görülebileceği kaynaklardan birisi, "Native Languages of the Americas website", Vocabulary in Native American Languages: Taino Words <<http://www.native-languages.org/taingo.htm>> & Taino sözlükte N- harfi ile başlayan sözcükleri bu sayfadan görebilirsiniz <<https://www.taino-tribe.org/telist-n.htm>>]

⁵² [Nanaher çok bilmiş kız anlamındadır. Bakınız SözcükSözlük ve Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü <<https://sozce.com/nedir/234391-nanaher>> & <<https://sozce.com/nedir/237139-niniy>> & <<https://sozce.com/nedir/235799-nene>>]

⁵³ [Can sözcüğünün sevgili anlamında kullanımı görmek için bakınız SözcükSözlük <<https://sozce.com/nedir/59682-can>>]

⁵⁴ [Can sözcüğünün kökeninin Farsça'ya dayandığını söyleyen kaynaklardan birisini görmek için bakınız NişanyanSözlük <<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/can>>]

⁵⁵ [Da = dağ < Bakınız SözcükSözlük <<https://sozce.com/nedir/81233-da>>]

⁵⁶ ["Native Languages of the Americas website", Vocabulary in Native American Languages: Taino Words <<http://www.native-languages.org/taingo.htm>> & Taino sözlükte O- harfi ile başlayan sözcükleri bu sayfadan görebilirsiniz <<https://www.taino-tribe.org/telist-o.htm>>]

⁵⁷ [Kemi ve kome sözcüklerinin anlam içeriklerini görmek için bakınız SözcükSözlük <<https://sozce.com/nedir/190270-kemi>> & <<https://sozce.com/nedir/201906-kome>>]

Taino dilinde **ri'** sözcüğü **yigit** anlamında kullanılırken Türkçe **er/er-i** (-i sözcük eki almış biçimiyle eri) sözcüğü de **yigit** anlamında⁵⁸ kullanılmaktadır.

Batılı dillerdeki **savannah**⁵⁹ ve **savanna** sözcükleri "**ağaçsız ova**", "seyrek ağaçlar kapsayan tropik ve subtropik bitki örtüsü alanı" anlamındaki sözcükler Taino (Arawakan) dilinde zabana / **sabana** sözcüğünden bu dillere geçmiş olabilir. Amerika Birleşik Devletleri Florida bölgesinde aynı sözcük "alçakta uzanan bataklık bir alan" anlamında kullanılmaktadır. Bazı Batılı etimoloji sözlüklerine göre bu sözcüğün "**savannah otu**" ismi anlamında da kullanımı vardır. Batılılar bu sözcüğün bir ot-a adını verebiliyor olması ile bitki örtüsü veya arazi biçimi adlarında nasıl kullanılabildiğini tam olarak açıklayamazlar veya açıklayamazlar. Yani sözcüğün belli bir alanı örten belli bir doğal-örtük/yapı anlamında kullanımı vardır. Bu sözcüklerin aynı zamanda Türkçe **çav** (ottan örülmüş / ottan örgü urgan), (aynı zamanda bileşik sözcük oluşturmamış biçimiyle iki sözcükten oluşan **çav+alan** ottan örülmüş alan), **cabu** (örtü), **savan** (yaygı, örtü/ belli bir yüzeyi örten şey) **çavamak** (buğday filizleri başak vermeden uzamak), **çayır/çavır** (otlak) ve çayır+alan (çav+alan) sözcükleri⁶⁰ kökteşi olduğunu söylemek mümkündür.

Diğer bir olasılık Taino dilindeki sabana sözcüğünün Türkçe **sap** (ot ve bitki ve tahıl sapı anlamındaki **sap** sözcüğü ile bileşik sözcük oluşturmamış olan sap+ova veya **sap+alan** biçimindeki) sözcüğü ile kökteş olması olasılığıdır.

Alan sözcüğü ise Eski Türkçe döneminde (Kaşgarî, Divan-i Lugati't-Türk, 1071 - 1073) **alañ** biçiminde ve "**düz ova**" anlamında geçmektedir. Eski Türkçe **alañ** sözcüğü "dağlar aralarındaki düzlük alanlar, düzlük yer" anlamındadır ve Eski Türkçe ara veya **argu** (ayırğı/iki dağ arası bölüm/bölge) sözcüğünden dönüşerek türetilmiş olmalıdır.

Yani görülebileceği gibi Batılılar 1500'lü yıllardan evveline bu **savannah** ve **savanna** sözcüklerine kök gösteremezken biz muhtelif olasılıklar üzerinden ve Taino ve Türk dili ile bağlantısına işaret ederek fakat farklı fonetik olasılıkların tamamını yine Eski Türk dili ile ilişkilendirerek ses değeri ve anlam yakınlığı içerisinde eşleştirerek gösterebiliyoruz.

Taino dilinde⁶¹ **aptal** anlamına gelen **sanaco** / **sanac-o** sözcüğünün de yine Türk dilinde **salak** sözcüğü ile anlam örtüşmesi ve ses değeri yakınlığı mevcuttur. Benzer biçimde Taino dilinde "evli kadın" anlamındaki **siani** / **si-ani** sözcüğünün **-ani** biçimindeki sonluğunun ses değeri Türk dilinde **ana** sözcüğünün fonetik yakınıdır.

Taino dilinde Amazon Nehri anlamında kullanıldığı yazılan **shingu** adının Türk dilinde çağlayan anlamında kullanımı olan **şırlağan**/şırla-/şırlak/şırlar sözcüğü ile ses değeri bir kadar yakındır. Çünkü muhtemelen her ikisi de akan suyun ağızlarda taklidi biçiminde yansıma sözcüklerden doğmuş olmalıdırlar.

Taino dilinde **tai** sözcüğü **iyi** anlamındadır. Zaten **Taino** dilindeki **tai** ve Türkçedeki **iyi** sözcükleri ses değeri yakını sözcüklerdir. **Tai** ve **iyi** sözcüklerinin anlamları da aynıdır.

⁵⁸ [Er sözcüğü anlam içeriğini görmek için bakınız SözcükSözlük <<https://sozce.com/nedir/114008-er-i>>]

⁵⁹ [Savannah sözcüğü etimolojisi için bakınız etymonline sözlük <https://www.etymonline.com/search?q=savannah&ref=searchbar_searchhint>]

⁶⁰ [Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü **savan** = yaygı, örtü, <<https://sozce.com/nedir/273669-savan>> & SözcükSözlük **çavamak** <<https://sozce.com/nedir/70767-cavamak>> & **çayır** <<https://sozce.com/nedir/70986-cayir>> & **çav** <<https://sozce.com/nedir/70754-cav>>]

⁶¹ [Vocabulary in Native American Languages: Taino Words <<http://www.native-languages.org/taino.htm>> & Taino sözlükte S- harfi ile başlayan sözcükleri bu sayfadan görebilirsiniz <<https://www.taino-tribe.org/telist-s.htm>>]

Bu dilde **taicaraya** / tai+**caraya** sözcüğü “**iyi geceler**” veya “**iyi gece**” anlamındadır. Burada bu bileşik sözcüğün **geceler** veya **gece** anlamına gelen son bitişeni +**caraya** (kara-ya) sözcüğüdür. Bu sözcük Türkçedeki **kararmak/karamak** sözcüğü ile ses değeri yakınlığı içerisindedir ve sözcük Türkçede “**hava kararmak**” anlamında da kullanılabilmektedir.

Aynı biçimde olmakla **taigüey** sözcüğü de bir bileşik sözcüktür. Tai+**güey** iyi güneş (ve aynı zamanda **iyi günler**) anlamındadır. **Güey** ve güneş sözcüklerinin ses değeri yakınlığından bahsetmişim.

Bu yerli dilinde “**iyi insanlar**” anlamına gelen sözcük **taino**/tai+ano/tai+ino bileşik sözcüğüdür. Bu sözcüğün de sonluğunun ses değeri Türk dilinde **ana** sözcüğü yakındır. Muhtemelen Eski Taino dilinde bu sözcük “**iyi ana'nın çocukları** veya **insanları**” gibi bir anlamdan değişime uğramış olmalıdır.

Taino dilinde sözlüğe göre **tatagua** sözcüğü “altın veya deniz kabuklarından yapılmış küpe” anlamındaymış. Ta+**tagua** sözcüğünün sonluğunun ses değeri Türk dilinde **takı** sözcüğü ses değeri yakındır. Yani bu bileşik sözcüğün sonluğundaki bitişeni olan +**tagua** ses değeri **takı** sözcüğü yakındır. Ayrıca bu sözcüklerin anlam örtüşmesi veya yakınlığı olduğu da söylenebilmektedir.

Taino dilinde **sebze** anlamındaki sözcük **tibisi** sözcüğüdür ki bu sözcüğün de Türk dilindeki **sebze**/(sebzi > sebisi) sözcüğü ile yakın ses değeri mevcuttur. Muhtemelen **sebze** anlamındaki bu sözcük Taino ata dilinde ***sibisi** biçiminden dönüşmüş olmalıdır.

Bu dilde **tiburon** sözcüğü köpekbalığı anlamında kullanılan sözcüktür. Muhtemelen **ti** sözcük kökü uzun veya büyük anlamında olmalıdır. Sözcük sonundaki +**buron** ses değeri Türk dilindeki **burun** sözcüğü ile ses değeri yakındır. **Taino** halkı köpekbalığını **büyük burun** veya **uzun burun** biçiminde adlandırıyor olmalı. Ayrıca **Taino** sözlüğünde “**Ti**’: Hight, highness, Tall or Big Spirit, as in The Great Spirit” açıklaması da yapılmıştır. Türkçede de **ta/te** ve **ti** sözcükleri uzunluk, yükseklik, büyüklük veya uzaklık ifade etmek için kullanılmaktadır.

Taino dilinde **ua**’ sözcüğü **hayır** anlamındadır ve Türkiye Türkçesinde bazı yörelerde kullanılan **yo** sözcüğü de **hayır** ve **yok** anlamında kullanılmaktadır.

Divanü Lügati't-Türk'de **ıçkü** biçiminde geçen içki (alkollü içecek) sözcüğünün ses değeri yakını aynı anlamda olmakla Taino dilinde **uicu**’ sözcüğüdür.

Günümüzde Türk dilinde Latince olduğu gibi kullanılan **anüs** sözcüğünün Taino dilinde karşılığı olan **yarima** sözcüğü **yarılma**, **yarık**, **yarma**, **yarmak**, **yarıklık** sözcükleri ile kökteş olabilir. **Yarık** sözcüğü “1 mm.den çok aralık gösteren kırık” anlamında kullanılmaktadır ve Divanü Lügati't-Türk'de bu sözcük “oylukların çenetlere bitiştiği yer” anlamında kullanılmaktadır.

Yarıklık sözcüğü de “yarık olma durumu” anlamındadır ve Taino dilindeki **yarima** sözcüğü kökü de Türkçedeki bu sözcüklerle neredeyse aynı ses değerine sahiptir.

Taino dilinde **yaguasa** sözcüğü **ördek** anlamında kullanılmaktadır.⁶² Bu sözcük muhtemelen bir bileşik sözcüktür ve sözcüğün sonluğu olan **-guasa/guas-a** sözcükleri Türk dilinde **kuş/guş, kuşu/guşu** sözcüğü ile ses değeri yakınlığı içindedir. Rusça'da **gusa** (ryca) sözcüğü de yine bu sözcüklerin ses değeri yakınıdır fakat **kaz** anlamında kullanılmaktadır. Bu sözcüklerin tamamı Türkçe **kuş** sözcüğü kökteşi olmalıdır.

Taino dilinde **yamoca'n** sözcüğü **üç (3)** sayı adılı karşılığı kullanılan sözcüktür. Türk dilinde sayı adıları el parmaklarına verilen isimler üzerinden adlandırılmıştır. **Var** sözcüğü **bar** ve **bir** biçiminde evrilmiştir ve **ilk** parmağın adıdır. **Eki** sözcüğü "ilk parmağın eki", "ilk parmağa bitişik ikinci parmak" anlamındadır. Üçüncü parmak diğerlerinden uzun olduğu için **uç, uçlu, uca** biçiminde adlandırılmıştır. Türkçe dilbilimi çalışanlar bu detaylara nedendir fazla değinmez fakat bu sözcüklerin eş anlamlıları da sayı adılı olarak muhtelif ağızlarda ve dillerde yer edinmiştir. Mesela daha önceden bahsettiğimiz gibi **tek** sözcüğü **bir** anlamında da kullanılır ve Farsça'ya **yek** biçiminde alıntılanmıştır. **Üç/uç/uçlu** (uzun/sivri anlamındaki) sayı adılının eş anlamlıları **diri, iri, uca** (yüksek ve uzun anlamındaki) sözcükleridir. **Diri, iri** sözcüğünü (diğer parmaklardan daha dik daha uzun anlamından dolayı) İngilizcede üç sayı adılı karşılığı **three** sözcüğü biçiminde görüyoruz. Taino dilinde **üç** sayı adılı olan **yamoca'n** sözcüğünün sonluğu olan **+oca-** veya **+moca-/moca'n** sözcüğü Türk dilinde uzun, yüksek, yüce anlamına da gelen **uca** sözcüğü ile ses değeri yakınlığı içerisindedir. **Uca** sözcüğü aynı anlamlarda olmakla günümüzde Türk dilinin daha çok Azerbaycan bölgesi ağızlarında halen oldukça işlektir.

Bu arada, aklıma gelmişken bir not daha düşeyim; Sayı adılarımızın kökeni ve anlamları hakkında muhtelif yazılarımda ve bulunduğum bazı video söyleşi kayıtlarında bazı açıklamalar yaptığımı ve bunlara bazı dil bilimcilerden ve araştırmacılardan muhtelif yeleriyle eleştiriler geldiğini de söylemeliyim. Daha çok 9 ve 6 sayı adılı için yaptığım açıklamalara eleştirilmişimdir. Bana genellikle söylenen; "Dokuz kelimesinin kökü "d k" dır ve "doğru, doğum, doğa" sözcükleri ile aynı köktür ve üstelik "altı" sayı adılının da doğrusu "ardı" olacak "ertelemek" ile aynı kök (R/ l değişimi var) diyen dil bilimciler vardır. Bu kısmen doğru kısmen yanlış bilgidir.

Sebebini kısaca izah edeyim;

DOĞRU sözcüğü DİREK ve DİRİ sözcüklerinin anlam içeriğinde bulunan "dik, doğrulmuş, dik duran, ince-ayaküstü-düz-yapı" anlamından bağlantı ile anlamca ve fonetik değeri ile evrilerek doğmuş olmalıdır. Eski Fransızcaya bu sözcük Latince'den geçmiştir. Avrupa dillerinde en eski yazılı kaynağı 13.yy. veya 14.yy. da görülmüş olan ve aslında Ön Türk dilinden Latinceye DIRECTUS biçiminde Türk dilinden geçmiş olan "düzleştirmek" anlamındaki sözcükle kökteştir. Sözcük Avrupa dillerinde de "yönlendirmek, düz tutmak" anlamında da görülmüştür. Batılılar sözcük kökünü bilmedikleri için hayali dil grubu olan PIE masal köküne bağlarlar ve elbette bu uydurmadır çünkü dayanağı kanıtı yoktur. Fakat sözcük kökünün yazılı en eski örneklerinden en bilindiği gibi Orhun Yazıtları 735 yılına dayanır ve Eski Türkçe **tiri / tirig** "canlı, **diri**" sözcüğü bağlantılıdır.

ALTI kelimesine gelirse; Baş-altı sözcüklerindeki ALTI ile ARDI sözcüğü kökteştir ve her iki türlü de açıklanabilir. Yani "DOKUZ" sayı adılı ile DOĞRU, DOĞA, DOĞUM sözcükleri ve hatta onlardan herhangi biri ile bir köken bağı yoktur. Bu dil bilimcilerin anagram uydurmasından başka bir şey değildir. ALTI ve ARDI sözcükleri gibi, BAŞ+ARDI ve

⁶² [Taino dilinden kalan az sayıda sözcüklerin görülebileceği kaynaklardan birisi, "Native Languages of the Americas website", Vocabulary in Native American Languages: Taino Words <<http://www.native-languages.org/taino.htm>> & Taino sözlükte Y- harfi ile başlayan sözcükleri bu sayfadan görebilirsiniz <<https://www.taino-tribe.org/telist-y.htm>>]

BAŞ+ALTI sözcükleri arasında da bir köken farkı yoktur. Bunlar tamamı ALTI sayı adlı kökteşidirler.

Neyse, sayı adları hakkında ayrıca yazdığım ve bundan sonra da muhtelif detayları ile ayrıca değinmek istediğim bir konu olduğu için ana konudan uzaklaşmamak adına burada sayı adlarının anlamı veya kökeni konusundaki görüş ve açıklamalarımı devam ettirmeyeceğim ve esas konuya döneceğim.

İngilizcede karşılığı **place** sözcüğü olan Türkçe **yer/yeri** sözcüğünü Taino dilinde aynı anlamda **yara** biçiminde görüyoruz. Sözcüğün ilk hecesi Taino dilinde **yar-** Türk dilinde **yer-** biçimindedir.

Taino dilinde aynı kökten türetilmiş **yarari/yar+ari** sözcüğü Türk dilinde iki sözcükle **yer+arı** veya **arı+yer** biçiminde ifade edilebilir. Taino dilinde bu bileşik sözcük de zaten “**iyi/güzel yer**” (a fine place) anlamındadır. Yani buna anlamca “**arı yer**” diyebiliriz.

Tanrı isimlerinden veya sıfatlarından birisi olan **Y'ocahu'** sözcüğü kökü olduğunu düşünebileceğimiz **Y'oca-** sözcüğü Türkçe'de **yüce-** (ulu) sözcüğü ile ses değeri yakındır.

Türkçede **şu** sözcüğünü Taino dilinde **zi** biçiminde görüyoruz.

İngilizce muhtemelen dünyanın en toplama dilidir. Çünkü bu dilin diğer Hint Avrupa dillerinde de olduğu gibi, sözcük varlığının çoğu başka dillerden alıntıdır.

Toplama da olsa, İngilizce sözlüklerden en geniş içerikli olanı muhtemelen Oxford sözlüğüdür.

1989'da yayınlanan 20 ciltlik Oxford İngilizce sözlüğünün ikinci baskısı, şu anda günlük hayatta kullanımda olan olmayan **171.476** kelimenin tamamını içermektedir.⁶³

Bir mukayese yapabilmeniz için hemen belirtelim ki, Yaşar Çağbayır tarafından yazılmış olan, "Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı - Ötüken Türkçe Sözlük" adlı 5 ciltlik ve yazımı 38 yıl sürmüş eserde, Osmanlı imlasıyla yazılı yaklaşık **130 bin** kelime dahil olmakla, Türkçenin farklı dönemlerinden itibaren kullanmaya başladığımız kelimelerle birlikte toplamda **316 bin** sözcük yer almaktadır.⁶⁴

Avrupalıların toprak ve doğal zenginlikleri için soykırıma uğrattıkları ve dillerinin de kültürleriyle birlikte yok olması için geçmişte ellerinden geleni yaptıkları Amerika yerli halklarının dillerindeki sözcüklerin çoğu elbette yok olmuştur.

Mesela Türkçe ile yakınlık değeri olan sözcüklerine işaret ettiğimiz Taino dili alfabesinde A, B, BO, C, CH, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, SH, T, U, V, W, Y ve Z sesleriyle başlayan sözcüklerin bir kısmı sağ kalabilmiştir.

Taino dili sözlüğünde ise toplam (yaklaşık) **sadece 320 kadar sözcük** hayatta kalabilmiştir.

⁶³[Lexico > Oxford English and Spanish Dictionary, Synonyms, and Spanish to English Translator <<https://www.lexico.com/explore/how-many-words-are-there-in-the-english-language>>]

⁶⁴ [Çağbayır Yaşar, "Ötüken Türkçe Sözcük", Ötüken Yayınları 2017 <<https://www.otuken.com.tr/otuken-turkce-sozluk>>]

Taino dili sözlüğünde F, Q, SH, V sesleriyle başlayan sadece **birer** kelime kalabilmiştir ve bu dilde en fazla sözcük BO sesiyle başlamaktadır ve bunların sayısı sadece **49** kelimeden ibarettir.⁶⁵

Biz burada **320** sözcüğü günümüze gelebilmiş ve dil malzemesi Batılılarca çoklu eksiklerle kaydedilmiş bir yerli dilindeki sözcüklerden yaklaşık **57** kadarını Türk dili sözcükler ile ses değeri ve anlam yakınlığı veya denkliği içerisinde eşlemiş olduğumuzu göstermiş olduk. Yani kullandığımız metot aynen dil biliminin herhangi iki dilin sözcüklerini kıyaslamak için kullandığı ses değeri ve anlam yakınlıklarının gösterilmesi metodudur. Örtüşme oranı ise **320 de 57 kadar**. Bu da bu dildeki halen yaşayan (kör total bir şekilde kaydedilebilmiş) sözcüklerin yaklaşık **%17,81** kadarının Türk dili ile muhtelif örtüşmeler içerisinde olduğu anlamına geliyor.

Bu dilin sözcüklerinin tamamı yaşıyor olsaydı ve dil malzemesi korunmuş ve doğru derlenmiş olsaydı muhtemelen daha büyük bir oranda eşlemeler kurulacağı anlamına gelmektedir.

Bir duygudaşlık yapmak için (320 sözcükten 57 kadarı ilişkili görünüyorsa bir toplama dil olan İngilizcedeki gibi 171476 sözcükten kaç bağlantılı olabilir yaklaşımla,) kısaca ifade edecek olursak; Toplama İngilizcede bulunduğu söylenen **171 bin 476 adet** sözcüğün kabaca **30 bin 544** adedinin Taino (veya herhangi bir yerli halkın) dilindeki sözcükler ile ses değeri ve anlam yakınlığı içerisinde örtüşmesine benzer bir durumdur.

Öyle ki; “Bir tesadüf olsa gerek”, İngilizlerin Hindistan’ı sömürgeye çevirmek için istilaya başladıkları yıllarda ortaya atılan ve sözde “siyasi amaçlı bir kuram” olmayan fakat güya dilbilimsel temelleri olduğu söylenen PIE kökten denilen diller içerisinde buna benzer bir oranda bağlantı göremezsiniz.

Yani, birbirine coğrafi açıdan bu kadar uzak olan memleketlerin farklı dillerinde bu oranda bir örtüşme durumuna tesadüf demenin zekâ geriliğine işaret sayılması gerekmesi bir yana, PIE denilen dillerde birbirine uzak mesafedeki memleketlerin kıyaslanan eski sözlüklerinden güncel dillerinde benzer oranda ikili denklikler kurmak mümkün olmamaktadır.

İngiliz ve Avrupalı dil bilimi, Hint Avrupa dil kuramı ortaya atıldığı 1700’lü yıllardan bugüne kadar, ortak kökten dedikleri Hindistan dili ve İngilizce arasında böyle yüksek bir oranla sözcükleri eşleştirmiş değildir. Fakat sözde temel sayı adıları gibi bazı sözcüklerde yakınlık görülüyorsa, bu durum (Batılıların yarattığı bu kurama göre) dilbilimsel bir temel olarak ortak kökene işaret ediyormuş.

Halbuki saymayı veya matematiği bilmeyen bir halkın diline temel sayı adıları da başka (komşu) dillerden, yani saymayı onlara öğreten dillerden geçmiş olabilir.

Yani açıkça PIE denilen kuramın temeli mantıki, kanıtlanmış bir bilimsel temele oturmuyor. Organ adları da aynı biçimde diller arasında birbirine iletilir. Yani hiçbir kelimenin istisnası yoktur ve başka dilden rahatlıkla alınmış olabilirler.

Mantık sınırlarını bilim adı altında zorlarsanız böyle kuramlar da rahatlıkla ortaya atabilirsiniz o başka mesele ki zaten PIE kuramıyla olmuş olan da aynen buydu.

⁶⁵ [Taino dilinden kalan az sayıda sözcüklerin görülebileceği kaynaklardan birisi, "Native Languages of the Americas website", Vocabulary in Native American Languages: Taino Words <<http://www.native-languages.org/taino.htm>> & Taino sözlük; <<https://www.taino-tribe.org/tedict.html>>]

Türk denizcileri Amerika kıtası yerlileriyle (mesela Taino dili konuşan insanlarla) uzun zaman önce karşılaşmadı ve uzunca bir süre iç içe yaşamadıysa, bu durumda Batılı dil biliminin iki seçeneği kalacaktır.

Bunlardan birincisi Taino dili ile (Amerika kıtasının bazı yerli dilleri ile) Türk dilinin en azından dil alışverişi yapacak kadar süre için son karşılaşmasının son buzul çağı öncesinde Asya'da olduğunu kabul etmek veya ikinci seçenek olarak, PIE dedikleri kuramın balon olduğunu onaylamaları beklenmelidir. Ve Taino dili Türk dili köken birliğini de dilbilimi dahilinde görmeleri ve açıklamaları gerekir.

Ya da Piri Reis öncesi Osmanlı denizcilerinin bu bölgelere gidip oralarda uzun süreler kaldıklarını kabul etmeleri bu dilsel örtüşmeleri kısmen açıklayabilir. Yani bu yönde açıklamalardan en az birisini yapmayacak bir dil bilimi, bilim olmaktan çıkmış demektir.

Öyle ki, dil köklerini bulamayan Batılı dil biliminin uzun zaman önce ortaya attığı PIE kuramı siyasi amaçlar için çarpıtıldığı halde bilimmiş gibi akademilerde pazarlanan bir sözde bilgi çöplüğüne dönmüş durumdadır.

Amerikan yerli dilleri sözlüklerini genellikle ana dili veya tek dili İngilizce, Almanca, Fransızca, İspanyolca gibi Avrupa dilleri olan Batılılar hazırladığı için bunlar çoğunlukla kendi işittikleri gibi sözcükleri kendi algılarına uygun Latin alfabesi ile yazmaktadırlar.

Bu dillerin sözcüklerinin genellikle ses değerleri açısından detaylı çalışmaları da yapılmamıştır. Bunlar doğru yapılsa Türk dili ile örtüşme oranları daha da artmalıdır.

Bazı sözcüklerin anlamları da onların (yani Batılıların) ilk algıladıkları ve hatta bazen öngördükleri biçimde yerli dili sözlüklerinde yer bulmaktadır. Çoğunlukla sözcüğün birden çok anlam içeriği olup olmadığı incelenmeden not edilmişlerdir ve tamamen Hint Avrupa dili sözcüklere yaklaşım mantığı ile bu eklemli dillerin sözcükleri incelenmiştir. Sözcük kökleri ve ekleri ayrıca tam olarak detaylandırılmış veya kök anlam içerikleri de ayrıntılı incelenmiş değildir.

Zaten Amerikan yerli dillerinden çok az sayıda sözcük derlenebilmiştir çünkü yerli hakların bireyleri (genellikle) kendi ana dillerini unutmak durumunda bırakılmışlardır.

İşte bu dilsel örtüşmelerin tarihin hangi döneminde ve ne biçimde olduğunu bilim tam olarak açıklamaya çalışmalıdır.

Türk diliyle kurulabilen bu tip örtüşmeler sadece Taino diline özgü de değildir. Onunla akraba olan Karaip dili gibi diğer dillerde de aynı veya benzer örtüşmeler vardır.

Devam eden görselde bazı yerli dillerinin yanında **yıldız** (star) sözcüğünün o dillerde nasıl söylendiği görülüyor.

	star
P.Cariban	*tirikô
P.Taranoan	*tʃirikə
Tiriyó	sirikə
Akuriyó	sirikə
Karihona	tʃirikə
Wayana	sirikə
Ye'kwana	
Kari'nja	siri:ko
IC (Breton)	chiric
IC (Hoff)	/sirik/
Garifuna	sirigí
Apalaí	ʃirikua(:)to
Waiwai	ʃir'ko
Hixkaryana	ʃer'ko
Katxuyana	tʃir(ɔ)ko
Tamanaku	tʃirika, tʃirike
Kumana	tʃirke
Yabarana/ Mapoyo	tʃirikə, sihkə
Panare	tjakən
Pemón	(chirike)

*Taino, Karaip akraba dillerinde yıldız sözcüğünün yazılışı tablosu.*⁶⁶

Bu tabloda görüleceği gibi, bu dillerin tamamında yıldız sözcü karşılığı olan adın ses değeri yakınlığı sözkonusudur.

Yıldız anlamına gelen bu sözcüklerin bazılarına bakalım.

Kumana dilinde **tʃirke**, Garifuna dilinde **sirigí**, IC (Hoff) dilinde **sirik**, Kari'nja (Karinçe) **siri:ko**, Proto Karabian ***tirikô**, Pemón dilinde **chirike**, IC (Breton) **chiric**, söylenişi ve diğerleri Türk dilinde “lamba, ışık, ışık-veren-araç, kandil, mum, şamdan, aydınlık, kıvılcım, parıldayan, ışık veren” gibi anlamlara gelen ve Türk dilinin farklı ağızlarında farklı ses değeri biçimleriyle yaşayan **çırak**, **çırağ**, **çirag**, **çerah**, **çıra/ışıra-**, **çerak**/***ıçarak**, **carık**, **çire**/***ıçire**, **çıraç**/***ışıraç** sözcükleri ses değeri yakındır. Ve muhtemelen, onlarla geçmiş ortak kökten

⁶⁶ [The Story of *ô in the Cariban Family1, *Spike Gildea, B. J. Hoffb, and Sérgio Meirac University of Oregon & Leiden University > Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen/Leiden UniversityLanguage Documentation & Conservation Special Publication No. 2 (May 2010): Fieldwork and Linguistic Analysis in Indigenous Languages of the Americas, ed. by Andrea L. Berez, Jean Mulder, and Daisy Rosenblum, pp. 91-123 > <<http://nflrc.hawaii.edu/ldc/>> & <<http://hdl.handle.net/10125/4452>> & The Story of *ô in the Cariban Family; <<https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/4452/1/05gildeaetal.pdf>> Sayfa 26, Sayfa 116]

ayrışmış olan *çakar*/**ışakar*, **çakan**/**ışakan* gibi biçimlerde seslendirilen sözcükle ses değeri ve anlam yakındır.⁶⁷

Dil bilimcilerden farklı olarak ışımak (ışırak) ve çırak sözcüklerinin geçmiş ortak kökten ayrışmış olabileceğini düşünmekteyim.

1453 yılı öncesi elyazması olan ATA elyazmasında 68r sayfasında “ışık-kaynağı veya yıldız” anlamında geçen *çlçuloxu* / *çlçuloxu* biçiminde yazılmış (*çılçıraqı* / *çılçıraq*) sözcüğü de aynı ortak köktendir.

Çire, *çıl*, *çıra*, **çıla** veya **çula** biçimleri sözcüğün Moğolca **zula** biçimi ve Eski Türkçe **yula** biçimi ses değeri yakındır. **Yula** ve **zula** da **ışık**, **kandil** ve **yıldız** anlamında kullanılmış sözcüklerdir.

Bu sözcük parlak ve yıldırım anlamına da gelen Eski Türkçe **yaldır**-/yaldır-/ıyaldır- veya **yuldr**-/ıyuldr- “parlamak” fiili kökteşi olmalıdır ve bu sözcük alan dile **saldır**-/şaldır-/ışaldır- veya **suldr**-/şuldr-/ışuldr-/ışıldar veya ***ışılta** biçimindeki bir Eski Türkçe veya Ön Türkçe bir sözcükten girmiş/dönüşmüş olmalıdır.

İngilizcede bugün **star** biçiminde seslendirilen sözcük de zaten muhtemelen **saldır**-/şaldır-/ışaldır-/ışıldar veya **suldr**-/şuldr- söyleniş biçiminin alıntılardan dile ***ster**/***şter** biçiminde dönüşerek evrilmiş olması ile bu dillerde fonetik değişimini sürdürmüş olmalıdır.

İngilizcede yıldız anlamına gelen **star** sözcüğünü Proto-Germanic dilde ***sternan-**, Eski Saxon **sterro**, Eski Frisian **stera**, Eski **stjerna**, Danish **stjerne**, Gothic **stairno** biçimlerinde olmakla ve bunlar da PIE sözde kök dilde ***ster** biçimi ile bağlantılı olduğu düşünülen⁶⁸ fakat muhtemelen ***sirtig**/***çirteq** veya ***siritkar** ya da **saldır**-/şaldır- veya **suldr**-/şuldr- biçiminden dönüşmüş olan sözcükler olmalıdırlar.

Sözcüğün Hint Avrupa dilleri denilen toplama dillere **çırağ** > sirag > sitrag > sitarg > ster biçiminden veya **şaldır**-/suldr-/şuldr- biçiminden evrilerek, ***ster**/***şter** benzeri ses değişimleriyle girmiş olması daha akla yatkındır.

Yıldız sözcüğü kökteşi olan ve Türk dilinde bazı ağızlarda halen **ışıklı**, **parlak**, **aydınlık** anlamında kullanımda olan **şıltır**⁶⁹ sözcüğü de **star** (PIE ***ster**/***şter**) sözcüğünün ses değeri ve anlam yakındır.

⁶⁷ [Çırak, çıl, çıra, çıla, çula, çire, çırak, çırağ vb sözcüklerin anlam içeriğini görmek için bakınız SözcükSözlük; <<https://sozce.com/nedir/74872-cira>> & <<https://sozce.com/nedir/72806-cerag>> & <<https://sozce.com/nedir/74897-cirak>> & <<https://sozce.com/nedir/60447-carik>> & <<https://sozce.com/nedir/77112-cire>> & <<https://sozce.com/nedir/74872-cira>> & <<https://www.azleks.az/online-dictionary/%C3%A7%C4%B1raq>> & <<https://sozce.com/nedir/67993-cakar>> & <<https://sozce.com/nedir/67989-cakan>>] & [ÇİRAQ sözünün mənəsi hk bax.: Orucov Əliheydər, "Azerbaycan Dilinin İzahlı Lügəti" - 2006 - ISBN13 978-9952-34-023-5 & ISBN10 9952-34-023-0 / Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası 'Nəsimi Adına Dilçilik İnstitutu' Yayınları.] & [ATA elyazması 68r sayfasında ışıq-kaynağı veya yıldızı anlamında geçiyor. Bakınız <<http://www.turkicresearch.com/CodedWords>> (turkicresearch'da 7. sayfada bu girdi mevcut), ÇLÇULOXU In Azerbaijani Turkish – and in other dialects alike –, word “ÇLÇULOXU” phonetically appears as the word “ÇİLÇİRAQI” and “ÇİLÇİRAQ”. This is a compound word, and which is employed to describe “a source of fire/flame/heat/light”, which is defined in the root “ÇİRAQ” / “ÇİRAH” / “ÇİRAĞ”. (Orucov). Suffixes: -i, or -U is an object specified suffix. (Object Pointer suffixes / see note -1). (Clouston, Guise) The Root “ÇL”: ÇİL: The word “ÇİL” is translated as “yeşile çalar mavi renk” (green-ish blue colour, turquoise like). In addition to this, “ÇİL” is also translated as “new and shiny”. When the word appears as “ÇİL-ÇİL” it means “very shiny (usually used to suggest the shininess of gold, etc.)”. Thus, “ÇİLÇİRAQI” is translated as “the green-ish blue light source”.]

⁶⁸ Bakınız Etymonline sözlük; [<https://www.etymonline.com/word/star#etymonline_v_2200>]

⁶⁹ [Bakınız SözcükSözlük şıltır <<https://sozce.com/nedir/296425-sildir>>]

Taino dili ile aynı aileden olan Apalai yerlileri dilinde **arı** (bal arısı) anlamındaki sözcük **ano** sözcüğüdür ve **diş** anlamındaki sözcük ise **je** sözcüğüdür.

Yani Apalai dilinde **diş** anlamındaki **je** sözcüğü Türkçede yemek fiili kökü olan **ye-** sözcüğü ses değeri yakındır ve aynı anlamda olmakla Pemón yerlileri dilinde aynen Türkçede olduğu gibi **ye** biçiminde söylenir.⁷⁰

Türe'wuyu ağzında omb**akano** sözcüğü '**uyanma**, *geçişli*' (waking up, *transitive*), k-omb**akae** sözcüğü 'beni uyandırıyor sun' (you wake me up), y-emb**akano** sözcüğü 'beni uyandırır' (he wakes me up), kîn-emb**akano** sözcüğü de 'onu uyandırır' (he wakes him up) anlamındadır.

Yine bir olasılık olarak bu bileşik sözcüklerin tamamının içerisinde geçen **-baka-** / **-bakan-** sözcükleri Türkçe **bak-** (**bakmak**) fiili kökteşi olabilir ve muhtemelen **uyanmak** anlamında **bak**, **baka** veya **bakan** sözcüğü kullanılmış olmalıdır.⁷¹

		Modern Kari'nja	Early Kari'nja	Island Carib		Garifuna
1	'two'	/oko/	*/ëkë/	<i>eukê</i>	/ïkî/	----
2	'stone'	/topu/	*/tëpu/	<i>tébou</i>	/tïbu/	/dïbu/

Aynı kaynak makaleden öğrendiğimize göre **taş** (İngilizce karşılığı stone) anlamına gelen sözcük Kari'nca (Karinca) ağızlarında **/topu/**, ***/tëpu/**, **tébou**, **/tïbu/**, **/dïbu/** biçimlerinde seslendiriliyor.

Bu sözcüklerin ses değeri yakını olan Türk dilindeki **tapır** sözcüğü, "**taşlık** / taşlı alan / taşlı ve engebeli alan", "**taşlı**, bozuk yol" anlamında kullanılan sözcüklerden birisidir.⁷²

Örnekleri bu şekilde çoğaltmak mümkündür.

Bu kitabın konusu Amerika kıtası yerli halklarının dilleri olmadığı için burada binlerle ifade edilebilecek sayıda örnekler girmeyeceğim bunlar ayrıca birkaç ciltlik kitap konusudur.

Türkçe sözcüklerle sadece Amerika kıtasının ana karasının halklarının veya Atlantik okyanusu adalarındaki yerli halklarının dillerinde örtüşmeler görülüyor, aynı zamanda ana kıtalardan oldukça uzakta olan Pasifik coğrafyasında da aynı dilsel örtüşmeleri görüyoruz.

Şimdi size Pasifik okyanusunda Paskalya adası adıyla bilinen adada bulunan tarihi bir bulgu ile bir kısa tümce üzerinde bu tip bir örtüşmeyi göstereyim.

⁷⁰ [The Story of *ô in the Cariban Family1, "Spike Gildea, B. J. Hoffb, and Sérgio Meirac University of Oregon & Leiden University > Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen/Leiden University Language Documentation & Conservation Special Publication No. 2 (May 2010): Fieldwork and Linguistic Analysis in Indigenous Languages of the Americas, ed. by Andrea L. Berez, Jean Mulder, and Daisy Rosenblum, pp. 91-123 > <<http://nflrc.hawaii.edu/ldc/>> & <<http://hdl.handle.net/10125/4452>> & The Story of *ô in the Cariban Family; <<https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/4452/1/05gildeaetal.pdf>>]

⁷¹ [The Story of *ô in the Cariban Family1, "Spike Gildea, B. J. Hoffb, and Sérgio Meirac University of Oregon & Leiden University <<https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/4452/1/05gildeaetal.pdf>>]

⁷² [Tapır sözcüğü anlam içeriğini görmek için bakınız SözceSözlük; <<https://sozce.com/nedir/301168-tapir>>]

Paskalya adası Pasifik Okyanusunun orta kısmına yakın sayılabilecek bir bölgededir denilebilir. Daha net bir bilgi vermek gerekirse burası Şili sahillerinden yaklaşık 3700 km, Tahiti'den ise yaklaşık 4000 km uzakta olan oldukça izole kalmış bir adadır. Bu adaya, üzerinde yaşam olan en yakın yer Pitcairn adasıdır ve bu Paskalya adasının 2000 km kadar doğusundadır.⁷³

Belki arkeoloji ile ilgilenenler hatırlayacaktır ki bu adada kim tarafından yapıldığı bilinmeyen oldukça büyük taşbaba heykeller vardır.

Tarih, arkeoloji ve dil bilimi ile ilgili çalışan pek çok araştırmacımız ve akademisyenimiz Türk kültüründe taşbaba heykellerin yerini bilirler. Fakat taşbaba heykellerin boyutları genellikle Paskalya adasında bulunmuş olanlara kıyasla daha küçüktür. Sanırım sırf bu sebeple bilim insanları Paskalya adasındaki heykelleri henüz taşbaba olarak görmemiş olabilir.

Fakat bana göre kesinlikle bunlar da Asya ve Anadolu'da bulunan taşbabaların boyutça biraz büyük olanıdır o kadar. Bence biz bundan sonra bu heykellere "Paskalya Taşbabaları" diyelim.

Avrupalılar bu heykellere Paskalya Adası'nın (Rapa Nui) heykelleri diyorlar.

Bunlardan birisi bugün Brüksel'deki Kraliyet Sanat ve Tarih Müzesinde bulunuyor ve bu tek parça heykelin (taşbabanın) yüksekliği 2,73 metredir.

Heykel, düzenlenen bilimsel bir keşif gezisinin ardından 1935'te Paskalya Adalıları ve Şili hükümetinden alınıyor ve Avrupa'ya taşınıyor.

Heykel alınırken temellerinde bulunan kömür parçalarından da numune alınıyor ve yapılan radyokarbon tarihlendirmesine göre heykel yaklaşık yedi yüzyıl önce dikilmiş görünüyor.⁷⁴

⁷³ [Paskalya adası hakkında bilgi için bakınız; Wikipedia sayfası <https://tr.wikipedia.org/wiki/Paskalya_Adas%C4%B1>]

⁷⁴ [Bunlara Avrupalılar Paskalya Adası'nın (Rapa Nui) heykelleri diyorlar. Bakınız: Statue of Pou Hakanononga Ahu o Rongo (Easter Island) Late 13th-14th cent. Solid andesite; H.273 cm Inv. ET.35.5.340 / Royal Museums of Art and History, Brussels<<http://www.kmkg-mrah.be/pou-hakanononga>>]

Pou Hakanononga

Statue of Pou Hakanononga

Ahu o Rongo (Easter Island)

Late 13th-14th cent.

Solid andesite; H.273 cm

[Inv. ET.35.5.340](#)

The statues of Easter Island (Rapa Nui) have greatly contributed to the fame of this isolated South Pacific island. They represent deified ancestors or domestic gods. Belgium has the rare privilege of possessing one of them, which it received from the Easter Islanders and the government of Chile in 1935 following a scientific expedition organized by the Musée de l'Homme in Paris and the Royal Museums of Art and History in Brussels. This 2.73-metre-tall colossus was sculpted seven centuries ago, according to radiocarbon dating of charcoal found in the foundations of the stone podium on which it formerly stood. It bears the name of Pou Hakanononga, which could be interpreted as 'god of tuna fishers'. This designation is fairly recent, arising not from the statue's original role but from the cultural renaissance that occurred on Easter Island after the near genocide of the 19th century.

Discover this masterpiece on the [online museum catalogue Carmentis](#) and in the book [Masterpieces of the Cinquantenaire Museum](#), Ludion, 2015.

Görsel, Statue of **Pou Hakanononga**, Ahu o Rongo (Easter Island), Late 13th-14th cent., Solid andesite; h=273 cm., Inv. ET.35.5.340 / Royal Museums of Art and History, [kmkg-mrah.be](http://www.kmkg-mrah.be) internet sayfasından alıntılanmıştır.⁷⁵

⁷⁵ [Statue of Pou Hakanononga Ahu o Rongo (Easter Island) Late 13th-14th cent. Solid andesite; H.273 cm Inv. ET.35.5.340 / Royal Museums of Art and History, Brussels<<http://www.kmkg-mrah.be/pou-hakanononga>>]

Paskalya taşbabalarının adı olan **Pou Hakanononga** adı oldukça ilginçtir. Aslında bu ad bir tek bir de bileşik kelimeden oluşan kısa bir tümcedir diyebiliriz. Bu heykellere verilen bu adın anlamının ne olduğu ile ilgili Batılılar tarafından yapılan açıklama muhtemelen gerçeği yansıtmamaktadır ve tamamen yakıştırmadır.

Bildiğimiz kadarıyla bu heykelin adı ile ilgili olarak ilk tutarlı açıklamayı dil bilimi adamımız Mehmet Turgay Kürüm yapmıştır. Biz kendisinin okuma önerisine tamamıyla katılıyoruz.

M. Turgay. Kürüm Kıbrıs'ta yapılan arkeolojik kazılarda bulunan yaklaşık 2500 ila 3000 yaşında oldukları tahmin edilen muhtelif runik yazıları okumuş olan kişidir. Kendisi facebook sayfasında yaptığı yorumda Paskalya Taşbabalarına verilen **Pou Hakanononga** adı hakkında şöyle yazmıştır;

Bu Hakan ongunu.

Paskalya adası.

Sahne gözümde canlanıyor.

İspanyol Cizvit rahibi bu heykelin önünde, paskalya adası yerlisine onun dilinde soruyor;

- Bu kim?

Paskalya adası sakini kendi dilinde cevaplıyor;

*- **Bu Hakan ongunu***

Cizvit rahip defterine kaydediyor

"Pou Hakan+ononga"

Sayın Kürüm yaptığı okumada sözcükleri şu şekilde denkleştir.

Pou = Bu⁷⁶

Hakan = Hakan (Türk, Moğol ve Tatar büyük-hanları için, hükümdarlar hükümdarı anlamında kullanılan bir san, bir hükümdar ungunu)⁷⁷

Ononga = Ongun-u (totem)⁷⁸ (*Elbette totem anlamında bizim ongun dediğimiz sözcüğe yerli halk ononga demiş de olabilir. Her durumda anlam örtüşmesi ve fonetik yakınlık oldukça nettir.*)

Bu gayet net bir okumadır ve zaten bana göre de bu yazıyı başka türlü okumak pek mümkün değildir.

Ongun sözcüğü anlamı Türkçe sözlükte şu şekilde açıklanır. **Ongun**; 1. İlkel toplumlarda topluluğun kendisinden türediği sanılarak kutsal sayılan hayvan, ağaç, rüzgâr vb. doğal nesne veya olay, **totem**. 2. Arma.

Kişî Adları Sözlüğüne göre sözcüğün kökeni Türkçedir ve ongun sözcüğünün diğer bazı anlamları;" **Kutlu, uğurlu, beğenilen kimse, kurtulmuş, onmuş**" anlamlarıdır. Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğüne göre de ongun sözcüğü "**kutlu, uğurlu, beğenilen (kimse)**" anlamındadır.

Yani bu anlamlardan olan "**totem**", "topluluğun kendisinden türediği sanılarak kutsal saydığı şey veya kimse", "beğenilen kimse" ongun sözcüğünün sözlüklerde açıklanan anlamları arasındadır ve bu anlamlara bakarak Paskalya adasındaki heykelleri "Kutsal Hakan Totemleri" olduğunu anlıyoruz ve aynı zamanda burada yaşayan yerli topluluğunun

⁷⁶ [Bu sözcüğünün anlamı için bakınız SözcükSözlük; <<https://sozce.com/nedir/54284-bu>>]

⁷⁷ [Hakan sözcüğünün anlamı için bakınız SözcükSözlük; <<https://sozce.com/nedir/147166-hakan>>]

⁷⁸ [Ongun sözcüğünün anlamı için bakınız SözcükSözlük; <<https://sozce.com/nedir/241973-ongun>>]

kendisinin kutsal hakandan türediğini sanarak bu totemleri saygı ifadesi olarak yaptıklarını anlıyoruz.

Belki de bu totemlerin bulunduğu arazide kutsal hakanlarının mezarları da çıkabilir. Öyle ise bu heykellerin “Paskayla Adası Kutsal Hakan Ongunu Taşbabaları” olarak isimlendirilmesi gerekecektir ki bana göre bir mezar bulunmasa da bu taşbabalar zaten saygı ifadesi olarak ve arazinin kime ait olduğunu göstermek için de yapılmış olmalıdır. Bu arada taşbaba heykellere balbal da deniliyor ve her iki sözcük geçmişte aynı anlamda kullanılıyordu ve bu sözcüklerin kökeni de Türkçedir.⁷⁹

Böylece “**Pou Hakan+ononga**” (**Bu Hakan+Ongunu**) kısa tümcesini anlamını İngilizceye çevirecek olsak “**This is the Holy/Hakan Totem**” veya “**This is a Hakan totem**” açıklamasını yapabiliriz.

Görsel ve açıklamayı alıntılıdığımız aynı Müzenin sayfasında yapılan açıklamadan anladığımız kadarı ile Batılı bilim insanları bu heykelin adının “Tuna Balığı Tanrısı” (*god of tuna fishers*.) anlamına geldiğini düşünüyorlar. Yani bir yorum bir düşünce. Fakat biz öyle düşünmüyoruz. Düşüncemize esas olan dayanağımız dil bilimsel bir metot olan “ses değeri anlam örtüşmesi” ile gösterilen bir örtüşmeye dayanıyor ve üstelik bir tümce bütünlüğü sunar biçimde bir okuma sunuyor. Hangisi daha bilimsel?

Acaba gelecekte bu batılı müze Mehmet Turgay Kürüm tarafından yapılan bu okumayı da bir olasılık olarak heykelin altındaki açıklama bölümüne koyar mı? Açıkçası bunu yapacaklarını hiç sanmıyorum. Çünkü bu açıklama Türk dili ve kültürü ile bağlantılı. Biz bu açıklamayı koyun lütfen diye rica etsek de koymazlar.

Bunun sebebi, tarih, dil bilimi ve arkeoloji söz konusu olduğunda insanların bilinç altındaki ırkçılık veya siyasi yaklaşımla bulguları veya dilsel örtüşmeleri gözardı edebilmek aklına ilk geleni peşin kabulle yorumlaması olsa gerek. Ve biz bunlara uzunca zamandır maruz kaldığımız için hiç yabancı değiliz.

Fakat elbette biz sorsak bize derler ki yapılan okumanın kanıtı nerede? Kendi uydurmalarını veya tahminlerini müze sayfasında veya heykelin altında koymalarını sağlayan dilsel, tarihsel kanıtlar nerede acaba? Elbette ellerinde hiçbir kanıt yok ve sadece Avrupa’ya taşıdıkları heykelin altında bir açıklama yapmaları gerekiyordu ve onlar da “Tuna Balığı Tanrısı” uydurma açıklamasını veya tahminini kullanmayı bir şekilde uygun buldular.

Gören de yerliler 700 yıl önce etrafta Tuna balığından heybetli başka bir balık, canlı veya doğa olayı görmedi veya yaratıcısına atfen bu heykelleri yapmadı da sadece Tuna balığı hatırına yaptı sanar. Bu mantık yoksunu açıklama çöp değerindedir ve Mehmet T. Kürüm açıklaması tam da dilsel örtüşmelerle ve tümce bütünlüğü içinde yapılan heykelle de örtüşen çoklu bulguları sunmaktadır.

Fakat buna da şükür. Çünkü bu Batılı müzenin zihni zekileri heykelin adını “Paskalyanın Ari Avrupalı Atası” biçiminde de koysalardı hiçbir Avrupalının bunu sorgulayacağını zannetmediğimi de belirtmeliyim.

⁷⁹ [Bakınız A. Ardiç makaleleri, turkicresearch.com, "Balbal, Baba, Bağlantı, Bebe, Taşbaba ve Infant Sözcüklerinin Kökeni Hakkında" < http://turkicresearch.com/files/articles/a2e2b193-fb2f-4d82-b696-5a2302395ed8_2022%20Balbal%20Baba%20Ba%C4%9Flant%C4%B1%20Bebe%20%20Ta%C5%9Fbaba%20ve%20Infant%20S%C3%B6zc%C3%BCklerinin%20K%C3%B6keni%20Hakk%C4%B1nda%20%20.pdf >]

Eğer yanılıyorsam ve ırkçı değillerse kendi yaptıkları açıklamaya kıyasla daha tutarlı olduğundan araştırmacı dil bilimci Turgay Kürüm'ün yaptığı dilsel örtüşmeye dayalı açıklamayı da müzede bu heykelin altında bir olasılık olarak sunmalıdırlar.

Gördüğünüz gibi Türkiye Türkçesi ve Amerika yerlilerinden bazılarının dillerinde örtüşüğünü düşündüğüm sözcüklerden bahsediyorum.

Bu konuya değinmişken bugün Amerikalıların, İngilizlerin ve bazı başka halkların ana vatani Amerika olan kümes hayvanı **hindi** için neden "**turkey**" dedikleri konusuna da dokunalım.

Bazı insanlar diyorlar ki "hindinin Türkçe anlamı "Hindistanlı" ("Hintli") sözcüğüyle eş anlamlıdır." Bu açıklamanın Türk dili açısından hiçbir dilbilimsel temeli yoktur. Bunu kabul eden birisinin Türkçe'de Türk sözcüğü ile birlikte değerlendirerek, hindi, Hindistanlı ve Hintli sözcüklerini eş anlamlı sayması lazım ki öyle değildir. Ayrıca, Arapça'da hindi sözcüğünün "dik rūmī" veya "dağāğ rūmī" kelimeleriyle "Roman/Yunan/Bizanslı tavuk" anlamına geldiği söylenmektedir.⁸⁰

Aynı internet sayfasındaki makalede şöyle yazılmış;

{Harvard Üniversitesi Türkolog'u Prof. Dr. Şinasi Tekin, NPR'dan Giancarlo Casale'nin bu konudaki sorusuna şöyle demiştir:

*"Türkiye'de köylerde bir kuş vardır, adına **çulluk** denir. Hindiye benzer ama daha ufaktır ve eti çok daha lezizdir. Amerika'nın keşfinden çok zaman önce İngiliz tüccarlar bu leziz çulluğu Osmanlı Devleti'nden alarak İngiltere'ye götürmüşlerdi ve gayet ilgi gören bu hayvana 'Türk kuşu', ya da 'turkey' demişlerdi. Daha sonra İngilizler Amerika'ya gidince, oradaki kuşların da çulluk olduğunu düşünüp yanlışla düşmüşlerdi. Fakat dünyadaki diğer ülkeler bu yanlışla düşmediler. Onlar bu kuşun Amerika'dan geldiğini biliyorlardı, ve kuşa 'hint kuşu', 'peru kuşu', 'etiopya kuşu' adını verdiler. O zamanlar 'hindistan', 'peru' ve 'etiopya' yeni kıta Amerika için verilen isimlerdi, insanların coğrafya bilgisi o zaman gelişmemişti ve 'Amerika' isminin yaygınlaşması uzunca bir süre aldı. Amerikalılar kuşlarını tüm dünyaya ihraç ettiler ve hatta Türkler de hindiye yemeye başladılar. Kendi lezzetli çulluklarını çoktan unutmışlardı. Bu oldukça üzücü, çünkü çulluğun eti çok daha lezzetlidir."*

Bu alıntıyı yapan makalede de yazıldığı gibi bu açıklama gerçekçi değil. Çünkü çulluk kuşu hindiye hiç benzememektedir ki Amerika'ya giden İngilizler bu kuşu böyle adlandırsın. Ayrıca başka bazı ülkeler de bu kuşu başka ülkelerin adını içerir biçimde anmışlardı. Yani buna benzer hatayı veya adlandırmayı sadece İngilizler yapmış değildir.

Diğer taraftan Amerikalı ve Avrupalılar dışında bu canlının adını veren halkların canlıya farklı adlar veriyor olmaları durumu vardır. Fakat bu arada İngilizlerin neden bu canlıya isim olarak turkey yerine "Osmanlı kuşu" anlamında bir ad vermediklerini de hep düşünmüşümdür.

Bu adların bir kısmı muhtemelen bu canlıyı onlara ilk olarak getiren tacirlerin milliyetinden veya ülkesinin adından alıyorlardı çünkü muhtemelen o canlıyı o milletin yaşadığı coğrafyanın yerli hayvanı sanmaları durumu söz konusu olmuş olmalıdır.

⁸⁰ [Bakınız EvrimAğacı.org sayfası <<https://evrimagaci.org/turkiyenin-ingilizcedeki-ismi-neden-hindi-anlamina-geliyor-1169>>]

Elbette tarihi bilgileri tarih kitaplarına belgelere göre değil fakat tahmin ve çıkarımlara göre yazarsan yazdığın konuda gerçek olmayan şeylerin gerçek gibi algılanması söz konusu olabilir.

Böylece kendi içerisinde tutarlı görünen fakat her zaman soru işareti bol gri alanlarla karşılaşacağın bir tarih bilgisi sahibi olursun. Bu sebeple tarih ve dil bilimi alanında çalışan akademisyenler inceledikleri konulardaki boşlukları veya gri alanları doğru dolduruyorlar mı diye hep düşünmek gerekir.

Bu bağlamda bu canlıya farklı adlar verenler vardı ve bu adların içeriğine bakıldığında bu canlının çoğunlukla farklı halkların veya ülkelerin adıyla anılıyor olduğu anlaşılmaktadır.

Yine aynı makaleden okuduğumuz kadarıyla Araplar bu canlıya adını verirken onun Bizanslı, Yunanlı veya Romalı gibi bir adla bağlantılı olarak adlandırmışlar.⁸¹ Araplar için bu hayvan İstanbul'un eski adı olan Konstantinapol coğrafyasından mı onlara geldi ki bu canlıyı Bizanslı veya Romalı ya da Yunan veya Rum gibi bir isimden çağrışımla adlandırsınlar?

Bu canlının ana vatanı Amerika olduğuna göre acaba Araplar bu canlıyı ilk önce Osmanlı, Rum veya Yunan tacirlerinden satın aldı da ona göre mi böyle adlandırdılar? Mesela Osmanlı denizcileri veya Osmanlının Rum ya da Bizanslı tacirleri bu canlıyı Araplara tanıtmış olabilir mi?

Peki Osmanlı Türkleri neden bu canlıya Hindi demiş olabilirler? Acaba aynen Kristof Kolomb gibi Osmanlı denizcileri de Amerika'ya ulaştıklarında bu coğrafyayı Hindistan sanıyor olabilirler miydi? Yoksa Osmanlı denizcileri Amerika'ya hiç gitmedi mi? Batılıların yazdığı tarihe bakarsan Osmanlıların buralara gittiğini söyleyemeyiz. Elbette yukarıda sunduğumuz Amerika yerli dilleri ile Türkçe bağlantısını da görmezden geleceklerdir.

Araştırmacı Yasemin Yıldız tarafından yazılan ve 2021 yılında yayınlanan "Bitki Adlarında Çok Anlamlılık" başlıklı makaleden öğreniyoruz ki; *"Türk dilinde farklı adlar aynı bitkiyi karşılayabileceği gibi, farklı anlama sahip olan bitkiler birtakım benzerlikler sebebiyle aynı adı alabilmektedir. Bu da hem çok anlamlılığı hem de çok adlılığı ortaya çıkarmaktadır."*⁸²

Aynı makalede 71. sayfada **"ayçiçeği"** adının karşılığında yapılan açıklama ve adlandırmalar içinde **"Hindi çalı tutu"** açıklamasını ve-veya adlandırmasını da görüyoruz. Bu adın veya tanımlamanın dilimizde bulunuyor olmasından da anlaşılıyor ki halk arasında bu bitkinin Hindi (Hindistan) bağlantılı bir bitki olduğu bilgisi zaten yer etmişti. Elbette Amerika kıtasından Hindiyi Avrupaya getirerek İngilizlere ilk olarak tanıtanlar Türk denizcilerse İngilizlerin Türk kuşu anlamında Turkey adlandırması yapmış olduklarını düşünmek daha mantıklı bir yaklaşım olacaktır. Aynı şekilde ana vatanı Amerika olan ayçiçeği de aynı sebeple "Hindi çalı / Hindi çalı-tutu" biçimine adlandırılmıştı. Fakat, "Türk denizciler yeni kıtaya ilk gidenler arasında değildi" diye bir peşin kabulde diretecekseniz, bu durumda alternatif ve uyduruk açıklamalara akademiler eliyle yönelme durumu doğmaktadır.

⁸¹ [Bakınız EvrimAğacı.org sayfası <<https://evrimagaci.org/turkiyenin-ingilizcedeki-ismi-neden-hindi-anlamina-geliyor-1169>>]

⁸² [Yasemin Yıldız, Makale; "BİTKİ ADLARINDA ÇOK ANLAMLILIK" (POLYSEMY IN PLANT NAMES / ABSTRACT", The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS) 2021, 6(1) - ISSN: 2536-4510, Sayfa 69, 70, 71 <<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1662850>>]

Yani Amerika kıtasını Hindistan sanan sadece Avrupalılar değildi ve üstelik bu bitkinin ana vatanının neresi olduğu da Türk dilli insanlar arasında da biliniyordu diye düşünebiliriz.

Amerikan hindisini ise bazı memleketlerde Afrika tavuğu, Gine tavuğu veya beç-tavuğu (guinea fowl) olarak anmışlardır ki bu adlandırmaya konu olan canlı fiziksel özellikleri bakımından çulluk ile kıyaslandığında hindiye daha çok benzemektedir.

Türklerin hindi adını Fransızlardan aldığı düşünenler olduğu gibi Fransızların bunu Türklerden aldığını söyleyenler de vardır. Hindi için farklı isimler kullanılır ve bu adın nasıl verildiğini farklı milletlerden farklı araştırmacılara sorsanız değişik cevaplar alabilirsiniz.

İngilizler bu canlıya turkey derken, Türkler kendisi Hindistan adına bağlantılı olarak **hindi** biçiminde adlandırmışlar.

Malezyalıların hindiye “ayam belanda” veya “Hollanda tavuğu” dedikleri, Kamboçyalıların ise “**inilti barang** / (**inilti*+*bağır*)” veya “Fransız tavuğu” adıyla adlandırdıkları bilinmektedir.⁸³ Yani, muhtemelen, hangi toplum ilk olarak bunu nereden aldıysa o aldığı milletin veya coğrafyanın adıyla anmaktadır.

Akla daha yatkın olan düşünce Osmanlı denizcileri tarafından bu türün “*Hindistan’a özgü bir kuş*” anlamında **hind-i** olarak isimlendirmiş olmasıdır. Çünkü muhtemelen onlar da canlının geldiği Amerika coğrafyasının ilk zamanlar Hindistan sanmışlardı. Ve muhtemelen bu canlının İngilizlere tanıtılması yine Osmanlı denizcileri veya tacirleri sayesinde olmuş olabilir. Aynı şekilde hindi Fransa’ya da Türklerden gitmiş olmalı ve Fransızlar Türklerin kullandığı adı kullanırken İngilizler Türklerden aldıkları için turkey biçiminde adlandırmış olmalıydılar.

Dolayısıyla bu kuşa batılılar tarafından verilen adın içerisinde Türk sözcüğü bu şekilde yer etmiş olmalı. Bu nedenle en azından bazı Avrupalıların hindiyi Türkler vasıtasıyla tanıdığı söylenebilir. Osmanlıların Kolomb öncesi veya sonrası Hindistan sanarak Amerika’ya gitmiş olabilecekleri Batılı tarih kitaplarında veya dilcilerin makalelerinde bir olasılık olarak dahi yer bulmaz, fakat Kolomb sonrası dönemde hindiyi Avrupalı kaşifler veya tacirlerden alarak tanıdıkları yazılır veya ima edilir. Kimse de sormaz ki Amerika’yı Avrupalılar keşfetti ve Osmanlılar hindinin varlığını Avrupalılar sayesinde öğrendiyse bu durumda bazı Avrupalılar neden bu canlıyı Türklerin adlandırdığı gibi adlandırdılar veya doğrudan Türk adı geçecek biçimde adlandırdılar?

Batılıların etymonline adındaki etimoloji sözlüğüne göre; 1540'larda, aslen "beç tavuğu" ("guinea fowl" Numida meleagris), Türkiye üzerinden Madagaskar'dan ithal edilen ve Batı Afrika'dan tüccarlar tarafından getirildiğinde beç tavuğu olarak adlandırılan bir kuş. Daha büyük Kuzey Amerika kuşu olan hindi ise (Meleagris gallopavo) ilk olarak Aztekler tarafından evcilleştirildi, 1523'de Avrupalı fetihçiler tarafından İspanya'ya ve oradan daha geniş Avrupa'ya tanıtıldı. Turkey kelimesi, beç tavuğu ile özdeşleştirildiği ya da beç tavuğunun bir türü olarak kabul edildi. İsim daha sonra 1550'lerde İngilizce'de kullanılmış.

⁸³ [By Wikipedia <[https://en.wikipedia.org/wiki/Turkey_\(bird\)#Names](https://en.wikipedia.org/wiki/Turkey_(bird)#Names)> & Chaney Kwak, How the Turkey's Travels Influenced its Many Names

The Thanksgiving turkey is a quintessentially American bird, yet in English, this native fowl recalls the name of a faraway land. English-speakers aren't alone: People around the world seem to have dubbed this bird with lots of geographical monikers. November 28, 2013 (This article was originally published November 22, 2012) <<https://www.cntraveler.com/stories/2013-11-28/turkey-definitions-around-the-world>>]

Ana vatanı Amerika olan fakat Türk veya Hint mısırı biçiminde anılan bitkisi de, aynı nedenle İngilizcede **turkey corn** or **turkey wheat** (türk mısırı veya türk buğdayı) şeklinde adlandırılmış. Açıklamanın devamında diyor ki, bu canlının Türkçe adı hindi'dir ve hindi kelimesinin tam anlamı "Hint" muhtemelen Fransızca tesirinden (c. 1600, poulet **d'inde**'den "Hindistan'dan tavuk" sözcüklerinin kısaltılmış biçimi olarak, Modern Fransızcadaki **dindon** şeklinden) etkilenmiştir ve bu durum yeni Dünya'nın Doğu Asya olduğu şeklindeki o zamanların yaygın olan yanlış kanısına dayanıyordu.

(Orijinal metinde şu şekilde; *"1540s, originally "guinea fowl" (Numida meleagris), a bird imported from Madagascar via Turkey, and called guinea fowl when brought by Portuguese traders from West Africa. The larger North American bird (Meleagris gallopavo) was domesticated by the Aztecs, introduced to Spain by conquistadors (1523) and thence to wider Europe. The word turkey first was applied to it in English 1550s because it was identified with or treated as a species of the guinea fowl, and/or because it got to the rest of Europe from Spain by way of North Africa, then under Ottoman (Turkish) rule. Indian corn was originally turkey corn or turkey wheat in English for the same reason. The Turkish name for it is hindi, literally "Indian," probably influenced by French dinde (c. 1600, contracted from poulet d'inde, literally "chicken from India," Modern French dindon), based on the then-common misconception that the New World was eastern Asia."*)⁸⁴

Fakat bu batılı sözlükte yapılan açıklama bazı yönleriyle eksik kalıyor veya mantıkla örtüşmüyor denilebilir. Portekizli gemiciler, ya da Osmanlı denizcileri veya herhangi bir Avrupalı neden Batı Afrika Madagaskar bölgesinden bu canlıyı alıp da onu Türkiye (o zamanki Osmanlı deniz alanı) üzerinden taşımışlar? Yani Avrupalılar, İspanyol denizciler, Portekizli denizciler veya İngilizler ya da bunlardan herhangi birisi doğrudan Amerika Kıtasından hem mısır bitkisini hem de hindi kuşunu Avrupa'ya getirmişlerse ve Avrupalılar da o tarihten önce zaten Osmanlılar vasıtasıyla aldıkları diğer kuşu tanımışlarsa, bu türleri adını nasıl karıştırmışlar? Ya da adlandırmada neden Türk adını araya katmışlar? Diyelim ki kattılar, Hindistanlı sandıkları Amerikan kuşunu Hindistan kuşu diye ya da Osmanlı kuşu diye niye adlandırmamışlar?

Yazılana bakarsak İngilizler mısır bitkisini de adlandırırken turkey adlandırmasıyla aynı yanlışlığa düşüyorlar çünkü o da benzer biçimde Avrupa'ya ulaştırılmış. Mısır bitkisini Amerika'dan doğrudan Avrupa'ya götüren kendileri ve hindi kuşunda olduğu gibi Osmanlılardan aldıkları başka bir kuşa benzetip de bu adı kullanma durumu mısır için söz konusu olamıyorsa nasıl olmuş da bu bitkiye Türk tahılı adını vermişler? Üstelik Amerika kıtasını keşfeden Avrupalılar olduğuna göre bunlar neden mısır bitkisini doğrudan Avrupa'ya götürmek varken onu Türklerin onlara ulaştırabileceği bir coğrafya üzerinden Avrupa'ya getirmişler? Öyle ya bu durum kulağını göster denilince çaprazdaki kolla çaprazdaki kulağı göstermeye benzer bir durumdur. Önce Güney veya Batı Afrika taraflarına daha sonra da Türkiye (Osmanlı) aracılığı veya yoluyla Avrupa'ya bu tür ticari değerleri taşımanın anlamı nedir? Öyle ya, yine tarih kitaplarına baksak Osmanlı ve Avrupa birbirine rakip veya çoğunlukla geçinemiyorlar diyebiliriz. Mısır bitkisini Amerikadan kâşif millet olarak sen getirdiysen bunu neden Osmanlılar üzerinden aldın ki?

⁸⁴ [Bakınız; Etymonline etimoloji sözlüğü <<https://www.etymonline.com/word/turkey>>]

Üstelik ne hikmetse, ana vatanı Amerika olan ayçiçeği, mısır ve hindi canlılarının tamamının, Avrupa dillerinde Türk adı ile ilişkili görünen adılarla anılması sözkonusu olmuş. Bu nasıl bir “tesadüftür”?

Kolomb tarafından, Amerika’ya 1493 yılından 1502 yılına kadar yapılan seferlerle hindi ve mısır Avrupa’ya getirilmemiş mi? Elbette bunlar Kolomptan sonra da Avrupa’ya getirilmiş olabilir. Bu etimoloji sözlüğünde yapılan açıklamayı doğru kabul edeceksek, kaşifler veya Avrupalı ardılları 1523 yılında hindi kuşunu önce İspanya’ya tanıtmışlar. Yani bu işlemde arada Türkler yokmuş. Fakat bu canlının adı olarak turkey ismi İngilizcede ilk önce 1550’li yıllarda geçmeye başlamış. Yani Kolomp seferlerinden yaklaşık 50 yıl ve hindinin İspanya’ya tanıtılmasından itibaren yaklaşık 30 sene kadar sonra hindi için turkey yazmaya başlamışlar. Fakat Batılılarca bu adlandırmalar bu şekilde birbirine irtibatlandırılırken ne hikmetse Fransızca tesirinden Türkler bu kuşu hindi diye adlandırıyorlarmış ve üstelik bu adlandırmaya konu adıl Fransızcada 1600’lerde geçiyor. Piri Reis meşhur dünya haritasını İspanya’ya hindi tanıtılmadan yıllarca önce çizdiğinde kendisi ve dolayısıyla Osmanlılar Hindistan sözcüğünü bilmiyor muydu?

İspanyollara 1523_de tanıtılan bir canlı var ve bu canlının adı Fransız dilinde 1600’lü yıllarda görülüyor ve Avrupa’nın değişik yerlerine bu taşınıyor ve bu canlı Osmanlı tesir alanı olan Akdeniz’den ve okyanustan en az 80 sene oraya buraya taşınıyor fakat ne hikmetse Kristof Kolomb’un haritasını Akdeniz’de düşman gemisinden alabilen Osmanlı bu türlerin adını Fransız’dan 1600’lerde alarak onu adlandırıyor!

Yani sizce de bu tarihlerde ve açıklamalarda bir sorun yok mu?

Türkler madem Fransızlardan 1600 lerde bu adı aldı o zaman İngilizler 1500’lü yılların ortalarında neden acaba bunlardam habersiz biçimde mısır bitkisini ve hindiyi Türk adıyla andılar?

Türkler zaten o dönemde Afrika’nın kıyıları dahil her tarafına gidebiliyorlardı ve Akdeniz adeta Türk denizi veya Avrupalılar için Türklerle rekabet alanı sayılabilirdi. Osmanlı denizcileri Hindistan’ı da o dönemde zaten tanıyorlardı. Hindi kuşunu Fransızlara göre tanımış olan bir Osmanlı yoktu ki kendilerinin zaten uzun zamandır bildiği Hindistan adından çağrışımla bu canlıya hindi demesinler!

Yeni Dünya’nın Doğu Asya olduğu şeklindeki o zamanların yaygın olan yanlış kanısı Osmanlılarda 1600’lü yıllara kadar yok muydu da bu kuşun adını Fransızların verdiği dindon biçiminden alarak ne ara hindi biçimine çevirmişler? Osmanlılar Hindistana da Dindon veya onun yakını bir ses değeri ile ad vermediler ki.

Öyle ki, dindon söylenişi Türk dilinin fonetik değerine ters değil ki bu sözcüğü dilde bu kadar kısa sürede evirerek ses değerini hindi biçimine değiştirmek mümkün olsun?

Batı Afrika’dan alınarak Türk karasal alanı veya mavi vatanı üzerinden Avrupa’ya kuşların taşınması ve satılması diye bir şey muhtemelen olmadı.

Fakat Amerika Kıtası hindi türünü Avrupa’ya getirilmeden evvelce Osmanlı denizcileri başka bir kuş türünü Afrika taraflarından Avrupa’ya götürerek satıyorlarmış deniliyor. Bu tip bir satışın yapıldığına dair o tarihten kalma birinci derece kanıt var mı diye araştırmama rağmen bulabilmiş değilim.

Adı geçen kuşların her ikisi farklı kuşlar olduğu için Osmanlı ilk önce bu türlerden birisini daha önceki dönemlerden beri Avrupa'ya taşıyorsa daha sonra Amerika'dan gelen farklı türün diğerine benzemediğini anlamamışlar mı ki aynı adla bu farklı türleri adlandırmışlar?

Diyelim ki Avrupalılar bu iki türü birbirine benzetti ve aynı biçimde adlandırdı. Osmanlılar da daha sonra hindi kuşunu Avrupalılar sayesinde tanıdıysa acaba sonradan yeni tanıdıkları bu türü Osmanlılar neden Avrupa kuşu, Fransız kuşu, İngiliz veya Portekiz tavuğu ya da İspanyol horozu gibi bir isimle adlandırmamışlar?

Hindi veya Hint sözcüğünün elbette Türkler Fransızlardan öğrenmedi ve bu da tamamen atmasyon veya yakıştırma biçimde dil bilimi yapmaktan başka bir şey değildir. Bu arada eski Türk elyazmalarında Hint sözcüğü Kutadgu Bilig elyazmasında 1069 yılında “**kimi rāy-i hindi, kimi kayşarı**” (kimi Hint racası, kimi Rum Kayseri) tümcesinde geçiyor.⁸⁵

Elbette Osmanlılar yeni tanıdıkları tür (Amerikaya atfen bir yanlış kanıyla) Hindistan'dan geldi denildiği için onu hindi diyerek (Hindistan'a özgü anlamında) adlandırmış olabilirler. Bunda bir mantık var. Fakat bazı Avrupalılar Hindistan sandıkları Amerika'dan kendi elleriyle getirdikleri kuşu neden Hindistan'la bağlı bir adla anmamışlar da turkey diye adlandırmışlar işin o kısmı biraz daha karışık.

Şimdi bu Batılı sözlükte aktarılan “... *imported from Madagascar via Turkey...*” bilgisini bir miktar düzeltmek için başka bir makaleye bakalım.

Zach Goldhammer tarafından yazılan bir makalede aktarıldığına göre, Turkey kelimesi coğrafi bir karmaşadır. Goldhammer'ın aktardığı açıklamaya göre, Avrupa'da bu canlının adını turkey biçiminde adlandıranlar bu ismi 15. ve 16. yüzyıllardaki Türk tüccarlarıyla bağlantılı olarak kullanmaya başlamışlar. Kendisi turkey kelimesinin İngilizce'ye tam olarak nasıl girdiğinin tartışmalı olduğunu belirtmiş.

Onun yazdığına göre, dilbilimci Mario Pei'nin, beş yüzyıldan fazla bir süre önce, Osmanlıların 15. yüzyılın ortalarında fethettiği ticari merkez Konstantinopolis'ten gelen Türklerin, Batı Afrika'daki Gine'den Avrupa pazarlarına yabani kuş sattığını ve bunun sonucunda Avrupa pazarlarına öncülük ettiğini öne sürdüğünü belirtmiş. *(Bu makalede yapılan açıklamalar içeriğinde “hindinin ilk defa Avrupa'ya getirilmesinden önce Osmanlıların Avrupa'ya sattığı çeşitli kuşlar olduğu da bilindiğine göre, Avrupalılar “bu çeşitli kuşlara”, ya da onlardan herhangi birisini neden turkey veya “Osmanlı kuşu” adını vermemişler de sonradan Amerika'dan kendi getirdikleri türü turkey diye adlandırmışlar sorusuna veya cevabına değinilmemiştir. Daha doğrusu bu soruyu tutarlı ve mantıklı şekilde açıklayan bir Batılı makaleyi dünya üzerinde henüz görmüş değiliz fakat bu ayrıntıyı geçelim ve Zach Goldhammer tarafından yazılan makaleye devam edelim.)*

Zach Goldhammer okuyucusuna aktarıyor ki etimoloji uzmanı Mark Forsyth, Türk tüccarların güneydoğu Afrika kıyılarındaki Madagaskar'dan İngiltere'ye beç tavuğu getirdiğini ve İspanyol fetihçilerinin daha sonra Amerikan hindisini Avrupa'ya getirdiğini ve burada bunun Madagaskar'dan gelen "hindi" ile (isimce veya fiziksel özellik olarak) karıştırıldığını iddia ediyormuş. Başka bir dilbilimci olan Dan Jurafsky ise Avrupalıların Etiyopya'dan beç kuşunu

⁸⁵ [Hint ve Hindi sözcükleri için, bakınız NişanyanSözlük; < <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/hindi> >]

Memluk Türkleri aracılığıyla ithal ettiğini ve ardından kuşları Portekizliler tarafından Atlantik'ten gönderilen Kuzey Amerika kümes hayvanlarıyla karıştırdığını savunmuş.⁸⁶

Tabi biz şimdi ana vatani Amerika olan mısır bitkisinin ve Hindi kuşunun geldiği topraklardaki yerli (otokton halkların) dillerinde neden Türkçede bulunan bazı başka sözcüklerin de aynısını ve bazen yakın fonetik değerde olanlarını aynı anlamda (ve bazen de ses değeri yakını ile yakın anlamda) görülebiliyor diye tekrar sormak isteriz.

Yani bu yazıyı yazma amacımız esasen Piri Reis veya ondan önceki bazı Osmanlı denizcilerinin Amerika'ya Avrupalılara kıyasla daha önce gitmiş olabileceği düşüncesini öne sürmek değildir. Fakat Osmanlılar Kristof Kolomb seferlerine yakın dönemlerde veya sonrasında yeni kıtaya gitmiş olabilir diye bir ihtimali dahi yazmayan Avrupa tarihi varken, biz de bunun Avrupalıların tarih ve dil bilimi kitaplarında yazdıkları gibi olduğunu varsayalım. Çünkü bugün ortada Osmanlıların o dönemlerde yeni kıtaya gittiğini gösteren birinci derece bir kanıt yok.

Ancak bu detayları yazarak Türk dili ve Amerikan yerli dilleri arasındaki görünür dilsel bağlantıların tarihin hangi döneminde gerçekleşmiş olabileceği sorusunu tekrar tekrar sormamız gerekiyordu. Böylece bu detaylarda Batılıların yaptıkları açıklamaların eksikliğine veya gri alanları tam olarak aydınlatmadığına işaret etmiş olduk.

Türk dili ve Amerikan yerlilerinin dillerinde görülen sözcüklerin bazılarının dilsel örtüşme sağlıyor olmaları hususunu Avrupalıların Amerika'daki erken tarihini yazan Batılılara sormak için bütün bu konulara işaret etmeliydik.

Ayrıca, Anavatanı Amerika Kıtası olan bitkilerin bazıları (mesela hem ayçiçeği hem de mısır bitkisi gibi bitkiler) bugün tahmin edilene kıyasla daha önceki dönemlerden beri Osmanlılar tarafından biliniyor olabilir. Yani bu kadar dilsel bulgu bunun hiç olmazsa bir olasılık olarak görülmesi ve incelenmesi gerektiğine işaret etmektedir diyebiliriz.

Gelecekte bu alandaki araştırmalar genişletildikçe ve yeni kanıtlar arandıkça bu detaylarda daha fazla bilgi edinilebilecektir diye ümit ediyoruz.

Bu arada yazmakta fayda var ki, 1 Mayıs 1910 tarihli New-York Tribune gazetesi haberinden anlaşılıyor ki, sahaf Voynich Amerika Kıtasının keşfi konusunda bilinen en eski tarihli bazı kitapları da elde etmiş ve bunları da satışa koymuştu.⁸⁷ Bu da sanırım tesadüf değildi. Çünkü muhtemelen eserlerin eski sahibi olan Osmanlılar kendileri de yeni kıtayla bir şekilde alakalı oldukları için Avrupa'da bu konuda neler bilindiğini ve neler yazıldığını uzaktan da olsa takip ediyor olmalıydılar.

Bu sebeple de bazı Osmanlı kütüphanelerinin bu eserlere sahip olduğunu düşünmek oldukça gerçekçi bir tahmin olacaktır. Öyle ki, bugün bu eserlerin İstanbul'da veya Anadolu'da olması gerektiği halde ve Batılılara bu eserler satılmadığı veya hediye edilmediği halde bunlar Türkiye Cumhuriyeti kütüphanelerinde değillerdir.

⁸⁶ [Why Americans Call Turkey 'Turkey', How a New World bird came to be named after countries halfway around the globe. By Zach Goldhammer, Flickr / The Atlantic 26 November 2014

<<https://www.theatlantic.com/international/archive/2014/11/why-americans-call-turkey-turkey/383225/>>

⁸⁷ [New-York tribune. [volume] (New York [N.Y.]), 01 May 1910. Chronicling America: Historic American Newspapers. Lib. of Congress. <<https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn83030214/1910-05-01/ed-1/seq-23/>>]

Yeri gelmişken bir bilgiyi daha paylaşmakta fayda var. İspanyol denizcilerin, Portekizlilerin, İngilizlerin, Osmanlı denizcilerinin ve dünya etrafında başka pek çok memleketin denizcilerinin geçmişte kullandıkları kamal/kemal adında bir ölçü aleti vardı.

Bu alet özellikle 15 ve 16. yüzyılda Hindistana ve uzak bölgelere gitmek amacıyla yola çıkan denizciler tarafından kullanılırdı. Öyle ki denizcilikte yön ve mesafe tayini ve ölçümü için kullanılan çeşitli aletler vardı ve bunlardan birisi geçmişte denizciler tarafından **kamal** biçiminde adlandırılmıştı.

Kamal adı ile bilinen göksel ölçüm aletinin Osmanlı denizcileri Piri Reis ve Seydi Ali Reis tarafından nasıl kullanıldığı ve ne amaçla kullanıldığı tarif edilmiş olan ve Hint Okyanusu seferlerinde de kullanıldığı bilinen göksel hizalamalar ile ölçüm yapılmasına yarayan bir seyrüsefer aracıdır. Kamal,⁸⁸ denizciler tarafından Hint Okyanusu'ndaki enlemleri belirlemek için kutup yıldızından referans alarak ölçüm yapmaya yarayan bir tür taşınabilir astronomik bilgiyle iş gören alettir.

Araştırmacı Gaye Danışan Polat **kamal** göksel aleti hakkında 2017 yılında ayrıntılı bir makale yazmıştır ve kendisi bu konuya 2016 yılındaki bir akademik çalışmasında da değinmiştir.⁸⁹

Bu makalelerde sayın Polat'ın kaleme aldığına göre; **Kamal göksel aletinin** Hintli, Çinli ve Portekizli denizciler arasındaki kültürel alışverişte bir rolü vardı ve bu rolü zaten başkaları da araştırmış, ancak bu aletin yapısı, inşası, kökeni ve hatta adı hakkında araştırmacılar arasında bir fikir birliğine varılamamıştır.

Kamal/kemal üzerine yapılan çalışmalar daha çok Arap ve Avrupa edebi kaynaklarına dayanmaktadır.

Araştırmacı Gaye Danışan Polat'ın yayınladığı bildirinin amacı Avrupalı ve diğer kaynaklarda fazla değinilmemiş veya hiç bahsi geçmemiş detaylara farklı bir bakışla değinmekti.

Öyle ki, daha çok 16. yüzyıl Osmanlı kaynaklarında iki farklı **kamal** türü hakkında bilgi verilen bu alet ve Piri Reis'in Kitab-ı Bahriye'si ve Seydi Ali Reis'in Kitabü'l-Muhit'i hakkında verilen

⁸⁸ Kamal, kelimenin tam anlamıyla 'mükemmellik' veya 'rehber' anlamına gelir. Kamal'ı adlandırmak için kullanılan diğer terim al-khashaba'dır (Arapça tahta levha, pl. al-khashabat). Kamal, 15. yüzyılın sonlarından itibaren Portekizliler tarafından Tavoleta da India (Hint küçük tahta levhaları) olarak biliniyordu. Bu deniz aracıyla ilgili yazılarda kemal teriminin yanlış kullanımı hakkında bazı tartışmalar var. Üstelik kemal, denizciler arasında kullanılan bir tabir değildi. > Kamal literally means 'perfection' or 'guide'. The other term used to denominate kamal was al-khashaba (wooden plate in Arabic, pl. al-khashabat). Kamal was known as Tavoleta da India (Indian little wooden plates) by the Portuguese from the end of 15 th century on. There is some discussion about the misuse of the term kamal in the writings related to this nautical device. Moreover, kamal was not a term used among navigators. For details see S. Q. Fatimi, "History of the development of the Kamal," Tradition and Archaeology: Early Maritime Contacts in the Indian Ocean, Proceedings of the International Seminar Techno-Archaeological Perspectives of Seafaring in Indian Ocean 4th cent. B.C.–15th cent. A.D., New Delhi, February 28-March 4, 1994, pp.283-292; Gerald Randall Tibbetts, Arab Navigation in the Indian Ocean before the Coming of the Portuguese: Being a Translation of Kitāb al-fawā'id fī usūl al-bahr wa'lqawā'id of Ahmad b. Mājid al-Najdī, Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, 1971, p.317; E. G. Ravenstein, Martin Behaim: His Life and his Globe, London, 1908, pp. 16-17; Abdul Sheriff, "Navigational methods in the Indian Ocean," Ships and the Development of Maritime Technology on the Indian Ocean, vol.II, eds. Ruth Barnes, David Parkin, Abingdon, Oxon, Routledge, 2002, p. 219.

⁸⁹ [Gaye Danışan Polat. "16. Yüzyılda Osmanlılarda Deniz Astronomisi ve Astronomi Aletleri (Nautical Astronomy and Astronomical Instruments of the Ottomans in the 16th Century)." PhD diss., Istanbul University, 2016.] & [Gaye Danışan Polat. Osmanlı Bilimi Araştırmaları, XIX/1 (2017): 1-12 > Kamal, An Instrument Of Celestial Navigation In The Indian Ocean, As Described By Ottoman Mariners Piri Reis And Seydi Ali Reis* <<https://iupress.istanbul.edu.tr/en/journal/oba/article/kamal-an-instrument-of-celestial-navigation-in-the-indian-ocean-as-decribed-by-ottoman-mariners-piri-reis-and-seydi-ali-reis>>]

bilgiler sayın Polat'ın bu araştırma yazısında haklı olarak ön plana çıkarılmıştır. Çünkü bahsi geçen aralıttırma da değinilen bazı detaylara daha önce Batılı araştırmacılar hiç değinmemiştir.

Araştırma iki farklı kamal ölçüm aletinin sağladıkları bilgilerin analizini yaparken aynı zamanda bu araçların fiziksel özelliklerini de ortaya daha net biçimde çıkarmaktadır.

Araştırmacı Gaye Danışan Polat'ın da değindiği gibi; Çin denizcilik kitaplarında da 16. yüzyıldan itibaren bu alete atıfta bulunulmuş ve Hintli ve Çinli denizciler arasındaki kültürel alışverişin kapsamı detaylı şekilde açıklığa kavuşturulmamış olsa da kamal'i Hintli akranlarından ilk öğrenenlerin Çinli denizciler olduğunu düşünenler vardır.⁹⁰

Aynı şekilde Portekizli denizcilerin de bu ölçüm aletini ve kullanımını yine Hintli denizcilerden öğrenmiş olabilecekleri düşünülmektedir.⁹¹

Kamalin en eski versiyonu, ortasından ip geçen farklı boyutlarda ahşap dikdörtgen plakalardan oluşuyordu.⁹²

Aynı kaynaklarda aktarılan bilgiye göre bu enstrümanın ikinci ve daha gelişmiş versiyonu, tek bir tahta ve ortasından geçen düğümlü bir ipten oluşuyordu.

Araştırmacı Gaye Danışan Polat'ın işaret ettiği gibi, 16. yüzyıl Osmanlı kaynakları Piri Reis'in Kitab-ı Bahriye'si (Denizcilik Kitabı, 1526) ve Seydi Ali Reis'in Kitabü'l-Muhit'i (1554), bu aletin hem yapılış hem de kullanımını hakkında ek bilgiler vermektedir.⁹³

Seydi Ali Reis, Kitabü'l-Muhit'te (Okyanusun Kitabı, 1554) iki farklı kamal tipini anlatır. Seydi Ali Reis, Kitabü'l-Muhit'te bu alet hakkında (Piri Reis'e kıyasla) daha çok bilgi aktarmıştır. Kendisi aletin iki ayrı tipinden bahseder.

Birincisi dokuz plakalı ve bir ipten oluşan bir cihaz, diğeri ise tek plaka ve düğümlü bir ipten oluşmaktadır.

Araştırmacı Gaye Danışan Polat bu aletler ile ölçümün nasıl yapıldığını detaylı bir şekilde makalesinde yazmıştır.

Kendisi kaynağını göstererek makalesinde **kamal** ölçü aletini kullanan bir denizcinin çizildiği eski bir resimi de paylaşmıştır.

⁹⁰ [D. A. King, Karada yaşayanlar ve denizciler için astronomi > "Astronomy for landlubbers and navigators: The case of Islamic Middle Ages," Revista da Universidade de Coimbra, vol. XXXII, 1985, p.215. Tibbetts, op.cit., page (sayfa) 215]

⁹¹ [Daha fazla ayrıntı için bakınız "Ortaçağ Araçları, Navigation" > Ravenstein E. G. > op.cit., pp. 16-17; K. M. Mathew, History of the Portuguese Navigation in India, New Delhi, Mittal Publications, 1988, p. 17; Richard A. Paselk, "Medieval Tools of Navigation: An Overview," The Art, Science, and Technology of Medieval Travel, eds. Robert Odell Bork, Andrea Kann, Aldershot, England; Burlington, VT, Ashgate, 2008, p. 178; Bartolomeo Crescenzo, Nautica Mediterranea, Roma, Bonfadino, 1607, p. 455; Eva Germaine Rimington Taylor, The Haven-Finding Art: A History of Navigation from Odysseus to Captain Cook, London, Hollis and Carter for the Institute of Navigation, 1971, page (sayfa) 129]

⁹² [Fatimi, op.cit., p. (sayfa).289] & Bakınız [Gaye Danışan Polat. "16. Yüzyılda Osmanlılarda Deniz Astronomisi ve Astronomi Aletleri (Nautical Astronomy and Astronomical Instruments of the Ottomans in the 16th Century)." PhD diss., Istanbul University, 2016.] & [Gaye Danışan Polat. Osmanlı Bilimi Araştırmaları, XIX/1 (2017): 1-12 > Kamal, An Instrument Of Celestial Navigation In The Indian Ocean, As Described By Ottoman Mariners Piri Reis And Seydi Ali Reis* <<https://iupress.istanbul.edu.tr/en/journal/oba/article/kamal-an-instrument-of-celestial-navigation-in-the-indian-ocean-as-described-by-ottoman-mariners-piri-reis-and-seydi-ali-reis>>]

⁹³ Sn. G. D. Polat tarafından onun 2017 yılındaki makalesine de yazdığı gibi, Kitab-ı Bahriye'nin ilk nüshası 1521'de tamamlandı. Kısmen manzum olarak kaleme alınmış, gözden geçirilmiş ve güncellenmiş bir nüshası 1526'da Sultan I. Süleyman'a sunulmuştur. Bu çalışmada bu ikinci nüsha kullanılmıştır.

Biz de aynı çizimi (resmi) burada altında gösterilen kaynak ve açıklama bilgisiyle birlikte Sayın Polat'ın makalesinden alıntılanarak burada devam eden görsel olarak ekliyoruz.

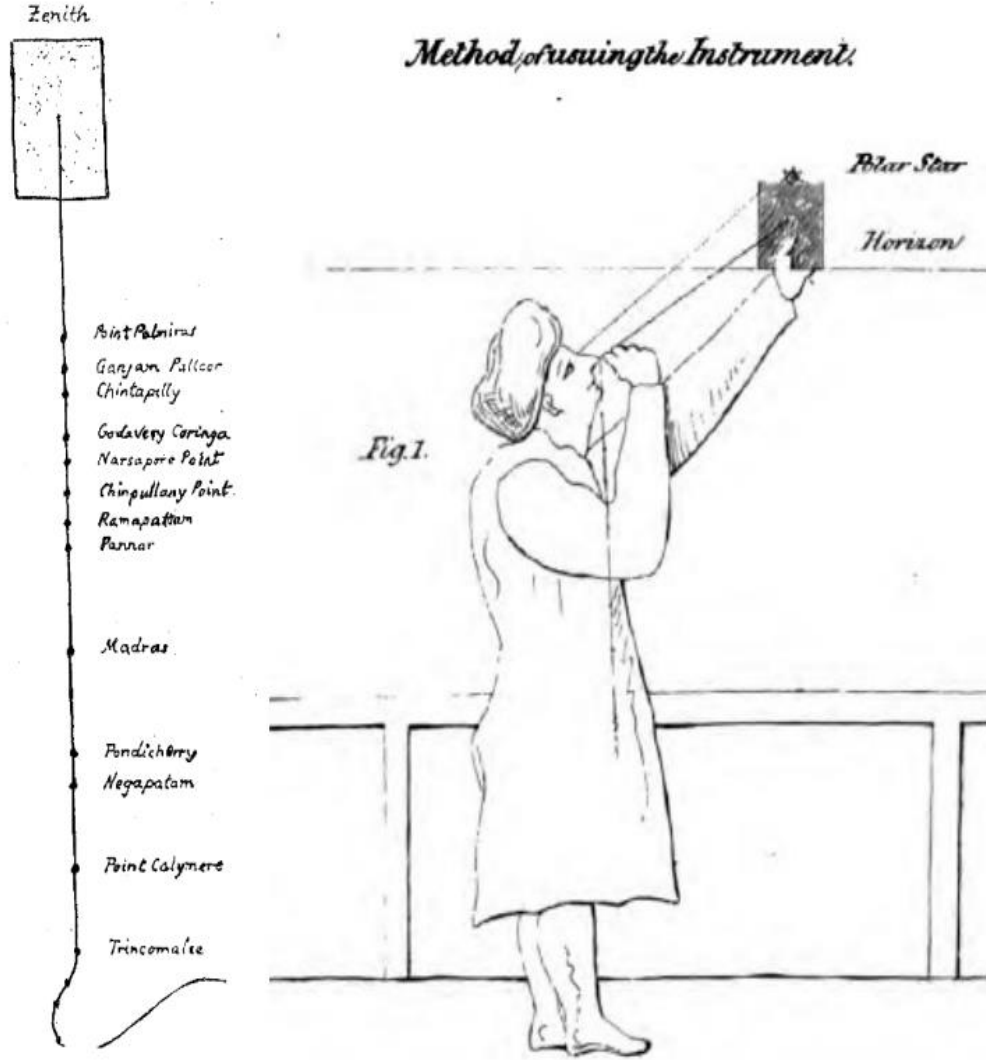

Fig. 2 A drawing of *kamal*: The knots showing the important ports (on the left) from Point Palmiras to Trincomalee, and the method of using of instrument (on the right). H. Congreve, “A brief notice of some contrivances practised by the native mariners of the Coromandel Coast in navigating, sailing, and repairing their vessels,” *The Madras Journal of Literature and Science*, vol. XVI, 1850, pp.103-104.

Çizimde eski bir denizcinin KAMAL ölçüm aleti ile ölçümü nasıl yaptığını göstermektedir. Ölçümün tam olarak ne şekilde yapıldığını anlamak ve daha fazla bilgi edinmek için araştırmacı Gaye Danişan Polat'ın burada referans verdiğimiz makalesine⁹⁴ bakınız.

⁹⁴ [Gaye Danişan Polat. “16. Yüzyılda Osmanlılarda Deniz Astronomisi ve Astronomi Aletleri (Nautical Astronomy and Astronomical Instruments of the Ottomans in the 16th Century).” PhD diss., Istanbul University, 2016.] & [Gaye Danişan Polat. Osmanlı Bilimi Araştırmaları, XIX/1 (2017): 1-12 > KAMAL, AN INSTRUMENT OF CELESTIAL NAVIGATION IN THE INDIAN OCEAN, AS DESCRIBED BY OTTOMAN MARINERS PIRI REIS AND SEYDI ALI REIS* <<https://iupress.istanbul.edu.tr/en/journal/oba/article/kamal-an-instrument-of-celestial-navigation-in-the-indian-ocean-as-decribed-by-ottoman-mariners-piri-reis-and-seydi-ali-reis>>]

Gaye Danişan Polat 2017 yılında bu konuda yayınlanan akademik makalesinde sonuç bölümünde yazdığı açıklamaların bir bölümü şunlardır; *"İlk olarak hem Piri Reis hem de Seydi Ali Reis, Hint Okyanusu'nda yerel bir pilot olmadan yelken açacak olan Osmanlı denizcilerinin, yıldızların yüksekliklerini ölçerek enlem alma bilimi olan kıyas (kıyasat) konusunda bilgili olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bu nedenle, kıyası uygulamak için kullanılan bir araç olan **kamal**'ı tanıttılar. Piri Reis bu aleti kıyas (kıyas) biçiminde kullanmıştır. Seydi Ali Reis ise tarif ettiği ve 9 tahta levhadan oluşan ilk enstrümana alet adını verdi. Kendisi Tahta bir levha ve 7 **düğümlü bir ipten oluşan** ve tanımladığı ikinci tip cihaza da **gez** (doğrusal ölçü birimi) adını verdi. İkinci olarak, bu denizcilerin her ikisi de **kemalin** kullanılabileceği sınırları belirtmişlerdir. Piri Reis'e göre **kamal**, Yemen ile alt kıta arasında yelken açmak için uygundu, ancak bölgenin sınırlarını belirtmedi. Seydi Ali Reis, tarif ettiği iki farklı kemal türü için 4 ve 6 isba' olmak üzere iki farklı sınır vermiştir. Osmanlı denizcileri, kamalin Akdeniz'de daha az yararlı olduğunu çok iyi biliyorlardı ve oraya giderken tavsiye etmiyorlardı. Seydi Ali Reis'in Hint Okyanusu'na yelken açtığı yıllarda daha popüler olabilecek tek plaka ve düğümlü ipten oluşan bir cihaz için Seydi Ali Reis daha detaylı bilgi verdi. Seydi Ali Reis, kendisine her iki cihazın örneklerini verebilecek ve kullanımlarını gösterebilecek Hint Okyanusu denizcileriyle karşılaşmalarını ve konuşmalarını anlatıyor. Bu nedenle, İbn Macid ve Süleyman el-Mahri'nin risaleleri gibi yazılı kaynaklar, Seydi Ali'nin bilgisinin tek kaynağı olmayabilir. Seydi Ali Reis ve Piri Reis tarafından sağlanan bilgilerin analizi, onlardan (daha eski olan denizcilerden bu bilgileri edindikleri) evvelki denizcilerin **kemalin** türleri, yapısı ve kullanımı hakkında daha ayrıntılı bilgi verdiğini göstermektedir."*

Böylece Avrupalı denizcilerin de KAMAL biçiminde andığı bu göksel ölçüm aletini denizcilerin uzun mesafelere yaptıkları gezilerde kullandıklarını biliyoruz.

Kamal adının nereden geldiği konusunda bugüne kadar yapılan açıklamalar dil bilimsel izah şeklinden uzaktadır ve tamamen tahmin veya tarihi olayları değerlendirirken yapılan kişisel çıkarımlara dayalıdır.

Yani aslında **kamal** adının tam olarak kökeninin hangi dile dayalı olduğu bilinmemektedir. Aslında bu adın Türk dili ile bağlantılı olarak doğmuş olabileceği en gerçekçi ve dilsel temelleri olan güçlü bir olasılıktır. Sözcüğün kökü durumundaki bölümü olan **kam-** (veya **kem-** biçiminden dönüşmüş bir sözcük) Türk dilinde ve bu ölçüm aleti bağlamında anlamlı karşılığı olan sözcüklerdir.

Kamal sözcüğü bileşik sözcüktür. Sözcük **kam+al** sözcükleri bitişmesiyle veya **kem+al** bileşik sözcüğünün **kamal** biçiminde söylenmesi ile bağlantılı olmalıdır.

Öyle ki, **kam** sözcüğünün Türk dilinde bazı anlam içerikleri şunlardır; **"İplerin kolaylıkla bükülebilir durumu / kullanılmamış iplerin kolaylıkla bükülebilir durumu"**, **"kâhin"**, **"iki tahtayı yan yana birbirine tutturabilmek için kullanılan yapı / iki tahtayı yan yana birbirine tutturabilmek için kullanılan iki ucu eğik ve sivri demir parçası"**, **"direk"**.

Kem sözcüğünün Türk dilindeki anlam içeriklerinden bazıları ise; **"Bağlam için kullanılan, ottan yapılan ip"**, **"çivi"**, **"düğme"**, **"bükülerek imal edilen bir halat/ip türünün adı"**, **"ince kendir"**, **"ağaçtan-yapılan-bir-alet / duvar yapımında kullanılan ağaç"**, **"iki ucuna ip bağlanmış ağaç"**.

Ayrıca Türk dili ağızlarında **kemal** sözcüğü **"eder"**, **"tutar"**, **"bilgi bakımından eksiği olmayan"** anlamlarında da kullanılmaktadır.

Böylece sözcüğün kökünün **kam+** veya **kem+** olmuş olması gerekir ve sözcüğün sonluğundaki **-al** (**almak** fiili kökü olarak) Türk dilinde **ölçü almak** anlamında yani "**herhangi bir şeyin boyutlarını ölçmek**" anlamında da kullanılmaktadır. Ayrıca Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğüne göre **kem** sözcüğü farklı ağızlarda **ceviz** ağacı adı karşılığı olarak da kullanılmaktadır.⁹⁵

Aynı kökten **al-mak** sözcüğü ise Türkçe'de; "Almak (İngilizcede > **get, assume, take, receive, take up, collect, draw, capture, take from, govern, accomplish, exchange, pull off, induct** sözcükleri karşılığı kullanılabiliyor olan Türkçe sözcük), "**yol gitmek, mesafe katetmek**", "**iki parça uygun gelmek**", "**bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak/kaldırmak**", "**içine sığmak**", "**iletilmek**", "**haber almak**", "**elde etmek**", "**kaplamak**", "**kısaltmak/ eksiltmek**", "**yerini değiştirmek, çekmek**", "**örtmek, koymak**", "**tutmak/kavramak**" gibi anlamlarda kullanımı vardır.

Böylece **KAM+AL** sözcüğü bir bileşik sözcük olarak Türkçe anlamı karşılığı ile "**iplerin kolaylıkla bükülebilir (düğüm) durumu ile almak/ölçü-almak**", "**kendir/ip ve tahta aletle yol gitmek, mesafe katetmek**" veya "**ağaçla almak**" anlamındadır.

KEM+AL sözcükleri ise "**ince kendirle ölçü almak**", "**iki ucuna ip bağlanmış ağaçla ölçü almak**", "**ip bağlı ağaçtan-yapılan-bir-aletle ölçü almak**" veya "**ağaçtan-yapılan-bir-aletle ölçmek**" gibi anlamlara gelebilmektedir.

Görülebileceği gibi yine de Türkçedeki iki kelimenin biraraya getirilmiş biçimi ile bu aletin isimlendirilmiş olması söz konusu olmuş olmalıdır.

Üstelik meğer okyanuslarda uzun mesafeler katetmiş Kolomp gibi Avrupalı kaşifler de aynen Arap denilen denizciler gibi adı Türkçe olan bu aletin kendisini aynı adla kullanmışlar.

Yani Türkçe adı olan ve okyanuslarda uzun mesafelerde doğru yönde gitmeyi kolaylaştıran aletle ne hikmetse bu yolları Türk dilli denizcilerin gitmesini kolaylaştırmamış da (güya) sadece Avrupalı denizciler yeni kıtalara gidebilmişler.

Tabi Batılı tarih öğretisini Avrupa merkezli gözlükle gri alanları doldurarak yazan tarihçiler elbette yukarda yazdığımız bütün dilsel kanıtları görmezden gelmeye devam edebilirler sorun değil. Çünkü insanların çoğu yazılı tarihin en azından bir bölümünün gazoz balonları hükmünde gerçekliği olduğunu zaten bilmektedir.

Bu tip bir dilsel örtüşme dilsel ihtimal uzayında tesadüfi bir örtüşme olamaz. Fakat elbette Batılılar ve içimizdeki Batılı dilliler Türk diline dil bilimsel bir olasılık içinde dahi referans vermek yerine kişisel görüşleri ile **kamal** adını açıklamaya devam edebilirler o başka mesele.

Zaten sözde Batılı tarih ve dil biliminin bu tip eğilimleri bize yabancı da değildir. Çoklu örnekleri binlerce örnek üzerinde görülmektedir.

Bu bölümde son olarak, Amerika'nın keşfiyle ilgili Atatürk'ün yaveri Cevat Abbas Gürer'in anılarında neler yazdığına da değinelim.

⁹⁵ [SözceSözlük > KAM sözcüğü anlam içeriği için bakınız <<https://sozce.com/nedir/178373-kam>> & KEM sözcüğü anlam içeriği için bakınız; <<https://sozce.com/nedir/190134-kem>> & Ölçü AL-mak <<https://sozce.com/nedir/247318-olcu-almak>> & almak <<https://sozce.com/nedir/12745-almak>>]

Bu konuda Kendisi bilgisayar yüksek mühendisi olan fakat tarih ve felsefe konularına ilgisi olduğu bilinen ve "**Emerik'in Keşfi**" adlı kısa makalesini 18 Kasım 2012 tarihinde yazan Sayın Mutlu Sayar, Atatürk'ün yaveri Cevat Abbas Gürer'in, Turgut Gürer tarafından yazılan "Cepheden Meclise Büyük Önder İle 24 Yıl" adlı kitapta yazılan anılarından da alıntılar yaparak Amerikanın keşfi hakkında aşağıdakileri kaleme almıştır.⁹⁶

Öyle ki, Sayın Mutlu Sayar tarafından yazılmış aşağıdaki kısa makaleyi kaynak göstererek bölmeden olduğu gibi alıntılıyorum, çünkü kendisi en güzel şekliyle konuyu makalesinde özetlemiş birisidir. Aynı zamanda onun sayfasında farklı yazılarını da severek okudum ve sizlerin de okumak isteyebileceğinizi düşünüyorum.

{Emerik'in Keşfi: Atatürk'ün yaveri Cevat Abbas Gürer o geceyi şöyle anlatıyor:

"Böyle bir gecenin yarısından sonra idi. Meşhur Rus âlimi Pekarskiy'in Yakut Lugatini tetkik eden Atatürk'ün 'Emerik' kelimesine gözü ilişmişti..."

Yakut Türkleri ya da Sahalar bugünkü Rusya Federasyonu içinde yer alan Saha Cumhuriyeti ya da diğer adıyla Yakutistan'da varlıklarını sürdürüyorlar. Yakutistan bugünkü Rusya Federasyonu'nun beşte birlik alanını kaplıyor. Konuştukları Yakutça ya da diğer adıyla Saha Türkçesi ise Türk Dillerinin kuzey öbeğine bağlı dallarından biridir. Kendine özgü Yakut Alfabesi vardır. Özetle düpedüz Türktür. Örneğin, bazı Yakut Türkçesi sözler ve Türkiye Türkçesi karşılığı şöyledir:

Min ubayım= Benim abim

Bihigi at minen bariahpıt=Biz at binip gideceğiz.

Cevat Abbas Gürer şöyle devam ediyor:

"...(Atatürk)Durdu ve kendi kendine gülmeye başladı. Derin bir haz ve neşe içinde gözlüğünü çıkardı..."

Bugün dikte edilen yaygın öğretisi Amerika'nın Kristof Kolomb tarafından keşfedildiği ve Ameriko Vespuçi'nin adına izafe edildiğidir. Ancak herkesin bildiği bir diğer konu, Amerika'ya ayak basan Kolomb'un Hindistan'a vardığını zannettiği, ve keşfettiği(!) yerin Amerika olduğunu öğrenemeden öldüğüdür. İşin esas örtülen tarafı ise şudur ki, Amerika aslında Türkler tarafından keşfedilmiştir ve ismini de Türkler koymuştur.

Cevat Abbas Gürer anlatısını sürdürüyor:

*"...Meğer bulduğu '**emerik**' kelimesi Türk Yakut Dilinde '**denizle ayrılmış arazi parçası**' demekmiş..."*

Anlamı 'denizle ayrılmış arazi parçası' olan Emerik sözcüğü göz önüne alındığında, kıtaya adını veren sözcüğün bir gemicinin adı olduğuna inanmak mantıklı mı gerçekten; hele hele keşfeden kendisi bile değilken? Tabii ki dil benzerliğiyle bu kaniya varmak olmaz. Öyleyse III. Türk Dil Kurultayı 3.gün 1.toplantısında sunulan Genel Sekreterlik Raporu'ndaki ifadeye bakalım:

⁹⁶ [Kaynak: Hayatın Bencesi >

Geziyorum, Okuyorum, Yaşıyorum, Yazıyorum > hayatınbencesi.com >

Mutlu Sayar, "Emerik'in Keşfi", makale, 18 Kasım 2012, <<http://www.hayatınbencesi.com/2012/11/emericin-kesfi.html?m=1&fbclid=IwAR0m7KpuTXLsPAM6kbp1k9MBAwMLGtnKbPH95PQdjUhvUtTtp3OBkCsy10>> & <<http://www.hayatınbencesi.com/2012/11/emericin-kesfi.html>>]

"Bu kıtaya Amerika isminin Ameriko Vespuçi'nin adına göre verildiği iddiasına karşı, daha bundan önce Nikaragua yerlilerinin Amerika adını kullandıklarını yine Avrupalı coğrafya ve tarih uzmanlarının kitaplarında bulduktan, Yakut Lügati'nde Emerik kelimesine de hâlâ yaşayan bir söz olarak rast geldikten sonra..." Tekrar edelim: Kıtanın yerlileri Ameriko Vespuçi nedir, kimdir bilmeden yaşadıkları yere zaten Amerika diyorlardı. Ve bunu, Vespuçi'nin vatani olan Avrupalı uzmanlar bizzat kayda geçirmişlerdi.

Biraz daha araştırınca "Amerigo isminin Ortaçağ Latincesindeki Emericus (telaffuzu: 'emerikus') kelimesinden türediği" bilgisine ulaştım. Ancak emericus'un anlamına, çevrimiçi latince sözlükler de dahil herhangi bir yerde ulaşamadım. Türkçe Emerik ve Latince Emericus kelimelerinin benzerliğine, hatta -us eki olmadan birebir aynı olduğuna da dikkat çekelim.

Bir başka yere daha dikkat çekelim: Türk ve Kaykos Adaları (Turks and Caicos Islands) diye bir ülke vardır, bu ülke Atlas Okyanusu'nda, Karayipler yakınlarında yer alır ve günümüzde İngiltere'nin sömürgesidir. 38 adadan oluşur, başkenti Büyük Türk'tür (Grand Turk). 'Caicos' bildiğiniz 'kayık' kelimesinin türevidir. Büyük Türk (Grand Turk) adı ise Sultan Süleyman için kullanılan ünvanlardan biridir (Kanunî gibi). Kolomb'dan çok önce burayı keşfeden Türklerce isimlendirilmiştir. 1869'da İngilizlerce değiştirilene kadar bayrağında Türklüğü simgeleyen Ay-Yıldızlar vardır.

İngilizler ismini de değiştirmek istemişlerdir ama ada halkı tepki gösterince yapamamışlardır. Bakmışlar olmuyor, adanın simgelerinden olan, yeni bayrağına da yerleştirilen bir kaktüs türü imdatlarına yetmişmiş, kaktüsün tepesi "Türk fesine benziyor" diye öyle deniyor söylentisini yaymışlardır. Kaynakların birçoğu bu şekilde yazar ama "İngilizler niye daha önce bu Türk fesine benzeyen katüsü bayrağına yerleştirmemişlerdi de Ay-yıldızı tercih etmişlerdi" sorusu cevaplanamıyor. Ya da daha basit sorular soralım: ada halkı kaktüsü Türk fesine benzettiğine göre fesli Türkü nerede gördüler? Zira fes adını Türk'ten değil Fas'ın Fes şehrinden alır, Türklerde 1829'da kullanılmaya başlanmıştır. Haydi bunlar tuttu diyelim, Kayık'ı nasıl açıklarsınız? Yoksa Türk kayığına benzeyen bir de palmye türü mü buldunuz?

Bu adalar, Piri Reis'in haritalarında da vardır. Şimdi tekrar dikkat çekelim: Türkçe Emerik nasıl Latince Emeric('k')us ile benzeşiyorsa, Latinler, adanın ismindeki Türkçe Kayık'ı da Kaykos yapmışlardır. Latince kullanılan kelime sonundaki -ium, -us gibi takılar çıkartıldığında Türkçe kökenli oldukları anlaşılacak pek çok kelime bulunacaktır. Zira, Cumhuriyetin ilk tarih profesörlerinden biri olan ve Türk Tarih Tezi'ni ortaya koyan tarihçiler arasında yer alan Afet İnan'ın söylemiyle "Latin medeniyetinin esasını kuranlar Etrüsk denilen Türklerdir."

Cevat Abbas Gürer şöyle tamamlıyor:

"...(Atatürk) Emerik kelimesinin Amerika'nın kâşiflerinin tarihiyle, Yakut Türklerinin kademleri (kökenleri) tarihini mukayese ederek, 'Amerika'nın adını büyük ecdad koymuştur. Evet; Kristof Kolomb'dan sonra Amerika'ya muhtelif zamanlarda dört defa seyahat eden Floransalı gemici Ameriko Vespuçi adına izafe edilen Amerika kıtasına Avrupa kâşiflerinden çok evvel Asya'dan geçenlerin yeni tetkiklerle kademlerini biliyoruz.' buyurdular."}97

⁹⁷ [Kaynak: Atatürk'ün yaveri Cevat Abbas Gürer'in, Turgut Gürer tarafından yazılan "Cepheden Meclise Büyük Önder ile 24 Yıl" adlı kitabında yazılan anılardan da alıntılar yaparak, Hayatın Bencesi > Geziyorum, Okuyorum, Yaşıyorum, Yazıyorum > hayatınbencesi.com sayfasında (görüşlerini kısa makale şeklinde) yazan> Mutlu Sayar, "Emerik'in Keşfi", makale, 18 Kasım 2012, < <http://www.hayatinbencesi.com/2012/11/emerikin-kesfi.html>>]

Bu arada Türkiye Türkçesi Ağızlarından Derleme Sözlüğüne atıfta bulunarak, 11. yüzyılda Karahanlı Türklerinden Yusuf Has Hacib'in yazdığı Kutadgu Bilig elyazmasında olduğu halde Türkiye Türkçesi yazı dillerinde kullanılmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında yaşayan sözcüklere 2006 yılında yazdığı akademik makalesinde yer veren Prof. Dr. Gürer Gülsevin, "Kutadgu Bilig Türkçesinden Anadolu Ağızlarına" isimli makalesinin 114. sayfasında Kutadgu Bilig elyazmasında geçen "simiş : simiş, çekirdek simişka" sözcüklerinin Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki karşılığını "**sımışka Ayçiçeği** (DS.s.3637)" biçiminde vermiştir.

Prof. Dr. Gürer Gülsevin'in bu bilgiyi verirken makalesinde kaynak olarak R. ARAT 'a (R. R. Arat, 1985, Kutadgu Bilig II Çeviri, TTK Yayınları, (üçüncü baskı) Ankara, s 477) çalışmasına atıfta bulunduğu görülmektedir.⁹⁸

Aslında semişka ve çekirdek anlamındaki sözcüklerin Türk dilinde (Eski ve Orta Türkçede) ayçiçeği anlamında değil fakat başka anlamda kullanılmış olması gerekir diye düşünüyoruz.

Muhtemelen Sayın Gülsevin de öyle düşünüyordu ve adı geçen makalesindeki bu bilgi bir mekaniki yazım hatası veya dikkatsizlik neticesi dolayısıyla bile olmuş olsa, yukarıda gösterdiğimiz bu kadar dilsel örtüşme ve ipuçlarına bakarak şahsen söyleyebilirim ki, ayçiçeğinin Avrupalılardan önce (muhtemelen 15. yüzyılın ilk yarısında) Osmanlı denizcileri tarafından Amerika kıtasından elde edilmiş olması olasılığını da tamamen yokmuş gibi görmemek gerekir.

Fakat elbette bunu net şekilde kanıtlayacak tarihi kanıtlar da henüz yoktur ve bunları bundan sonra da aramaya devam etmek mümkündür. Tarih alanında ve bilimsel alanda eski bulgulara bakarak doğru kabul edilmiş pek çok açıklamanın daha yeni çalışmalar yapıldığında düzeltilmek zorunda kaldığı da bir gerçektir.

Muhtemelen bir gün daha net kanıtlara ulaşarak Amerika'ya Osmanlıların gidip gitmediği veya gittilerse hangi tarihlerde gitmiş olabilecekleri ile ilgili yeni çalışmalar da yapılacaktır. Fakat bundan önce yukarıda sunduğumuz dilsel örtüşmeler hakkında dil bilimcilerin ne yorum yapacaklarını merak da ediyorum.

Bu arada diyebilirim ki matematik olasılıklar kuramı bize bu kadar dilsel örtüşmenin tesadüf olamayacağını açıkça bağırılmaktadır.

Dil bilimciler bu durumu daha ne kadar göz arkasında tutacaklar diye de merak ediyorum. Bilim ırkçı gözlükle yapılmamalıdır ve bu konularda, bütün güçlü olasılıklardan bahsetmelidir.

⁹⁸ [Kaynak Makale; Prof. Dr. Gürer Gülsevin, "Kutadgu Bilig Türkçesinden Anadolu Ağızlarına", I. Kutadgu Bilig'de Olup Türkiye Türkçesi Yazı

Dilinde Kullanılmayan, Ancak Türkiye Türkçesi

Ağızlarında Yaşayan Kelimeler, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 20 Yıl : 2006/1 (109-121 S.), <<https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Download/Article-File/219328>>]

YASAL UYARILAR:

Bu makale “ATA YAZI – ATA ABC / ATA EL YAZMASI VE ZAMAN İÇERİSİNDE YOLCULUĞU / Bölüm 1 / Voynich El yazmasının Okunması” adlı kitabımızın kısa bir bölümünden 2022 yılı 9 Eylül tarihinde tarafımızdan alıntılanarak yaratılmıştır. Uzun yıllar süren araştırmaların sonucudur. Her tür yasal sahiplik hakları tarafımıza aittir. Burada haklar dediğimizde buna aşağıda açıklanmış detaylar ve unsurlar da dahildir.

Telif hakları © Ahmet Ardic, Ozan Ardic ve Alp Erkan Ardic’a aittir.

Copyright © 2019 by Ahmet Ardic, Ozan Ardic & Alp Erkan Ardic

["Ata Team Alberta Canada", <turkicresearch@gmail.com>]

Burada gösterdiğimiz özel şartların uygulanması koşuluyla ve ticari amaç gütmeyen, bilimsel ya-da akademik bir çalışma veya araştırma için kaynak göstererek alıntı yapılmasında sakınca yoktur. Bu çalışmanın içeriğinden, herhangi bir kitaba, dergiye veya ücret karşılığı satılan herhangi bir yere alıntı yapılması sadece ve sadece ATA alfabe araştırma grubu adına Ahmet Ardic’tan (kendisine ulaşamayan durumlarda Alp Erkan Ardic ve Ozan Ardic’dan) yazılı ve ıslak- imzalı izin alınmadan kısmen dahi alıntı yapılamaz. Bu çalışmamızın içeriğinde bulunan ve mülkiyeti tarafımıza ait olan herhangi bir bölümü izinsiz alıntı yapmak veya herhangi şekilde (bir bölümünü bile) kullanmak bir anlamda emek hırsızlığı sayılacaktır ve bu durum aynı zamanda yüklüce miktarda maddi manevi tazminat talebi doğurabilir.

YAZIŞMA ADRESİMİZ:

turkicresearch@gmail.com

Copyright © 2022 by Ahmet Ardic, Ozan Ardic, and Alp Erkan Ardic.

<turkicresearch@gmail.com>

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic or mechanical methods, without the prior signed permission of the authors, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law.

For permission requests, write to the author, addressed “Ahmet Ardic” at the address or electronic mail listed below.

turkicresearch@gmail.com